

ספר

שפת אמת

מהרב הנאון הגדול המפורסם כ"ש
מהורר משה האגוז זצ"ל

נדפס ראשונה באמשטרדם
ועתה כי כבר ספו תמו ואין להשיג עוד נדפסו
בחדש עם לקוטים יקרים

פה

ווילנא

בדפוס של ר' אברהם צבי נ"י בהרב
ר' נחום אליהו זצ"ל קאצינעליגבויען
שנה תרל"ו לפ"ק

נדפס מחדש

פעיה"ק ירושלים תובב"א
שנת תשכ"ח לפ"ק
הוצאת "ים-התלמוד"

4 הקדמת המחבר שפת אמת

תיקון לעד כי אמת מארץ תצמח ע"י איש צַדִּיק • המשיב לבקשת הגביר השואל • אשר יואל • לדעת גדר מעלה קדושת ארץ ישראל הנבחרת שתבנה בב"א עד היכן כהיום מגעת • וכדי להודיע ולקדש למי שצריך לידע קושט דברי אמת היות קדושתה קדושת עולמים כאשר זאת אינה צריכה לפנינו וכי העם היושב בה הן עור דיוט בחיים ובמות נשוא עון קרי ליה רחמנא • והארץ וכל יושביה הם הם הסובלים התוכחות והיסורין בעד שאר אחב"י הנפוצים בגולה לפיכך אנו כל בית ישראל כלו חייבין בהצלח נפשות אחינו העניים הררים בה כי הם הנקראים כהיום שומרי משמרת משכן ה' ולהתעורר בהשובה וראויה לפדיון אמינו עיר הקודש יקרא לה • היא אמינו המעטירה • וכאשר כל הפרטיים הללו נבאר אותם במאמר השוכנתנו זאת • לכן אמרתי מי יתן איפה ויכתבון מילי • מי יתן בספר ויוחקו • באב"ש כפרים :

אחרי היותה כהיום קהלה גדולה שבישראל • וה"ל שקטה ושאננה היא על שכריה • וסוהריה שרים רבים ונכבדים • רבתי ברעות הוא ברחמינו יתמיד שלות מעומם • לעבוד עבודתו עד כי יבא שילה •

ורבן יהיו דברי אלה בהתנצלות מוחלט • דרך כלל לשריה ולכהניה ולעם הארץ • כראוי לקהל ועדה מישראל הכשרים • ודרך פרט לכל אחד ואחד מהכשרים שבהם • היראים את דבר ה' (לרבות ת"ה) שימרי מצותיו לעשותם עם אותם ההולכים לתומם ולא ידעו כל דבר יחד עשיר ואביון • לפי הכבוד דראוי לו כפי יראתו את קונו אעדרם ואענדרו עבדות על ראשי • והריני כפרתם : ומודענא להו מודעא רבה • כי כל הדברים הקשים אשר ידבר משה (ועוד שנים רבות אם יגזור ה' עליו לחיים דבר ידבר בכתב ובעל פה כפי צורך השעה והמקום והזמן אשר למראה עיניו יראה) לא יחולו על ראשיהם ראשי עם קודש ולא על אותם שאין בידם למהות כי חס לו לזרעיה דאבא קדישא להשיל מוס בקרשים • כי לא מן השם הוא זה • וידע טובא כמה חביב כבודם לפני המקום • עד שהגינו לכל הכבוד היה שנאמר עליהם כל רגוע בהם כנוגע בכבת עינו •

הקדמה

נ

אמנם על אותם שיש בידם למחות ואינם מוחים • ועל הפרוטרות • הנרחים מן הכלל המסים עקלקלות • האמללים וגילוחים במעגלותם אשר בידן לבם בחסרון ידיעתם מסתגלים בדברי החכמים השלמים ואינם שומעים לאוסרם מוסר התיירה ומואסים אותו ושנונו לשונם כמו נחש • נגד הכלל והפרט מערי ישראל ויהודה ומהעם היושב בהמה אליהם מלאתי מילוק • תופנה שפתי לענה • וירי מר • כי נלאתי כלכל ולהם לברם יתחלקו דברי ריב אריב עמהם • ועם דבריהם אתוכח כי היכי דרא ליגדרו עלמא אבתרייהו מאחר שאנו רואים בדבריהם כי לבות ישראל הישרה יעקשו • ולורע יעקב תרו בקשו • ואלה לחכמים הכר פנים לא טוב אך טוב לישראל תוכחת מגולה מאתה ספותרת ואשאל העור האמיתי מאת האל המיוחד אשר ממנו לברו אפחד • יתברך שם מהללו • כי הוא תפארת כל מאמר שלימות השלמיות צורת הצורות • תכלית כל התכליות • יסוד היסודות • ועלת כל העילות עצמיות • יודע הנסתרות • ובוחן הלבבות • כי הוא לברו היודע הכלית כל מהשבות לבי וכליותי לעבוד עבודתו ולעשות רצונו כרצונו אליו אשים דברתי הוא ברחמי יעורני על דבר כבוד שמו ויהיה עם פי והגיגתי • לכל אומר דבר שלא כרצונו וכרצון כל יראיו • וישובו מורדיו אליו • ותגלה ותראה מלכותו עלינו מהרה • לחבר את האוחל להיות אחר • ואת נדחי ישראל יקרב אחד אל אחד אל העיר אשר נקרא שמה רח' שמה אג"ס :

וזה לשון השאלה מועתק מלשון הספרדי ללשון
קדש אות באות היכה בתיבה :

מבקש אני מאת מעלתך יעשה עמי החסד להודיעני
דעתו איך מבין הוא בהיום הגדר של קדושת
ארץ הקדושה ואם יש איזה שכר טוב לשכון בה מאחר
שבפי הנשימע לי מאיזה מעיינים הוא שבזמן הזה בגדר
עצמו שהן כל שאר הארצות היא העיר הנזכרת ירושלם
ושבאיזה מקום שנקרא את ה' יעגנו כמו שמאמת הפסל
שאובר בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך
וברכתך. עוד נאמר לי שהדרים שלה עוברים ציור
השם אשר גזר היות אותה הארץ שוכנה מבלי יושב
מכניה ישראל ובהיות כן רצון השכינה נראה היות
הדרים בה סודרים ואדרבה ראויים למוסר העונש במקום
עזר שתמיד נעשה להם עם כמה שלוחים :

ובזמן עצמו אני מחלה יעשה החסד להודיעני סיבת הכנה
יגיעות ודוחקים שתדיר מודיעים לנו השלוחים. ע"י
הכתבים מאיזה סיבה הם נמשכים ואם הם אמיתים
הדוחקים הללו למה אינם יוצאים מאותה הארץ. ואיך
אינו מספיק לציפוק פרנסתם כל כך זמן שאנו
שולחים מאילו הכדינות ושהולך להם מכל העולם ע"י
השלוחים: שמהכל יתרצה כמנהגו למחול לי ולדסביר
אותי מהאמת הכל בכתב למען אדעה הפרש האמת
מהשקר וישאר לי מזכרת שלו לטובה בעבודת ה' י"ת
מאחר שזו לבד היא מהשבתי ומאתו יהיה למעלתך
הגמול הטוב אמן :

שפת אמת

בעזרת ה' השוכן בציון כי ממנו מענה לשון :

תשובה אתה הנביר השואל כאתי אשיבך מילין על נבי
מילין לדברים אלה הדברים אשר שאלתני והקשית
לנאיל תהיה תשובתי אליך בכתב ולא בעל פה • אודיעך קושט
דברי אמת כי הוות קשה חגדת לי הבוגד בוגד • והשורד
שודד • על כן מלאו סתני חלחלה צירים אחוזני כצירי יולדה
נעותי משמוע נבהלתי כראות • ודולי שמכיר אני בך כי לא
בסדר ולא במעל שאלת את כל זאת ראוי היה לדחוק
אותך מעל פני באמת הבנין כמעשה שטאי (דליתא נס' נחם
והליקין) אכן לסיבה הנזכרת ומאשר יקרת בעיני נבכדת ואני
אהבהיך לכן אאריך אפי • ואקרב אותך כמעשה הלל • מאחר
כי רואה אני את תום דבריך וכי ה' הפין צדקך • ועל כן
באת בצל קורתי : אך בזאת אם אתה לו שמעני ואתה רע
לך • כי כדי לרדת אל תבלית אמיתות מבוקשך בשאלה זו •
צריך אתה בתחילה לעשות אוניך כאפרכסת לשמוע ולהאמין
בדברי החכמים • הכמי ישראל האמיתים אשר בית ישראל
נכון בנוי ומיוסד עליהם לפי שהיתה בפיהם קבלת פירוש
דברי התורה בדיקדוקיה רמזיה ומעמי כורותיה האמת
והצדק • בדבר ה' אשר היתה בפי עבדיו הנביאים אשר
מהם קבלו אותם החכמים השלמים כדכתיב ואותי ציוה ה'
ללמד אתכם היקים ומשפטים • וכתיב תורה צוה לנו משה
מורשה קהלת יעקב • כי פסוק זה הוא המעיד על ססירת
התורה שבע"פ פה לפה • ולפיכך בא עליה לשון ציווי תורה
צוה

צוה לנו משה מורשה ירושה כי הנה על תורה שבכתב יש לנו עדות נאמנה בקרא דבתיב וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל • דבתיבות וזאת אנו מורים על היותה כתובה לפנינו אכן על תורה שבע"פ היא ציווי מפה לפה • שימה בפיהם זה יעיד ויורה קרא דבתיב תורה צוה לנו להורות שדברי החכמים רבותינו הולכים ומגיעים עד משה בפי הנבונה בקבלתם איש מפי איש באסיפת זקנים והסבטתם עליהם היות קבלת האחרונים מהראשונים אמת וצדק אשר שתו בצמא את דבריהם כדי להורות צמאון בני ישראל בנלותם • אשר בחמלת ה' אותנו נתן להם לב לדעת כי היו ויהיו הדורות הולכים ומתמעטים כמו שאמרו (נפילין) עתידה תורה שתשתכח מישראל ולכן הסכימו והשאירו לנו אחריהם ברכה עד בלי די הלא בספרתם שפתותיהם דוכבות צרי לכל חלי ולכל מחלה גם אשר לא כתוב בספר העלו לנו רפואה שלימה והקדימו הרפואה למכה בלשונם לשון הוזהב לשון חכמים מרפא • כאשר הניסיון יוכיח למי שקורא בתורה שבכתב ושבעל פה בדיקדוק ועיון הנצרך להבין הדברים על פי אמיתותם אשר לא ישאר לו שום אופן עילה ופקפוק קמן וגדול יען באוצר המדת גנוי ספריהם ימצא די והותר רפואה שלימה למחלת לב המפקפק או המסתפק יחיד או רבים יהיה מאיזה עם ולשון שיהיו: אכן ההפרש בין מי שהוא בן ברית מאמין ויודע למי שאינו בן ברית שאינו מאמין ואינו יודע • הוא זה כי מי שהוא אינו בן ברית • מחמת כי חסרה ידיעתו • באזנות הקבלה קבלת התורה שבפי החכמים נעשה שונא והוא אויב לו וכדוב אורב יחשב • שעל זה אמרו (נפשות דף ק"ט ע"ג) אסור לאדם לדון למי ששונאו אעפ"י שאינו אויב לו ולא מבקש רעתו עוד אמרו (נפסוקין דף כ"ג ע"ה) דשני ת"ח השונאים זה את זה

זה אמורים לישב בדין יחד • דמפני השנאה שבניהם דעת כל אחד מהם לסתור דברי חברו • ואחד מתנאי הדיינים הוא אהבת האמת ולקבלו ממי שאמרו וכמו שמפורש בתורה (בבמות י"ח) אנישי אמת • אם בן איפה אותם שנאמר עליהם אשר פיהם דבר שוא • וביוצא בהם ממושעי ישראל השונאים את דברי תקנות וגזירות החכמים • נעשו פסולים לדין להבין ולהורות להשכיל ולראות את דרך האמת שבדבריהם וגדולה שנאה ששונאים רוב עמי הארץ סהמת עושרם לת"ח המקלקלין את השורה • שורת הדין והאהבת הת"ח ההפצים להועיל להם • ותשב מנגד לעמוד בפניהם כמחיצה של ברזל חשך עין וערפל • לכסות עין השמש בנפה ובכרה : ומה עיני המפשים הללו מראות ה' יצילנו ויאיר עיניהם ועינינו במאור תורתו המאירה :

וכי תאמר בלבבך • הרי הספיקות שאני מסתפק בהם על פי חכמים היודעים ללמוד • והם הם אשר השמיעו באזני את אלה הדברים אשר אני שואל מעמך כאשר רצות אלי בדברי שאלתך זאת • כי אין ספק אצלי שעל פי דרך זה יקרה לך בכמה מן הדברים • והלואי תסתפק בהם • ותשאל לחכמים האמיתים • ולא תאמין להבל פיהם שיש בו חטא :

אשר לזאת מוכרח אני לומר לך בחי נפשי • כי אין ספק אצלי כי כל איש חכם לפי דברך שמסתפק בזה וביוצא בו לא פליט מהדא מתרתי • או שנזרק בו רוח אייקורסית • והתורה שלמד נעשית לו סם המות הכל לפי מעשיו וכוונת לבו ואם תראה בו שאינו מורה לרבים הסם המסית הזה המזבלע באבריו הוא להנאת עצמו כי אם האיס הזה ישליך אותו החיצה והיה לנחש בעיני חברות שיתרחקו ממנו

סמנו ויחזיקו אותו לאפיקורם ויהיה רדוף מישראל קדושים
 הם וכאמרות העולם שבאמת מואסים הם לעוזבי ה' ותורתו
 וקוראים אותו בליעל שפרק מעל ציארו עול התורה ונמשל
 כבהמות הוא בעיני כל רואיו ולכן הוא מוכרח במעשיו
 להראות עצמו כמחזיק בדת ה' שגולד בה. אכן להיות כי
 קרא כתיב אם יסתד איש במסתרים ואני לא אראנו הקב"ה
 נרוב הסדיו ער עמו ישראל מבשיל פיו של הרשע הצבוע
 הזה לכדי שיגלה מסתורין שבהוך פיו ולבו בשום דבר
 מהדברים ואז מי האיש החכם ויבן את זאת להתרחק
 מסנו: או באמת היותר ודאי אצלי הוא שאין זה חכם
 ואם קרא לא שנה. ואם שנה לא פרשו לו רבותיו יפה.
 ההשגחה הנצרכת וראויה לדקדק בדברי התורה והנביאים
 ההכמים. העניינים במקוב אחד והעשירים במקום אחר. ומעשים
 בזה וגיטוקם עמם. כי לכל הדברים הללו יש סיבה ותכלית
 ואפילו נקודה אחת קטנה שבקמנות שבדבריהם לא באה
 להכחב במקומה ושלא במקומה כי הוא ידע את מקומה.
 ולא להגם הסיעה כך כי כולם הם דברי אלהים חיים ונותנים
 חיים לעושיהם: לכן אתה אהוב כאח ברה מהבמים כאילו
 שלא שמשו כל צרכם ושחכמים המה בעיניהם כבורה מן
 הנחש הקדמוני. אל האמין בהם כי ידברו אליך טובות יען
 בפועל ראיתי רבים מהם. שבבח הרעיון ההוא שמדמים בעצמם
 ומציירים בשכלם המזוהם שגם להם לבב כלבבות האנשים
 החכמים האלהיים רבותינו הקדמונים ז"ל. לפיכך הם הוגים
 ומצפצפים בצפצופי העופות כל העולה על רוחם כל קבל
 די רוח יתירא אשהכה בהו לנתוש ולנתון להאביד ולהרס
 בהראות עצמן לפני הרבים מההמון כאר. הם גם הם ראויים
 לחלוק על דברי חז"ל או לפרש דבריהם. ובעונותינו אותו
 הפירוש

שפת אמת

י

הפירוש הוא פירכוס. ואין בנך יוצא מתחת ידם לעולם
 כי אם קוצין בנטיעות ועקירת השרשים. שגורמים הריסת
 הדת שהיא תתבע ודאי עלבונה מהם ומאותם שמחזיקים
 בידם. ושיכולין למחות ואינם מוחים. כי באמת על המן העם
 אין להטיל אשם. ואין לנו אפילו תרעומת דברים עליהם
 כי ערומים הם וחסרה ידיעתם בהבחנת ההפרש שיש בין
 שם הכמים למעשה החכמים. ולכן יחשבו רעה. כאלו כל
 הדברים אחרים. ושון אשר לא בן ודאי האמת ודעתי אומר
 לי. כי המפשים הללו המחזיקים את עצמן בטה שאלו בהם
 ובי שמפתה אותם ומסביר להם פנים כאילו יש להם. הם
 הם נגדא דס"מ וסיעתו ושל הותיהו קא עבדי להשכיע באוני
 ההמן דברים אשר לא בן. אולי יכנסו דבריהם ומחשבתם
 הרעה (כמהשבת המן בן המדתא האנני ציור היהודים)
 באוני איזה אחד עני הדעת ההולך בתום לבבו ובניקיון
 כפיו ומאמין ומקבל האמת שקבל הוא ואבותיו במעמד הר
 סיני ועל ידי דברים כיוצא באלו אשר לא עלו על לב בר
 ישראל לעולם יביאום אל הספק ויפתחו לס"מ פתח קמן
 כחודה של מחס. להביא הספק לבד בלב השומעים למאן
 מלהאמין באיזה דבר מהדברים הקטנים שדברו בו החכמים
 הקדמונים. כי מאחר שס"מ ישיג מבוקשו בדבר הקמן די
 לו ותותר. כדי להיות נכנס ויוצא. בריוח ברוך מורשי
 לבבו של העני ההוא שנתפתה ובה לידי הספק. וכצאן
 לסבה יובילו ויביאחו אל המדרגה התחתונה שבשואל להיות
 מסתפק ומבדוש אפילו באמת הכבוד אצלו ואצל כל העולם
 דהיינו להיות כופר בעיקר זכר לדבר ויקם מלך חדש על
 מצרים אשר לא ידע את יוסף. פרעה שאמר לא ידעתי את
 יוסף לסוף בא לומר לא ידעתי את ה': וראיה לדבר אעתיק

לך פה מה שאמרו בברייתא דתורת כהנים * (פרשת נחמקו) על פסוק ואם לא תשמעו לי ולא תעשו את כל המצוות האלה : ואם בהקתי תמאסו ואם את משפטי תנעל נפשיכם * לבלתי עשות את כל מצותי להפריכם את בריתי : כי באמת המדיני והניש בהשגחה ראשונה * היות השני מקראות הללו סמוכים זה לזה כתפל מבלי מלה * ובפל הענין במילות שונות כי הגה אחרי אומרו ואם לא תשמעו לי ולא תעשו את כל המצוות האלה הרי דרך כלל כלול שם חוקים * משפטים * ומצוות * אם כן מה זו שמיעת האזן האמורה כאן * ואם לא תשמעו לי וזהו מסאיפה וניעול ובלתי עשות והפרת הברית : אכן בא עליהם הפירוש האמיתי המקובל מתוך מדבש ונופת צופים אמרום וזה לשונם פקח עיניך בו : ואם לא תשמעו לי למדרש חכמים * או אינו אלא למה שכתוב בתורה כשהיא אימרה ולא תעשו את כל המצוות האלה * הרי מה שכתוב בתורה אמור כאן * הא מה אני מקיים ואם לא תשמעו * הוי אמר למדרש חכמים (שרצונם בזה שמי שאינו שומע למדרש חכמים דהיינו תורה שבע"פ שצריכין שמיעת האזן סוף שהיא בא שלא לעשות את כל המצוות האלה) ואמרו עוד שם ולא תעשו : יש לך אדם שאינו לומד * אבל עושה * תלמוד לומר ולא תעשו * הרי לך דכל שאינו לומד אף אינו עושה (שעל זה אמרו ולא עם הארץ חסיד * וגדול תלמוד שמביא לירי בעשה) : ויש לך אדם שאינו לומד * ואינו עושה אבל אינו מואם באחרים תלמוד לומר אם בהקתי תמאסו הרי לך דכל אדם שאינו לומד ואינו עושה לבסוף שהוא בא להיות מואם באחרים :

ויש לך אדם שאינו לומד ואינו עושה ומואם באחרים * אבל אינו שינא את החכמים תלמוד לומר ואם את משפטי תנעל נפשיכם

נפשיכם • הרי לך דכל אדם שאינו לומד ואינו עושה ומאס
את אחרים לסוף שהוא שונא את החכמים :

או יש לך אדם שאינו לומד ואינו עושה ומאס באחרים ושונא
החכמים אבל מניח את אחרים לעשות תלמוד לומר לבלתי

עשות הרי לך דכל אדם שאינו לומד ואינו עושה ומאס באחרים
ושונא את החכמים לסוף שהוא אינו מניח את אחרים לעשות :

או יש לך אדם שאינו לומד ואינו עושה ומאס באחרים
ושונא את החכמים ואינו מניח אחרים לעשות אבל

הוא מודה במצות שניתנה סדר סיני תלמוד לומר את כל
מצותי הרי לך דכל שאינו לומד ואינו עושה ומאס אחרים ושונא

את החכמים ואינו מניח את אחרים לעשות ולבסוף הוא בא
שאינו מודה במצות שניתנו סדר סיני :

או יש לך אדם שיש בו כל המידות הללו אבל אינו כופר
בעיקר תלמוד לומר להפרכם את בריתי הרי לך דכל אדם

שיש בו כל המדות הללו לסוף הוא בא להיות כופר בעיקר עד
כאן דברי המאמר :

הרי לך זכר וראיה לדבר מדבר תורה מפורש בקבלת פירושה
שאם אדם מתחיל לפקפק ולהסתפק • באיזה דבר מדברי

קבלת מדרש החכמים שהיא הנקרא 'תורה שבע"פ סוף שהוא בא
להסתפק בעיקר האמת המאמת ומאומן בפי הכל מששת ימי

בראשית וסימניך פזח בורבנן יסיים בדאורייתא • ולכן כתב
הרמב"ם בפירוש המסנות פרק חלק בעיקר התשיעי והעשירי •

שכלל מה שאנו באמינים עיקר תורה מן השמים ושלא תשתנה
היינו בין תורה שבכתב ובין תורה שבעל פה ועיין מ"ש בפ'

אלו הן הנחנקים • ובספר היד החזקה פרק ג' מהלכות מסרים
דכתב שהכופר בקבלת פירוש התורה הוא נקרא כופר

דינו ככופר בעיקר וזה ודאי כי המואסים את תורת ה'
צבאות

צבאות זו תורה שככתב מי נרם להם מאיסה זו • לפי שואת
אמרת קדוש ישראל נאצו , זו תורה שבעים :

ותאמין לי בהיי נפשי כי עמדתי בימי מגורי על נסיון אמיתות
מאמר זה • וראיתיו בעיני שכלי ובועיני בשר לי • בכמה

וכמה חסרי הדעת והאמונה אשר נמו אחרי הכצע לפקפק בדברי
רבתינו ז"ל • וכמעט יכול אני לומר שראיתי ועברו בין ידי

אנשים שונים ומשונים בדעותיהם שהיה מחולק בניהם כמעט
כל הדעות הללו שהוזכרו במאמר הנכבד הזה • וסוף כל סוף

כל אחד מהם שהיה בו מדה אחת מאיתן ששנינו אותה
המדה הכשיכה בכל אחד מהם כל שאר הקצוות הרעות

שנאמרו • עד שהגיעו למדרגה אחרונה להיות כופרין בעיקר
האלהות • ובחסד אל • מהם נתפרסמו ויצאו מן הכלל כי

היכי דלא ליגורו עלכא אבתריה • אף כי לדעת קצת
מהחכמים היה לומר על איתן שיצאו מן הכלל • כההיא דאמר

רב יהודה אמר רב (נדרים ק"ג) יודעין הי' ישראל שאין שמש
בעבודת כוכבים ולא היו עובדין אותה אלא להתיר להם עריות

בפרהסיא • כאשר בעונותינו יש מזה הסג רבים שאינם בני
תורה • שמחמת שהם דרים בארצות שיש להם חרות משותק

עם העושר השמור לעתם • פורקים מעל צוארם קבלת עול
החכמים • לא מפני שלכם מן יחשוב שעל התורה הניתן ביד

החכמים רע להם • אלא חוקא לתכלית הטבוקש אצלם שרצונם
להיות בני מורין לעבירה זו של עריות וכיוצא בה • כי

יודעין הם שאם ינהולחמי ישראל' האמיתיים להיות חודים בעם
בתוכה • על עון זה וכיוצא בו ודאי יהיו מוקרחים להטות שכםם

לסבול עול התורה ולכן פורקים עול החכמים מעל צוארם כמענות
כזביות כדי שאליו נפרק מעל צוארם עול התורה • אבל עם

כל זה באמת תאמין לי • שעל אלו שדברתי לך מהם שראיתי
בנלותי

בנלוחי זה. ירדתי לתכלית הסיון דעתם ומצאתים קיתון של מי רגלים. לפי שהיו דוקא על האופן האסור תוך המאמר הנזכר. והתחילו לפקפק במדרשי החכמים. וסיימו בהיותם כופרים בציר שוכן מעונים. הוא ברחשו יצילנו ויציר כלעדת ישראל מעדת מרעים ומשוב לצים: ותנה כי בן אתה אחי ידיד נפשי באהבת התורה אשר הפצתי ללמדך לתועיל. איעצך ויהי אלהים עמך. בלום פוך מלדבר. ולכך מלהרהר נגד שום דבר מהרכרים שדברו בו רבותינו החכמים כי אם באת לידי מדא זו ח"ו כופך לבוא כמו שאמרנו להיות בזה את דבר ה' ותכנס בגדר אפיקורס כמו שאמרנו (פ"ק מ"ק) כי דבר ה' בזה זה אפיקורס. מאי אפיקורס זה הטובה ת"ח (ופירו המפרשים מין אחד היה נקרא אפיקורס והאמין בשניות) רבא אמר כגון הני דבי בנימין אסיא. דאמרי מאי אהני לן רבנן מעולם לא שרו לן עורבא. ולא אמרי לן יונה. (ופירש"י לא אמרו לנו דבר חידוש שלא מצינו בתורה דשרי לן עורבא) רבא כי הוה אתי מילתא דמרפת קסיה כד הוה חזי ביה מעמא להיתרא אמר להו תא חזי דקא שרינא לכו עורבא. (ופירש"י דהיתר זה אינו מצינו בתורה אלא סופרים אמרוהו) וכי הוה חזי טעמא לאיסורא אמר להו תא חזי דקא אסרנא לכו יונה ועיד שם מאי אפיקורס כגון הנהו דאמרי מאי אהני לן רבנן לדידהו קרוי לדידהו תנו והם לא ידעו שהעולם מתקיים עליהם לפי שהם עסודי תורה בתוראה והיה ה' עם השופט כדי שלא יהיה נכשל בתוראתו) והכי איתא בירושלמי (פ"ק דפס"ה) מעשה ברבי יעקב שעמד והחליק כל נכסיו לעניים. שלח לו רבן גמליאל והלא אמרו חומש מנכסיו למצות זר"ג לא קודם לאושא היה. רבי יוסי בי רבי בון בשם רבי לוי כך היתה הלכה בידם ושבתה עמרו השניים והסכימו על דעת הראשונים ללמדך שכל

דבר שבית דין ניתנים נפשם עליו כוף הוא מתקיים כמו שנאמר למשה בסיני וכו' עי"ט (ונפ"ק דזניעות) גבי ערבה וניסוך המים שהובאה ג' סימרא זו * עיד הבטנא וראה מאי דאיהא בירושלמי (דנזיקא) דברי זקנים וסופרים הביבים מדברי נביאים דבדברי נביאים כתיב ונתן לך אות או כופת ובזקן כתיב על פי התורה אשר יורוך ולא צריך אות וכופת עכ"ל * הרי לך אית ומופת הוהך על אמת דברי חכמים כשל תורה * אחרי היות כחם יפה להוסיף ולגרוע כפי שיקול דעתם לצורך הזמן ואנשינו וכפי צורך השעה הצריכה לתוספת ולמגרעת ההיא וכמו שכן מוכה מזה שאמרו בגמרא (דמגילה) מ"ח נביאים עמדו לישראל ולא פחתו ולא הותירו מצוה הוין מסקרא בגולה כאי דרשי קל וחמר וכו' (ומאי קושיא הא נביאים היו אלא הכי קא קשיא והא כתיב אלה המצות וגו' שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה ואם בן מאי דרשו שהוסיפו וחדשו מצות קריאת המגלה ולזה הירצו שפיר קל וחמר דרשו דחביבים דברי זקנים וסופרים משל נביאים כנראה מדברי הירושלמי דחכם עדיף מנביא ויש כח לחכמים לעקור ולהוסיף דבר מן התורה ולכן הוזכרה התורה ברכיו את ה' אלהיך תירא לרבות תלמידי חכמים יען כי באמת על ידם יאותו תעבוד וכו' הדבק אע"פ שיהיה נראה בעיניך שהם עוקרים דבר מן התורה אין זו עקירה כי אם נגיעה שדרי על ידי אותה עקירה באים לעבוד את ה' * ועל עקירה כזאת שהיא עיקר בתורה סמך אליהו בחר הכרמל להקריב קדשים בחוץ * ודרש עת לעשות לה' הפרו תורתך ממס * ולמד בן ממשה רבן של נביאים שבאשר קרב אל המהנה ורא את העגל וישליך מידיה את הלחות וישבר אותם תחת ההר והסכים הקב"ה על ידו ואמר לו אשר שכרת יישר כחך ששכרת * ולחות ושברי לוחות היו מונחים בארון * ומי שהוא איש חכם יבין

את זאת כי מאתו מעשה ניתן הרשות ביד חבמי ישראל להוסיף ולנרוע כפי צורך השעה למגדר טילתא. וכחן יפה להעמיד דגל התורה בתורה המכורה להם פה לפה שהולכים ומגיעים הדברים עד משה מפי הנבורה כדאיתא בפ"ד הנדרים מתיב רב חסדא ואותי צוה ה' בעת ההיא. ללמד אתכם חקים ומשפטי' אותי צוה ואני לכם. ראה למדתי אתכם חקים ומשפטי' כאשר צוה ה' אלהי. אותי צוה ואני לכם. ועתה כתבו לכם את השירה הזאת השירה לחידא. למען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני ישראל. (ואי לשירה לכד קאמר מאי סהדותא איכא) אלא פלפולא בעלמא נתן לו למשה והוא נהג בו טובות עין לישראל הרי לך כי אפילו הפילפול ניתן למשה בסיני ולא כאותן הקליפות שמדברים סרה על פילפול הת"ח ואם אחר כל אלה הדברים רץ פיד לדבר ולבך להרהר. לך לך אצל שנים ושלושה חזמים מעדת הספרדים שכתבו מקצת ידיעת חבמתם ללועזים בלע"ז להאיר עין שכל קצת יחידים מההמון הישראלי שבזמן הזה אשר לא ראה מאורות התורה מימיו בעונותינו. מחמת שהיה כתינוק שנשבה לכין עובדי כוכבים כנודע ומתוך ספרי החכמים האלה שנפשי חשקה בהם ובמלאכתם מלאכת שמים. לפי שראיתי תכליתם בזה לזכות את הרבים ולהסיר המכשול הזה מדרך עמי. צדיקים באמונתם יחיו ויהיו נפשות רבות מישראל וזכות הרבים תלוי בהם: האחד הוא ספר הקונסיליאדור שחיבר החכם הכולל מדר"ד מנשה בן ישראל נ"ע שהיה חכם ורב גדול העצת מקהלתם קהלה גדולה בישראל ובפרט הזה עיין מה שכתב. ומעם יתבאר לך בכמה טעמים נכוחים למבין. ההצטרפות הנצרך לנו בני ישראל באמונת ידיעת התורה שבעל פה המסורה לחכמים:

ועוד לך ללמוד בשכל טוב לכל עושיהם • ספר החכמים
 מוהר"ר עמנואל אבוהב זצוק"ל כי באמת הוא כתב
 במוב מעם • ודעת קדושים תמצא בו • יהוש השתלשלות קבלת
 אמיתות התורה שבע"פ ובעיני הוא יותר נהמד מהראשון •
 ושים עיניך למה שכתב בפרק י"ב וכ"ב בעדות חכמי הגוים
 המשיחים לפי תומם • ועונים אמן בעל כרחם כי לא יוכלו
 להכחיש גודל מעלת רבותינו בעלי התלמוד • וכמעט הבט
 נא וראה כי כל תכלית הספר הנחמד הזה אינו אלא להוכיח
 ולהדיע שורש אמיתות יהוש קבלת החכמי' שהעתיקו לנו התור'
 שבע"פ איש מפי איש עד משה מפי הנבחר' וכמו שכן כת' הרמב"ם
 ז"ל בהקדמת ספרו ספר היר החזקה עיי"ש שלשלת יוחסין •
 והכתוב השלישי מכריע את כולם • הוא החבר הטוב
 והמטיב למלך הכוזר • גם בפרט הקבלה הזאת האריך
 והרהיב לו ראיותיו שכליות ואלהיות עיי"ש בספרו הנקרא ספר
 הכוזר שראיתיו מועתק ומודפס ללועזים בלע"ז בלשון הספרדי
 והנאני • לכן קשרם על לוח לבך ותקרא ותשנה אותם
 פעמים רבות עד אשר תבינתו ויכנסו באזניך דבריהם האמת
 והצדק • למען תהיה תורת ה' בפיך שגורה זו תורה שבעל פה
 שחייב אתה וכל בני ישראל להאמין בה אמונה שלמה בליפקפוק
 כל עיקר • ודי לך בהתראת זו מפורשת וסתמית • לפי דוחק
 השעה שאני נמצא בו • אשר אם הייתי בא לכוך לך כל אמיתו'
 יסודותיה הנמצאים בכפרי הקודש • ודאי היו הדברים מניעין
 להיות ספר וספר וספור • בתוכחה הנצרכת על עויבת ומאוסת
 התורה ולומדיה • שאנו בעונותינו רואין בדורות אחרונים
 אלו • שעשה והצליח ס"מ וכיעתו • לפי שבעונות מצא כלים
 ריקים מוכנים ומזומנים לכך :

והאיסמורדיינים הללו שדברת לי מהם בשאלתך איני
 באמין

באמין שהם מעיינים תורת אמת כי ודאי אז לא היו
אומרים לך זה כי כל המדבר בדברים האלה וכיוצא בהם
הם הטה מרסורי דעבירה גדולה זו להיות שחכמים הטה להרע
ולחטיב לא ידעו • והם באמת מכזיבים האמת • וכודים
מלכם דברים אשר לא כן יצדקו על ארץ הנבחרת • רבת
הברכות • ותוקעין אותן הדברים וכיוצא בהן בלפכות חדלת
העם • אשר בנקל ההמון הזה פועים • וה' יעצה לחלל גאון
כל צבי להקל כל נכבדי ארץ :

ודבר זה אשר שאלתני עליו יהיה לך לבנין אב לכל
שאר התולדות הכוזבות אשר שמעת ותשמע מפייהם • שהם
זורעים לריק ומלידין לכהלה נגד אמיתות דברי התורה
והנביאים והכתובים והחכמים השלמים האלהיים רבותינו
הצדיקים זכרם לברכה (כאשר נבאר לך) • ושם הרשעים
(המורים פנים בתורה שלא כהלכה אשר יעצו זאת על
ירושלים המעטירה ארץ הקדושה והחשוקה טאבות שלשה
ורועים שלשה • לאמר שנתחלל קדושתה קדושה הכהנת
להיות כפונדקיות • ומאחר כי עזב ה' את הארץ הטובה
ההיא שהעם היושב בה • הוא רובין תחת משא עונותיו •
ושה' יתשוב לו עון עד ישיבתו בארץ ההיא) יטמ ויכרת
מארץ זכרם • ורקב בעצמותיהם • כי מבאשים את ריה
קדש הקדשים • ולדעתי דעת התורה ודאי יש להטיל עליהם
דין כדון מטיל מום בקדשים • ואן ספק אצלי ואצל כל
חכם לב ירא את ה' דכל מי שיש בו מהדעת הנכזב הזה
רוח זנונים בקרבו • ועזב את ה' וגאן את קדוש ישראל •
אשר בחר עוד ברושלים וה' שוכן בציון עבר הוח ועתיד
קרי ובתיב • לא הביט אל עושיה ויתורה כרחוק לא ראה •
הלא זאת בת שבע רצון • מלאה ברכת ה' ארץ חפץ • אשר
חפץ

חפץ ה' בה • ולה יקרא הפצי בה בראש הוסיף הקרא •
 ארץ זבת חלב ודבש וזה פריה • עליזה היא מיטיקדם קדמתה •
 כשברא הקב"ה את העולם עלזה ירושלים ובית המקדש
 במחשבה תחלה כדמוכח במס' נדרים דבית המקדש הי' אחד
 משבעה דברים שנבראו קודם שנברא העולם שנאמר כסא כבוד
 מרום מראשון מקום מקדשינו • וכך אמרו בבראשית רבה
 בתחילת ברייתו של עולם צפה הקב"ה בית המקדש בנוי
 וחרב ובנוי • בראשית ברא אלהים הרי בנוי • והארץ היתה
 תהו ובהו הרי חרב • ויאמר אלהים יהי אור הרי בנוי
 לעתיד • והנה כל מעלת ישראל היא תלויה בארץ ההיא
 כמו שנאמר גיי אחד בארץ להורות שכשישראל על אדמתן
 אז דוקא נקראו גוי אחד • מכון לכמה ממאמרי רז"ל אשר
 נביא קצתן עם קצת מן המקראות המורים באצבע התקשרות
 מעלת ישראל בארץ ההיא שנקראת ראש עפרות הבל להיות
 שהיא מתובלת מכל טוב ובהבלין בתורה ותמיד עיני ה'
 אלהינו בה • ועוד כתיב והיו עיני ולבי שם כל הימים • כי
 מכל הני קראי ודכוותיהו יבהגו נא דברי • האויבים
 המדברים סרה • המה מאין ומפעלם מאפע תועבה יבחר
 בהם • ונוה היה להם שלא היו נבראים בעולם או שהיתה
 שלייתן נהפכות על פניהם • רוח יורעו וסופתה יקצירו
 קמה אין להם • ימאסם אלהי • האותי הם ככעיסים אמר ה' •
 הלא אותם למען בושת פניהם :

ואתה פה עמוד עמדי הסבת ושמע שורשן של דברים •
 דברי חכמים וחידותם • בהקדמה אחת קמנה יסוד ה'
 בתדרי קדש • שאציג לפניך לתשובת שאלהך • ובסעט מזעיר
 אשר אייר עיניך בהוראת איהו מקומן של שבהים
 ומעלות ארץ ישראל יהיה לך די והותר • לדעת כי השומים
 הללו

הללו שנתנו לך מקום להסתפק בקדושת הארץ • משני עיניהם הם טובין • מאחד שאוברים על שמאל שהוא ימין • ויתברר לך כי הן עוד היום גדול כה אותו הרשימו דקדושה שנשאר בה להיות כעולה הארץ וכל יושביה מכל שאר הארצות ויושביהן • ועד שיקויים מקרא שכתוב כי בנה ה' ציון נראה בכבודו אזי יתראה לעין כל כי כבודו היה חונה שם הר האלהים כדכתיב צהלי ורני יושבת ציון כי גדול בקרבך קדוש ישראל • ועוד כתיב כי שם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם • והיה ביום ההוא יושר השיר הזה בארץ יהודה עיר עז לנו ישועה • ולמאי דביני ביני אתה השואל והשומע שמעו ותחי נפשכם ועל תמו יבין ושמאל מדברי תחכמים האמיתיים כי על דבר זה נכרת ברית ואברך בחיי ותברכני נפשך וחיתה נפשי בגללך :

אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים • כאשר יצר את האדם בתבנה כתוב שם (נחלשים כ' ס"ו) וייצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה ונז' : כל אשר נשמת רוח חיים באפיו ירגיש בפסוק זה מה שהרגישו בו רבותינו ז"ל מהו עפר מן האדמה וכי אין אנו יודעים שהעפר הוא מן האדמה • אם כן איפה היה די במה שהיה אומר וייצר ה' אלהים את האדם מן העפר (או מן האדמה) כמו ששם נאמר (ס') י"ט) וייצר ה' אלהים מן האדמה כל חית השדה ואת כל עוף השמים ונז' : אמנם ישוב הענין ואמיתותו מביאר בכראשית רבה פי"ד ז"ל מן האדמה מסקום כפרתו נברא כמה דאת אמר (ימנו כ' ס' כ"ב) מזבח אדמה תעשה לי אמר הקב"ה הריני עושה אותו מסקום כפרתו והלואי יעמוד •

עד כאן דברי האמר : שפירוש הדברים הללו הן האמת והצדק : שכיון שצפה הק"ה שהוא קורא חזרות מראש : כי רבה רעת האדם בארץ וכל יצר מחשבות לבו דק דע כל היום : וידוע הוא כי האדם שכשבילו נברא העולם : הוא הנקרא ישראל - אשר היו עתידין להיות עם עז וקשה : כמו שאמרו במס' ביצה פ"ג ע"ז שבאומות ישראל כדכתיב (וישש כ"ג) על כן יכבדוך עם עז : אלו ישראל : לפיכך בחר ה' ליתן להם הארץ הקדושה הריא שנתקדשה תכף ומיד שעלתה במחשבה להבראות כדי שעל ידי קדושתה יבניעו את יצר מחשבות לבם הרע והקדים להם רפואה למכה : ויצר ה' אלהים שיהם בבריאתו מדת הרחמים והדין : ובדין עשאו ויכוננו עפר מן האדמה : מאזו אדמה ממקום בפרתו דהיינו עפר אדמת הקדש הוא הבית המקדש שנתקדש טראש מקדם מפעליו מאז להיותו כלי כפרה על ישראל ושאר העולם (על ישראל כשיהיו בגלות שם כמזע כי אין רעה ואין מוכה באה לעולם אלא בשביל ישראל) ועל שאר האומות : ולפיכך כשצבר עפרו של אדם הראשון אביהם של כל באי עולם חפריש חלה מעיסת הארץ הריא וכארבע הרוחות שבעולם ובראו : כמו שתרגם יהונתן ודבר עפרא מאתר בית מקדשא זמארבע רוחי עלמא : ויעקב אבינו ע"ה מעיד בהקיצו מן החלום היות המקום מקדש : באומרו אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי : אין זה כי אם בית אלהים וזה שער השמים : שרצונו בזה להודיע : כי משעת בריאת העולם ה' המקום המקדש ההוא ואנפיו מקדשים בקדושה עולמית ובמו שאמרו רז"ל על פסוק ויהי בשלם סבו אמר רבי ברביה בתהילת בריותו של עולם עשה לו הק"ה סבו ברושלים

בירושלם ומעונתו בציון • כי היא בית חיינו: והנה
 בהיות אבות אבותינו יושבים על אדמת הקודש ירושלם •
 היא הארץ הטובה אשר ממנה הוצגנו והיא הנותנת חיים
 לבניה • אנו בני אלהים חיים ומלך עולם • כאשר היתה
 בימי שלות בנינה ידוע הוא כי על ידי שפע קדושתה
 היא היתה מכנעת יצרם הרע הצר הצורך אשר בקרבם
 כנודע ליודעי הן שלכך נקראת ארץ כנען על שם שהיתה
 מכנעת היצר הרע • והרי זה אחד מהתועלויות הנסתרים
 שהיתה מועילה הארץ את בניה מלבד התועלת המפורסם
 בהקרבת הקרבנות לכפרת העונות • כי לא לן אדם בירושלם
 ובידו עין • שלזה היה תכלית קרבן התמיד של עזר
 ותמיד של בין הערבים :

ויהי כאשר חטאו בני ישראל לה' אלהיהם הוא אבינו
 שבשמים אשר מאנו לשמוע את דבר ה' והמה
 הלכו אחרי אלהים אחרים לעיבדם הפרו הק וברית
 חללו בבוד אב ואם כאחד • היא האימא עילאה זו
 ארץ מולדתנו • ויציבו להם מצבות ואשרים על כל גבעה
 גבוה ותחת כל עץ רענן וכמש"ה כי מספר עריך היו
 אלהיך יהודה ומספר חוצות ירושלם שמתם מזבחות •
 יזבחו לשדים לא אלוה • אזי נתמלאה סאתן • באופן שאם
 חס ושלום אף אלהים היה עולה בהם • לא היה נשאר
 מצינאי ישראל שריד ופליט • ולכן משעת בריאת העולם
 הקדים רפואה למכה • וחשב ח' (כמדת הרחמים שלו) מחשבת
 טובה ולא לרעה להיות להם לישראל מעיר לעזור להשחית
 חומת בת ציון • להסגיר ביד אויב חומת ארמנותיה וזה
 מוכחו • ואמרו רז"ל בתנחומא ז"ל אמר רבי חייא בר אבא
 אפילו עקרו של מזבח לא נעשה אלא בשביל כפרתן
 של

של ישראל. למה נקרא שמו מז"בח מ' "מוהל עונותיהם. י'
 "זרחן טוב לישראל. ב' "ברכה לישראל. ח' "חיים לישראל.
 בכל עת ובכל זמן. דהרי על זה היה משורר דוד. במקום
 דהיה לו לקנן. ואמר מזמור אלהים באו נזים בנחלתך.
 דהרי בשעת הרוגו זכר את הרחמים. ומה עשה שפך
 כאש חמתו על בית המקדש ועל עציו ועל אבניו. וכל
 הרוגו הטיל אותו על הארץ. שהיא אם הבנים בניו אשר ממנו
 לוקחו. כדי שהיא עצמה תהי' מזבח כפרה על ישראל
 בניה. וזהו שאמרו במקום כפרתו גברא. כמה דאת אמר
 מזבח אדמה תעשה לי. שבאמת אם היה בא הפסוק
 להורות לנו לבד מאיזה דבר יעשה המזבח כמו שכן
 מוכח קרא דלקמן ואם מזבח אבנים חובה וקרא זה המזבח
 אדמה תעשה לי מוקמין ליה (בגמרא פסוק קדשי קדשים) גבי
 מזבח אבנים וכו' (עיין גמרא בבבא מציעא פ"ג הל' כ"ו ע"ה)
 ואמרו במכילתא אבנים שלמות. אבנים שמטילים שלום
 בין ישראל לאבינו שבשמים. אם כן איפה אם כוונת הפסוק
 היתה כפי פשוטו שיעשו מזבח מעפר האדמה היתה לו
 לומר מזבח מאדמה תעשה. אמנם כאשר בא הרמז עליו
 להודיע לנו שהאדמה עצמה. בשעת הרצון יהיו לרצון על
 מזבח ה' הקרבנות שיקריבו עליה. ובעידן ריתחא דקא רתח
 רחמנא עלן הוא משויב לן על ידה. שהיא עצמה תהיה לקרבן
 חסאת לכפר על בניה. לפיכך אמר מזבח אדמה תעשה לי
 להורות לנו השתי כפרות הנזכרות. משעת הרצון על ידי
 הקרבנות. ומשעת הרוגו שהיא תמורת הקרבנות. והמזבח
 והיא המכפרת ונמצאת מטלת שלום מכל מקום כמו
 שאמרו אבנים שלמות וזה השלום הוא ע"י ההרון אף
 שמשליכו עליה. כמו שנאמר ויחר אף ה' (ברחמים שלו) בארץ
 ההיא

ההיא להביא עליה את כל הקללה שהיה ראוי להביא על ישראל. ובענין שנאמר עד כתי תאכל הארץ ועשב כל השדה ייבש. הנביא שואל ורוח הקודש משיבתו כרעת יושבי בה. וכן הוא אומר ארץ פרי למלחה (מרעת יושבי בה דייקא) אך ליושבים בה ויתשם ה' מעל אדמתם נמי דייקא. שרצה לומר שיגרשם מהאדמה אשר סמנה נבראו. ולשתי כפרות אלו היתה כוונת רז"ל שאמרו בו יקרא רנה וכתהלים על פסוק רצית ה' ארצך וז"ל ומי נושא עונותיהם של ישראל הארץ אשר הם יושבים עליה שנאמר העם היושב בה נשוא עין. הרי החיים. מניין אף הבתים תלמוד לומר וכפך אדמתו עמו. מי מכפר על עמו. אדמתו. אשריהם יושבי ארץ ישראל שאין להם לא חטא ולא עון לא בהיים ולא במתים. שנאמר רצית ה' ארצך שכת שבות יעקב. נשאת עון עכך כסית כל הטאתם סלה. מכון מאמר זה להווא דאמרו במנהות על פסיק ויקרא שמו ידידיה. יבא ידיד בן ידידיבנה ידיד לידיד. בחלקו של ידידויתכפרו בו ידידים. ידיד זה שלמה. בן ידיד זה אברהם שנאמר מה לידידי בביתי. ויבנה ידיד זה בית המקדש שנאמר מה לידידות משכנותיך. לידיד זה הק"ה שנאמר אשירה נא לידידי. בחלקו של ידיד זה בנימין שנאמר ידיד ה' ישכון לבטח עליו. ויתכפרו בו ידידים אלו ישראל שנאמר נתתי את ידידות נפשי בכף אויביה. הרי לך ברור כי כפרתן של ישראל היתה על ידי כי נמש את נהלתו ביד האויבים אשר נתן את חלקת חסדת ידידות מנוחתו למדבר שממת וגשמה כל הארץ כי אין איש שם על לב על מה אבדה הארץ :

והנה כפי מה שאנו רואים כהיום קדמה הידיעה בתורתנו להיות

להיות איש עם על לב בדרך שאלה על מה אברהם הארץ
 שר"ל אם אדם חמא • הארץ על מה היא לוקה • כמו שנאמר
 (נניס כ"ס ס' כ"ה) ואמר הדור האחרון בניכם אשר יקומו
 מאחריכם • שלדעתי היה די במה שיאמר ואמר הדור האחרון •
 (או ואמרו בניכם אשר יקומו מאחריכם) מלבד הקושי שיש
 בריהוק וקירוב שני הדורות הללו • הראשון רחוק מאד • שכן
 קראו דור האחרון כאילו מורה הוא על דורינו זה • ובניכם
 אשר יקומו מאחריכם הוא הקרוב ונראה לאותו דור :

אשר לזאת לבי אומר לי • שאין ספק בזה שהדור האחרון
 שהוזכר בתורה • בא הרמו עליו על דורות הללו
 שאנו בהם • כאשר בעינותינו עינינו הרואות שיש בו כמה
 וכמה מן האנשים • אשר לא ידעו ולא יבינו את פעולת ה' •
 ואת מעשה ידיו על מה אדניהם הוטבעו • וגמשל כבהמות הוא
 הנכרי אשר יבא מארץ רחוקה • הדרים שם בהררי חשך •
 וחשך כשהר האדם • שאין ספק בזה שלחיותם נעדרי הידיעה
 האלהית • יוסיפו להפלא הפלא ופלא כשיראו וישמעו את
 מכות הארץ ההיא ואת תחלואיה אשר חילה ה' בה (במקום
 שהיה לו להמפיר על ראשי בני ישראל אשר חמאו
 לו) גפרית ומלח שריפה כל ארצה וגו' • אז יאמרו בגוים
 על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת • שרצונם בשאלה זו
 לומר מאחר שה' הפין צדקו • ומבין לשבתו פעל בארץ
 אם כן איפה האדם שחטא ילקה וישפוך חרון אפו עליהם •
 ולא על הארץ שלא חטאה • דמה לו ולארצו לוטשבן בית
 כבודו למשבנו על ישראל מה חרי האף הגדול הזה • ונודל
 חמיה זו • יביא אותם בהכרח לידי תשובה מספקת • לומר
 על אשר עזבו את ברית ה' אלהי אבותם וילכו ויעבדו
 אלהים אחרים; ומפני כך היה החרון אף כל כך גדול • שאם
 חם

הם ושלום היה משליך כולו על ישראל בניו • לא היתה
 תקומה להם לפני אויביהם ולכן בשעת הרגו זכר את
 הרחמים כמו ששנו רז"ל מתוך כעס רצון • מתוך רוגז רחמים •
 מתוך צרה רוחה • מתוך ריהוק קירוב • מתוך נפילה קימה •
 מתוך אפילה אורה • כמ"ש אל השכחי אויבתי לי כי
 נפלתי קמתי כי אשב בחשך ה' אור לי • וכל מה שיתראה
 לעיני ההמון שאבדה תקותם ונתמלאת סאתן של ישראל •
 באותה שעה עצמה אם נחקור נמצא שה' ברוב רחמיו
 וחסדיו כבר הקדים רפואה למכה וזכר את הרחמים •
 ובמקום לשפוך הרוק אפו על ישראל ויהר אף ה' בארץ ההיא
 להביא עליה את כל הקללה • שהיה ראוי להביא על
 ישראל • ואמר להביא לשון עתיד • אחרי היות החרון אף
 עבר כאשר מוכח מהמקראות להורות לנו כי הן עוד היום
 בנלותינו זה הארץ לוקה בעבור בניה שבהו"ל • ואין לך
 מלקות גדול מזה כי אמרה ציון מצאוני עוני דארץ אחרת
 יצאוני בני ותאמר ציון עובני ה' וה' שכחני זה אלף
 ותל"ט שנה שהיא שכולה ונלמודה • היתה כאלמנה ולא
 אלמנה כמש' כי חסיד עיני ה' אלהיך בה • לראות חיש
 משכיל דורש את שלום העיר בהיותם עושים מעשים • כדי
 שישוב בעלה אליה כי בועליך עושיך ה' צבאות שמו •
 ושיקויים בה כל החזיונות והנחמות אשר חזו לה נביאי
 האמת והצדק :

אמנם כאשר בעונותינו שרבו ציון היא דורשאין לה ופוק
 חזי שאלתך אשר שאלת כאויב אשר לא בדעת
 ידבר • שהיא נמשכת אחר דעות ככה מפשים ששמעתי
 אמרים • כי כל עיר ועיר מדינה ומדינה אשר גרים בה •
 הן הגה כהיום אדמת קדש בערי ישראל ויהודה • (וידעתי
 את

את מכאובם • כי זה נמשך להם לפי שרואים עצמם יושבים בהשקט ובבטחה איש תחת נפנו ותאנתו) לכן בכת הדמיון ההוא שמציירין בשכלם כי הם בחר ה' ושבמעשים אלו הוא חפץ לפיכך הם מבקשים ליתן טענת פטור לעצמן מקרא דכתיב (נימניו כ"ע פ"ד) כי כה אמר ה' וגו' לכל הגולה אשר הגלתי מירושלם בכלה • בנו בתים ושבו ונטעו גנות ואכלו את פרי • כי הוא יודע את המחשבות אשר חושב על בני ישראל לבלתי ירח מהם נדח מחשבת ש"ם ולא לרעה לתת להם אחרית והקיה ועיד שם (פ' י"ג) כתוב וקראתם אותי והלכתם והתפללתם אלי ושמעתי אליכם • ובקשתם אותי ומצאתם כי תדרשני בכל לבבכם ונמצאתי לכם נאם ה' וגו' • שפסוקים אלו הם המורים לפי שכלם • כי אין חפץ לה' בישיבת בני ישראל בארצות החיים ההמה עד שהוא יתברך יקבץ נדחינו • וגם מחזיקים דברי ציפצופם באומרם רבותינו ז"ל שלש שבועות השביע הקב"ה את ישראל וכו' • גם לרבות פשט הלעז שמלעזים הפסוק שבא בשאלהך בכל המקום אשר אזכיר את שמי • כאילו היה כתוב בכל המקום אשר תזכיר את שמי • עוזר לדעת הנכזב הזה להוציא זולל מיקר :

אבל על פי האמת אין כן הטקראות הללו ראי' לדעת הנכזב הזה • ואדרבה מגלות בכל יש להוכיח שהיה לו להי"ת וכי יש לו חפץ שלא תשאר ארץ מולדתנו הרבה שיוכמה מבלי בניה כל עיקר • מאחר שענינו הרואית כי לב מלך ביד ה' המשים בלב מלכי החסד שבאומות העולם • שיהנו לנו שארית בארץ • וברצי בסף יהיו מתרצים שיהיו בתוכה מבני ישראל • ובשעת החרבן עצמו הפך ללב נבזראק שר צבא נבוכדנצר עבדו • לכדי שיניח

שיניח בארץ יהודה הדלת העם ליתן להם כרמים וינכים
 כרכתיב (ימי' ג"ס פ"י) ומן העם הדלים אשר אין להם
 מאומה השאיר נבוזראדן רב טבחים בארץ יהודה ויתן
 להם כרמים וינכים ביום ההוא וכן כתיב (סס מ' פ"ז וס"ג
 ע"ט ונסימן מ"ג) ממה שכתרה בהם ירמיה שאם ישבו
 בארץ יהודה ולא ילכו מצרים שלא יקראם אכון החרב
 אשר היו ידאים ואם לאו ששם שם ישיג אותם החרב והרעב
 אשר היו דואנים הרי לך ברור בהדיא כי לא הי' רצונו
 יתברך שתשאר הארץ חרבה ושטמה מכניה כל עיקר ואף
 כי בשעת הרגו היה מנבא להם ומנזים עליהם שיתן ערי
 יהודה שמטה כאין יושב עם כל זה בעידן ריתחא זכר
 את הרחמים והותיר לנו שריד כמו שמוכה מנבואת ישעיה
 (ו' פ"ז מ"ט) דבתחלה מודיע ואומר ארצכם שטמה עריכם
 שרופות אש ונו' ונותרה בת ציון כסכה בכרם רקנית
 מיושבת ותיכף מודיע לנו כי לולי שה' צבאות הותיר לנו
 שריד שרוצה לומר על העם הנשאר בתוכה כמעט כסדום
 היינו לעמורה דמינו שבסדום ועמורה תוך לעיר לא נותר
 מהם עד אחד ואם נפשך לומר כי שריד זה הוא על
 ישראל שהיכו בנודה ולא על אותם שנשארו בערי יהודה
 אף אני אומר לך דמה הלשון אומרת כמעט כסדום היינו
 ממש סדום היינו שהרי כסדום ניצול גם כן חוץ לעיר לופ
 והיה לעם רב לכן ודאי צריך לומר כי שריד זה הוא על העם
 אשר השאיר נבוזראדן בחוץ ערי יהודה והרי זה אתה באת
 למד ונמצאת למד לנלות המר הזה כי אין חפץ לה'
 שתשאר הארץ הטובה ההיא ריקה ומבולקת מכל מיב
 בניה כי היא בלי ספק בית חיינו וזה לך האות לדעת
 כי כל הדר בארץ ישראל עושה רצון אביו שבשמים ונקרא
 צדיק

צדיק כי ה' ארבו מאחר שזכה להיות תוך פלטרין שלו.
 דהרי לך קרא דכתיב ותקיא הארץ את יושביה ומאחר
 שאנו רואים שאינה מקיאה אותם הוא מופת חותך היותם
 צדיקים כי זה השער לה' צדיקים יבואו בו וזה שער
 השמים. ואמרו (נילוס מלי) על פסוק טוב פת חרבה
 ושלוה בה מבית מלא זכחי ריב טוב פת חריבה בארץ
 ישראל שאפילו אוכל פת חריבה בא"י זוכה לעולם הבא
 וכו'. כי גם המאמר הזה הולך וסובב למת שאמרו (נגמ')
 דכחות דק"ו כל הדר בחו"ל וכו' ובעל כרחך שלא במובתך
 קורא משכיל יש לך להאמין אמיתות דברי אלה לך שהן
 האמת והצדק. מאחר דקיימא לן דאין אדם משים עצמו
 רשע ועם כל זה עיניך הרואות כי אני אני הוא שחית
 לי לבקש זכות לעצמי אחרי היותי כאותם שיצדק עליהם
 מאמר דוד ע"ה כי עונותי גרשוני היום מהסתפח בנחלת
 ה' וגו'. אחרי היותי בן עיר הורתי ולידתי וגידולי מן הארץ
 בקדושה וקדושת הארץ היא העולה. והן כעת רואה אני
 שהמאת נעורי ופשעי זה פרים להיותי הולך נע ונד בארצות
 העמים. כי יודע הנסתרות הוא היודע כמה רע וסר נגע
 אל לבי ובמסתרים תכבה נפשי כי אנהתי נגדי תמיד.
 מעומד לנגדי גרוש ופלטול זה כמחיצה של ברזל חשך ענן
 וערפל. וכמה מן הלילות אינו מניח לי לישון לפי שהוא
 המורה לי כי אין רוח המקום נוחה ממני. והנני מיתל ודוכם
 לתשועת ה' והוא רחום יכפר עון. ועם לא בזכותי כי איני
 כדאי לאכול משלי אמצא חן בעיניו בזכות אבותי והשכני
 והראני אותו ואת נהו והיתה מנוחתי כבוד אך אחרי היות
 אדם להבל דמה עפר מן האדמה ולא ידעתי יום מותי לא
 אוכל להנחם. בתוחלת נבושכה זו שהיא מחלת לב. ובודאי

שאם הייתי מוצא בספ"ים איזה זכות ומענת פטור להפטר
 לשעה הייתי כותבה דורשה ומניחה ומודיעה לרבים • כדי
 שלא יאמרו בפני או שלא בפני טול קורה • אכן באמת כאשר
 חפשתי ולא מצאתי לא אוכל להכחיש האמת במה שהוא
 אמת • ופוק חזי לאותם שהלכו בגולה והיו חוצה לה בבבל •
 שעם היות כי בה אשרה' לכל הגולה אשר הגלה מירושלם לבבל
 שיבנו בתים ויטעו כרמים ויקחו נשים ויולידו בנים ובנות •
 וידרשו את שלום העיר ויתפללו בעדה • עם כל החזיון הזה
 לא נתקררה דעתם ולא כן עשו ואדרבה ויתנו את קולם
 בבכי וצעקה כמשה' על נהרות בבל שם ישבנו גם בבינו
 בזכרנו את ציון והיו מצטערים לשיר את שיר ה' על אדמת
 נבר • והקללה שקללו את עצמן במה שאמרו אם אשכחך
 ירושלם תשכח ימיני • נתקיימה בגלות שני זה שאנו בו •
 שנתארך כל כך זמן ונשכחנו כמת מלב • יען זה החורבן כבר
 הוא לנו אבילות ישנה • אין נוטה עוד אהלה להקים יריעותיה
 כאילו ה' לא היתה ולא עתידה להיות • וכל אחד בעירו
 אימר שלום יהיה לי • כי זו היא ירושלם בשבילי • כי אני
 שקט ושאנן בלי עול תורה ועול דרך ארץ מה לי עכשיו
 בצרת ירושלם • נצחון הערים אשר אנו בהם די לנו והותר •
 אך בני גלות בבל היו אוסרים בת בבל השדודה אשרי שישלם
 לך את גמולך שנמלת לנו אשרי שיאחו ונפץ את עולליך אל
 הסלע • הכל מחמת כי לא היו יכולין לשיר את שיר ה' על
 אדמת נבר • ואף גם זאת כי הם גם הם היו יודעין לעז הכתוב
 הוה שנאמר בתורה • עם כל זה לא היו מהנחמין בו כמו שמתנחמין
 בדורות הללו לפי שהם היו יודעין בטוב טעם ודעת כי מקור
 צגורי השפע והברכות וקבלת התפלות לא היה ולא יהיה אלא
 דוקא דרך ארץ ישראל ובפרט בשערי ציון • ובפרט מן הפרט
 בבית

בבית המקדש כי שם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם.
 והם היו יודעין גם כן שאמיתות פשט פסוק בכל המקום
 אשר אזכיר את שמי אינו כמו הלעז שלועזים ללעני
 שפה. כי הלעז הזה נתייחד על פי מדת ההסדר שהקב"ה
 עושה עם ישראל. לקבל תפלתן של ישראל כאשר יהפלו
 אותה בכונה הנצרכת תוך הכתי כנסיות שבחוצה לארץ.
 שעל זה אמרו עתידין בתי כנסיות של ככל שיעקרו ממקומם
 ויהיו נטועים בא"י. אבל אמיתות פשט הפסוק כמו נת הכורא
 אינה כדעת הלועזים שלעזו לך הכתוב. כאשר בא בשאלתך.
 דאלו כן היה. היה לו לומר בכל מקום אשר תזכיר את שמי
 כי תזכיר וצוה לומר שאתה תזכיר. ואזכיר ר"ל שאני
 אזכיר. והמקום ר"ל אותו המקום הידוע כי הרי בא
 בה"א הידיעה :

אמנם עם אמיתות הפשט שפירשו לנו חכמי האמת והצדק
 שבכל דור ודור ובאותו דור דעה של הנאון האלהי
 סוהר"ר יצחק לוריא אשכנזי ז"ל ה"ה פירש לתלמידיו נועם
 שיח סוד תורתנו הקדושה. מה מתוק מדבש אשר בו תוכל
 להבין המבוקש אצלינו. להורות לך כי אין זה פשט הפסוק
 כאשר בא בשאלתך. והנה הנאון ז"ל הרגיש במה שכל חכם
 לב ירגיש במה שאמרו (נחמכי יומא) במשנה שנשנית אצלינו
 במספ יוח"ב וז"ל והכהנים והעם העומדים בעזרה כשהיו
 שומעין שם המפור' יוצא מפי כהן גדול היו כורעים ומשתחויו'
 ונופלים על פניהם ואזכרים בשכמל' שיש לדקדק מה זה יתור
 לשון שאמרו כשהיו שומעין שם המפורש יוצא מה רוצה לומר
 יוצא. וכיצד שיך יציאה בשם א' או תיבת אחד והיה די
 במה שיאמר כשהיו שומעין שם המפורש מפי כהן גדול.
 אבל אמיתות הענין הוא כך כי כבר ידעת ששם המפורש ית'
 ויתעלה

ויתעלה יהיה כאיזה אופן מהאופנים שדברה בו התורה ואותן
 חכמי האמת והצדק שהיו יודעים לכונן בו בתפלתו כדי
 להיות נענים הוא מבת הנמנעות שפה של בשר ודם או
 מלאכים ושרפים ואופנים והיות הקדוש יהיה יכול להזכירו
 ולבטא בכפתים. שעל זה הלא כל אומות העולם קדין לשם
 הנכבד והנורא שרוצה לומר השם שאין הפה יכול להעלותו
 על שפתיו ולא יש לשון שיכילהו וזה לתוקם גבורת קדושת
 גדולת יכולתו באחרות. אחרות נמורה הוא בשמו ושמו בו
 אחד הוא יתברך ויתעלה. אם כן צריכין אנו לדע היאך הבת
 הגדול היה מוכיר אותו ביום הכיפורים ולכן צריכין אנו לקבל
 האמת באופן ההזכרה הזאת שלא היתה בפועל אלא בכח.
 ובאותו יום המיוחד בשעת העבודה שהיתה בכית קדש
 הקדשים היה הנה"ג מקדש עצמו בעשר קדושות ומכיון
 דעתו ומחשבתו ליוצר נשמתו נשמת כל חי וכשהיה בא
 להזכיר את השם היה פותח פיו לבד והשם הקדוש הוא
 יוצא מאליו כפי יכולת בעל השם. אשר אין דבר מופלא
 ובלתי אפשר אליו. והעם שומעין אותו. שבאופן כזה יצדק
 לומר כשהיי שומעין שם המפורש יוצא מפי כה"ג אבל
 לעולם לא היה בו ביטוי שפתים ולא הרגשת חשנים ולא
 לחישה הגרון כי זה היה בלתי אפשר כמו שהוא בלתי
 אפשר לערוך לו דמיון וצורה או תמונה וכשם שהוא נעלם
 כך שמו נעלם בפעולת הזכרתו כי אם בידעתו שכחו שידענו
 שיש שם אלה כך ידענו שיש לו שם מיוחד כפי גדולתו :
 הן עתה על פי הצעת הקדמה אמיתות זו. מה נמלצו אנשי
 יושר ודבר דיבור על אופניו שהתורה מעידה עליו ודברת
 כנגד בני אדם לקיים יסודתיה היותם האמת בפי האלהי
 הנזכר שהרי קרא דכתיב בכל המקום אשר אזכיר את שמי
 גימל יורה

יורה מה שאמרנו כי אזכיר רוצה לומר שאזכיר אני את שמי שם אבוא אליך וברכתך והיכן היה זה לא היה אלא דוקא בבית קדש הקדשים כי שם צוה ה' את הברכה אך לא בחו"ל. אכן כיון שכרוב רחמיו והסדיו פניו לעמו נשא ואף גם זאת בהיותם בארץ לא להם יאר פניו אתנו סלה. כמו שאמרנו שהמזבח של ישראל המכפר עליהם תמיד היא אדמת הקודש עצמה. שלזה אמר מזבח אדמה תעשה לי וגו' באותו זמן עצמו הפליא חסדו בעיר מצור והנה מקום אתו לקבל את חפלת עמו ישראל מבתי כנסיות שהם לנו למקדש מעט ולפיכך ללועזים בלע"ז נלעז להם תיבת אזכיר כאילו היתה כתובה תזכיר. אבל לעולם פשט הפסוק הזה לא היה ולא יהיה לעולם כמו שחשבו הטפשים הללו שבאו להשוות לך חוצה לארץ לארץ ישראל. כי הרי הזכרת השם כפי הפשט לא היה מי שיוכל להזכירו לא בארץ ולא בחוצה לארץ אלא דוקא באותו מקום המיוחד שלפיכך בא בה"א היריעה ואמר בכל המקום. יען בשאר המקומות אי אפשר להיות שפע הברכה העליונה וכל שפע מל אורות מללי ברכתו. נובעים מהמקום המקודש ההוא. הן עוד היום שהוא הרב ושם כדכתיב ישלח עורך מקדש ומציון יסעוד יזכר כל מנחתך ועולתך ידשנה סלה. וכל זמן שאומר יזכור הוא אחר החרבן ועוד כתיב קולי אל ה' אקרא ויענני כהר קדשו סלה וכתוב יברכך ה' מציון וראה בטוב ירושלם כל ימי חיך. ועוד כתיב כי שם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם. וכבר אמרו (נשינוין ס"ק) כל מקום שנאמר סלה אין לה הפסק לעולם שנאמר כאשר שמענו כן ראינו בעיר ה' צבאית בעיר אלהינו אלהים יכוננה עד עולם סלה. שלדעתי הילוך הפסוקים הקודמים והמאוחרים לזה יורו על תמיהת הדור אחרון והנכרי אשר יבוא מארץ רחוקה

והוקה המה ראו כן תמחו נכהלו נתפזו על מה עשה ה' ככה
 לארץ הזאת. בונה ומותר וחוזר ובונה ומחריב עד אשר יבנה
 אותה בנין עדי עד. עד עולם סלה. רוצה לומר כי לעולם מזבח
 אדמה תעשה לי וחסד הוא שהקב"ה עושה עם בניו לשפוך
 חמהו על האדמה אשר ממנה לוקח וזהו שאמר דמינו אלהים
 חסדך דין זה שנראה רוגז גסור כן הוא בודאי שהוא רוגז
 גדול אך הוא חסד אל כל היום שאתה משליך חרון אפך
 בקרב היכלך ודבר זה אין לו הפסק כי אין לך בו אלא
 חידושו. ומאחר שאנו רואים בעונותינו התחדשות החורבן
 בכל דור ודור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב
 בימיו כמאמרם ז"ל. אם כן ודאי הוא סימן שהרוגז על בניו
 עדין מתמיד ובמה הוא משתכך ומכפר להם לישראל בהיותו
 מעמיד תחרבן של מזבח ה' ההרוס שהוא לכפרה תמידית
 עד ישראל ועם כל זה ממכון שבתו השניה מציין מן החרכים
 ועונה לעמו בעת צרה כמו שאמרנו קולי אל ה' אקרא ויענני
 מהר קדשו סלה. כי לעולם לא זזה שכינה מכותל המערבי.
 כמו שאמרו (נדרים פ"ג הל' ג') ר' אליעזר בן פדת
 אומר בית המקדש בין חרב ובין אינו חרב לא זזה שכינה
 ממקומו שנאמר והיו עיני ולבי שם כל הימים וכן הוא אומר
 קולי אל ה' אקרא ויענני מהר קדשו סלה שאפילו הר' הרי
 הוא בקדושתו. ראה מה כתיב ויבן את מזבח ה' הוא האלהים
 אשר בירושלם. אמר רבי אחא לעולם אין השכינה זזה מכותל
 מערבי של בית המקדש שנאמר הנה זה עומד אחר כתליו
 עכ"ל. ועוד איתא בספרי ז"ל והיו עיני ולבי שם כל הימים.
 והלא כבר נאמר עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ מה
 תלמוד לומר והיו עיני ולבי שם כביכול שאין עיני ולבי
 אלא שם. כיוצא בדבר אתה אומר ארץ אשר ה' אלהיך

דורש אותה ונו'. וכי אותה בלבד הוא דורש והלא כל הארצות כולם הוא דורש שנאמר להמטיר על ארץ לא איש. אלא כביכול שאינו דורש אלא אותה עב"ל. ולא יש הפרש אלא שעבשיו בעונותינו השכינה שם מצומצמת בגלות וצער וכל הגלות והצער הנאמר בו אינו אלא דוקא על שאין אנו נותנים לו יד להטיב ולהשפיע עלינו כהפצו ורצונו הטוב והמטיב להשפיע ברכה עד בלי די שמאחר שאנו מעכבים על ידו ועונותינו מונעין הטוב ממנו. הרי זה חלילה צור ילדך תשי כביכול אנו מתישים כה פמליא של מעלה כדי שלא ישפיע ברצונו. אבל האמת הוא זה כי שם צוה ה' את הברכה. ואכילו המעט הזה שכחסרו ומוכו משפיע עלינו בכל יום תמיד אינו גובע אלא משם מציון מכלל יופי אלהים הופיע. כי משם הם שפע ומקור הברכות. ואמר הכתוב הבוטחים בה' כתר ציון לא ימוט לעולם ישב. לא ימוט בלשון רבים ולעולם ישבו לא נאמר. כמו שהיה צריך לומר אי הוה קאי על הבוטחים שהם רבים. אלא לא ימוט לעולם ישב. להורות לנו דקאי על הר ציון ושכן ירושלם דמה הר ציון לעולם לא ימוט ולעולם ישב לפני אלהים דהיינו שדא חזי שכינה מסנו כדכתיב ואתה ה' לעולם תשכ זכרך לדור ודור כן יהיו הבוטחים בה' לא ימוטו לעולם.

הרי לך ברור בהדיא שאין כן האמת כמו שאמרו לך שבהיום נסתלקה שכינה כל עיקר מארץ ישראל ושכל העולם שוה לה כי זה ודאי אינו. וכל כי שידבר לך בדברים האלה כבר אמרתי לך שהוא לאחד משתי סיבות. והאחרונה היא חיות אמתית. שבא להם סחמת כי לא ידעו ולא יבינו את פעולת ה'. ובמה מעב רוב בני ארץ ישראל העניים הם דוחים ודחופים ולחוצים כל השנים. איתא לרעב ואיזה לדבר.

ואלו ואלו בעול משא מלך ושרים • ומתחדשות גזרותיהם • דאם
 רצונך לומר כדעת החשודים והפנומים כי זה דרכם כסל למו
 ידרכו חץ לשינם כמו יתמוללו • אשר פיהם דבר שוא • וכל
 חשוד חושד וכל פגום פוגם • ואומר אנשי ארץ ישראל הסרעים
 וחטאים לה' מאד • וכמוני כמוהם • ולפי שיש בניהם גם כן
 עבירות קלות וחמורות לפיכך הן לוקין תמיד כי צדיק ה' בכל
 דרכיו • ואלה הדברים ודומיהם מדברים אנשים רקים ופוחזים
 עם מי שאינו יודע להשיב להם • ואם יודע נושא להם פנים
 ואינו משיב להם • או מדברים אותם עם שלוחי ארץ ישראל
 התחולכים לתומם • ובעונותינו כל תכלית מחשבת יציאתם כן
 המקום אינו להוכיח ולייסר ולהסיר המכשול מדרך עמי
 שבקהלות חו"ל כאשר זה היה דרכם של הראשונים כי היה
 כחם יפה והיו יודעין להוכיח והיו אנשים שמקבלין מהם
 התוכחת • אכן בימים האלה ובזמן הזה כל ישעם וחפצם אינו
 אלא לקבץ ממון הנצרך לפדיון נפשם והעמדת חוקת הישוב
 הנצרכת בארץ ההיא • ולכן מאחר שבאמת חוצפא אפילו כלפי
 שמיא מהניא • ודברי אלו החצופים לא מעלין ולא מורידין
 מניחין אותם לדבר כל העולה על רוחם • על דרך יתן למכתו
 לחי ישבע בחרפה ויתן להם בקשתם • אבל צר לי המקום כי
 הדברים נאמרים בלחיצה • ותועלת לא מועילים והם תולכים
 אח"כ ומשבחים עצמן בין אוהביהם • כאילו כיוונו לדעת המקום
 באמת ושדבר פיהם היא תקום לכן כקרוב רואה את הנגעים
 נערתו הצניי כי לא אוכל להתאפק מלהודיע לך התשובה שהיתה
 נצרכת לומר להם פנים אל פנים כי לא אשא פנים וממקום
 שבאו יש להשיב להם • וכל זמן שהם מאמינים שיש אלוה
 בעולם והוא בעל משפט וצדק וכל משפטיו צדק ואמת א"כ
 איפא אשאלם ויודעוני • מאחר שלפי מהשבתם הרעה טלע

שוין לרעה וכמו שיש מהן עוברים על מצוות עשה ול"ת כך הם אומרים שעוברים בתוך הארץ (וכן צריך לומר על אנשי פולין ואשכנז ובני המערב ומלכות תוגרמה שיש להם צרות רבות ורעות) אם כן איפא הנדל הצימא • מדוע ולמה לכל אלו בני א"י מלכות תוגרמה אשכנז ופולין ובני המערב צריכין יסורין לכפרת עונותיהם ולמעט קט שיש בקצה הארץ להם לבדם ניתנה הסליחה על ידי ההירות שהם בו שקמים ושואננים ואוכלים למעדנים והכל מהוקן לפניהם כתאותם וחפצם • חלילה לאל מרשע ושדי מעיל • ומה נשתנו אלו מאלו הלא אב אחד לכלנו ואל אחד בראנו ונתן לנו תורה אחת ומשפט אחד ובערבות אחד היינו לעם אחד בארץ • נמצאת אתה למד שבעל כרחך אית לך למימר דאשריו לו לאדם שלוקה ומישלם בעולם הזה ואזיו לו לאדם שנשאר הנמול שלו לעוה"ב כי חלוקה שיאמרו דשכר ועונש ליכא דרי עם סוג אנשים כאלו שהם סבהישי אל אין לדבר • א"כ מאי אית לחו למימר שהם צדיקים ואנשי שאר ארצות שהם רובן של ישראל ה"ו שהם רשעים זה ג"כ אי אפשר • והניסיון יוכיח להפך כי רובן ככולם של בני ישראל חל"י הם כערים בני כערים • וכפלא הריבון רקתם וכמה מן ההוכחות יש להיכח לעין כל כי ידיעת ההפכים אחת היא שהפרוכחות הללו הם לבד היוצאין מן הכלל ע"י הבל פיהם שיש בו המא ע"ב אמרתי אילו לא היתה הוכחה אחרת זולתי הכרת פניהם שהיא ענתה ותענה על ריב ביום הדין הנורא להיותם נכנסים תחת סוג שם כוזמר לעבירה אחת (כמו שכתב הכתוב "וְלֹא סָרַק מִמֶּלֶךְ מַלְכוּת מְנוּכָה") יש די וחותר להוכיח להם שאינם צדיקים ואין צריך לומר חסידים כי ניכרים הם בעזות פניהם • אם כן איפה כפרת עונותיהם היכן היא • חזרנו עליה ולא מצאנוה אכן צרות בני ארץ ישראל וצרות שאר בני ישראל שבעולות

שבגלות שמענו מצאנו ראינו. ולמעט מזעיר מאלו הפורקים
עול התורה והמצוה. הן לא ראינו כי אם שאוכלים ושותים
ומטיילין במרכבות בגנות ובפרדסים. אחרי היות בית המקדש
חרב ושמש וירב אחיהם בני ישראל הנפוצים בגולה בצער
וצרה בעניות ודלות גדול אשר לא היה לעולמים מבה מהלכת
ברוב הסדינות שישראל דרים בהם ואין איש שם על לב עד
שנתקיים בהם וידל ישראל עד מאד. שאין ספק אצלי שעליהם
מנבא ישעיה הנביא (נסימן י"ח פ"ו) בעת ההיא יובל שי לה'
צבאות עם ממשך ומורש. כי שם לא נאמר עם מנולחי זקן
ולבשי פיאה נכרית ומטיילים בעגלות. וזה ודאי לא יבצר כי
אם עכשיו אינם לוקין כופן ליטול שלהם כי כל האומר הקב"ה
ותרן יוותרו בני סעוהי כמאמרם ז"ל (נדרש אסתר) ואם
רצוננו לומר כי מכה הערבות שאר אחיהם שבגולה לוקין
בעבורם וגם הארץ היא הלוקה בעבירות מה טוב ומה נעים
למצוא דברי חפץ הנדרש ומבוקש אצלנו במאמר הזה :

ואל תתמה על החפץ כי כך היא המדה מדת ההסדר והרחמים.
טוביה חסא וזיגוד מיגנד. ולא מפני כך ח"ו לקתה מדת
הדין כי כך הדין נוטה אחר היות טוביה וזיגוד אחים שבתם
יחד מכבדן ומחריקן והיו לאחדים וכתבו וחתמו השמר חוב ונעשה
כל אחד על חבירו ערב פרען קבלן ומכח הערבות יש כח ביד
המלוה דאם רצה מזה גובה ואם רצה מזה גובה. כדאיתא
(נמשכט ננא נמלא) אם בן איפה אנו בני ישראל מכח הערבות
שעשינו במעמד הנכבד והנורא ההוא מעמד הר סיני
נמר הדין שהטובים שבישראל יהיו פורעין חוב קצת מההמון
הסכלי כאלו שאנו מדברים מהם ואין מעצור לה' להרבות
שכרם הטוב של אלו הטובים הסתלים ומתרצים לפרוע חובתם
של אחיהם. מאחר כי פרעון זה נולד מטעם היות כך חפץ
הקב"ה

הקב"ה להיות נפרע ממי שיש בו ויכולת בידו (לפרט שם חוץ
 מניו) לקבל היסורין והתוכחות ולא יבעט בהם. שאומר אני
 אילו הם ושלום אחת טאלף מהצרות והטלטולים שעוברים
 בכל יום על בני ארץ ישראל וכדומה להם לרוב בני ישראל
 הכשרים הדרים במלכות ישמעאל ופולין ואשכנזי היה עובר על
 קצת מהאגשים ההוללים שאנו מדברים בהם חוששנו להם
 שודאי לא היו יכולין לעמוד בנסיון אחד לסאה. ואין לי ספק
 בזה דחפשתני כשהוא יודע שפשתנו יפה הוא מקיש עניה
 וכמ"ש (ניקמא נס) שהרעב שהיה בימי דוד ראוי היה לבוא
 בימי שאול. אלא שיודע היה הקב"ה בדורו של שאול שלא היו
 יכולין לסבול ורעמוד והנה לתכלית זה הוא יתברך עשאונו
 נזי אחד בארץ. באחדות גמורה לכל פרטי הענינים הללו והלואי
 שנוכל לעמוד:

ועוד הפליא חסדו כרפואת הארץ כמו שאמרנו ויצר ה' אלהים
 את האדם עפר כן האדמה מטקום כפרתו כדי לשפוך
 חרון אפו על אם הבנים בניה כדכתיב (נעמיס ס"ו ס"ח) חלה
 גם ילדה ציון את בניה. והלואי שנוכל לעמוד ואין זה עול
 בחקו יתברך כי כן לתרבות אנשים חטאים יאמרו ארור
 שזה ילד ארור שזה גידל על דרך שאמר הכתוב (משלי י"ד ס"ח)
 וכן כסיל תותא אמו. אוף הכא הכי נמי. מראש מקדם
 אדם חטא והאדמה אשר ממנה לוקח נתקללה. כדכתיב
 (נחמיס נ' ס' י"ו) ארורה האדמה בעבורך בעצבון תאכלנה
 כל ימי חיך וכי אדם אוכל אדמה אלא בא הרמז בקללה
 זו היות ברכה לישראל כלומר כמקרה ופגע זה יקרה
 לך כל ימי חיך שאתה תהיה חוטא והארץ תלקח בעבורך
 כמה דאמא אמר מזכא אדמה העשה לי דכתיבת לי
 זא גם כן הרמז האמיתי שאמרו רבותינו ז"ל (מיקמא
 דבה

יג' ל"ג) זה לשונם בכל מקום שנאמר לי אינו ח משם לא בעוה"ז ולא בעוה"ב • בכהנים כתיב וכתנו לי וכן בלויים והיו לי הלויים • ובישראל נאמר כי לי בני ישראל עבדים • (והם חסיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש) בארץ ישראל כי לי כל הארץ • בירושלם העיר אשר בחרתי לי • במלכות בית דוד כי ראיתי בבניו לי מלך • במקדש ועשו לי מקדש • במזבח מזבחו אדמה תעשה לי • הרי לך בן המאמר הנכבד הזה ברור ומכואר כי כמו שקדושת כהנים ליום וישראלים לא זוה מסקובה והן עוד היום אנחנו עמו וצאן מרעיתו הוא אבינו מלכנו גואלנו מעולם שמו כך קדושת א"י וירושלים המקדש והמזבח היא נצחית ועומדת לעד ואעפ"י שהן שומטין בקדושתן הן עומדים כמו שאמרו (נחמנח מילה) על פסוק והשמותי את מקדשיכם אף על פי שהן חרבים בקדושתן הן עומדים וכמו שכתבנו לעיל משם (סיומנמי דנכמות וכסנחומל) והרי זה עפ"י דרכנו ילפינן חדא מחדא ובשם שקדושתה קדושת עולמים ונפקא לה מתיבתא לי אף לענין שאמרנו שהאדמה עצמה תהיה מזבח כפרת לישראל נפיק מתיבתא מזבח אדמה תעשה לי להודות שתמיד נצח סלה ועד ישראל יהיו חוטאים והאדמה תלקה בעבורם כי תיבת לי כבר הוכחנו מהמאמר הקודם שהיא משמשת במקום תיבת סלה שאמרנו לעיל בכל מקום שנאמר סלה אין לה הפסק לעולם שנאמר כאשר שמענו כן ראינו בעיד ה' צבאות בעיר אלהינו אלהים יכוננה עד עולם סלה • והוא זה הדבר שאמרו עפר כן האדמה ממקום כפרתו נברא כמה דאת אמר מזבח אדמה תעשה לי • ולכן ביום ההוא יושר השיר הזה בארץ יהודה עיר עז לנו ישועה הנאמר (יחזקאל כ"ו ס"א) שהרי זו עיר עז שהיא ירושלם ואנפיה היא היתה לנו לישועת שהיתה מכפרת בעדינו ובעונותינו ירושלים ועמך להרפה מכון למה

שאמר

שאמר דניאל בתפלתו (כ"ט) ישב נא אפך וחמתך מעירך
 ירושלם הר קדשך כי בוזטאינו ובעונות אבותינו ירושלם ועדך
 להרפה. שיבוא הרמו על החלוקות שהזכרנו לסיבת צרות בני
 א"י. ולסיבת התורבן העומד ולתכלת הקדושה. שהיא עומדת
 לעד לעולם. אשר לזאת אותה נפשי לעשות עוד סמכים מן
 התורה על פסיק את שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו אני ה'.
 כי לדעת הראשונים בא הרמו בסמיכות זה לומר כי באמת
 השבת מורה היות מלא כל הארץ כבודו ומקמץ רגלי עובדי ע"ז
 ובמו שאמרו שזה הטעם שמוריד נשמים בשבת להיות כי לו
 כל הארץ הוא בעל הבית והעליה והשמים מכון כסאו והארץ
 הדום רגליו ואם כן היה מקום לומר שאין כן הצורך לבנות
 בית המקדש כי איזה בית אשר נבנה לו ואיזה מקום מנוחתו.
 וכביכול בנין ביהמ"ק מורה באילו ה"ו הוא בעל גבול. לזה אמר
 ומקדשי תיראו מקום ששרתה שכינתי תיראו דנהי דמלא כל
 הארץ כבודי. אכן מאחר ששרתה שכינתי בו והיו עיני ולבי
 שם כל הימים ראוי הוא שממקדשי תיראו ומה שבת נתקדש
 מכל הימים ולא שייך לומר בו מה היום מימים כי בו חפצתי
 וברכתי אותו כדכתיב (נחמ"א נ"ג) ויברך אלהים את יום
 השביעי ויקדש אותו. קדושת עולם. כך אינך יכול לומר מה
 מקום ממקום. הרי הוא מלא כל הארץ כבודו והכל חד. דזה
 אינו כן שהרי דוקא באותו מקום בחרתי שכן כתיב כי בחר
 ה' בציון אלה למושב לו ואמר רבי שמעון (נפמ"א ונחמ"א ק"ט)
 מנוחה זו ירושלים. וכן הוא אומר זאת מנוחתי עדי עד פה
 אשב כי אותה ואומר כי בחר ה' בציון וגו' עכ"ל. אם כן מה
 שבת שמירת קדושתו קדושת עולם ולא זזה ממקומה כי בו
 שבת ובו בחר. אף המקדש כן אפילו שהוא חרב יש לכם לירא
 ממנו כי קדושתו קדושת עולם כמ"ש (נחמ"א נחמ"א) על פסוק
 והשמותי

והשמותי את מקדשיכם ועיין (נמלה פסח ויחי ז"ט) שפתר
 רבי יוסי הנלילי פסוק למה תרצדון הרים נבנונים ההר המד
 אלהים לשבתו אף ה' ישכון לנצח בההרים וכו' אעפ"י כן אף
 ה' ישכון לנצח בבית העולמים והרי זה הר סיני יוכיח שהיתה
 קדושתו קדושת שעה כדכתיב (יתרו י"ט פסוק י"ג) במשך היובל
 המה יעלו בהר • ואפילו הכי לא זזה קדושתו • כי אף ה' ישכון
 לנצח שעתיד ביהמ"ק להיות בנוי עליו כדמוכח מפסוק והיה
 באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים • ואיתא
 בילקוט דהוא על הר סיני ותבור וברמל • ואיתא (ב"ד דמגילת
 דף כ"ט) כי כתבור בהרים וגו' עתידין בתי כנסיות ובתי
 מדרשות שבבבל שיקבעו בארץ ישראל עי"ש • קל וחומר בבית
 המקדש עצמו שאין ספק בזה דמאחר שנתקדש לשעה ונתקדש
 לעתיד שהוא קדוש לה' לעולם • ולא זזה שכינתו ממנו וכמ"ש
 (וינאמס ד"ו ע"ה) יכול יתיירא אדם מן המקדש ת"ל את שבתותי
 תשמרו וגו' אין לי אלא בזמן שביית המקדש קיים מפני מורא
 שכינה השוכן בו כמו שסיים הפסוק אני ה' כלומר ממני אתה
 מתיירא ולא מאבני המקדש • אבל בזמן שאין בית המקדש
 קיים מגין ת"ל את שבתתי תשמרו מה שמיית שבת לעולם
 אף מורא מקדש לעולם • ע"כ תכלית דברי המאמר ההוא:
 אכן עפ"י דרכנו שאמרנו שהארץ והמקדש ההוא לקה ולוקה
 עבור עונות ישראל • אומר אני כי תכלית הסמיכות
 בא לומר מה שבת מתחלל קדושתו על ישראל ושוחטין
 לחולה בשבת ועושין לו כל צרכיו ואין שבת עומד בפני
 חיי אחד מישראל דמטעם זה הותרה הבערה בתמידין בשבת
 לצורך רפואת נפשות ישראל דאם על חיי הגוף מתחלל על חיי
 הנפש מבעיא • כך המקדש עצמו יתחלל קדושתו ויחרב בשביל
 ישראל להיותו מזבח כפרה על ישראל • וכל זה למה • אני

ה' בעל החרד וחרחשים ומצד רחמנות אני משליך חמתי על המקדש וקדשיו כדי שלא להעיר כל חמתי עליכם וכן אמרו חז"ל על פסוק כי תבאו אל ארץ כנען וגו' ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחותכם דזו טובה היא שאם יתחייבו נגעים יתנם בבית ארץ אחותם. והיא תלקה תחלה בעבורם כדי שהבעלים יראו ויעשו תשובה על דרך הר הכפתור וירעשו הסיפים. ובכן לא ישאר התימה מה חמאת ארץ כנען שלוקה. כי הנה בעון בני אדם הארץ לוקה כמו שבא הרבז בפסוק ארץ פרי למלחה מרעת יושבי בה דאם אתה רואה נפירת זמלח שרפה כל ארצה ואלו הן פירות הארץ תחת היותה ארץ זבת חלב ודבש הוא מהמת הרשע של אותם שהיו יושבים בה ואלו הן ישראל שבעבורם לוקה הארץ וביהמ"ק נהרב וחרב כמו שאמרנו לעיל שהכהוב מעיר כי כהמאינו ובעונות אבותינו ירושלם ועמך לחרפה לבל סביבותינו ובפירוש אמרו שם חז"ל זה לינום בבית ארץ אחותכם זה ביהמ"ק שנאמר (יחזקאל כ"ד פסוק כ ח) הנני מחלל את מקדשי גאון עזים כהמד עיניכם ובא אשר לו הבית זה הקב"ה שנאמר יען ביתי אשר הוא חרב והגיד לכהן זה ירמיה שנאמר מן הכהנים אשר בענתות כנע נראה לי בבית זה טנופת עבודה זרה וצוה הכהן ופנו את הבית ע"י נבוכדנצר דכתיב ויקח אוצרות בית ה' ונתין את הבית דכתיב וביתה דנה סתרה והוציא אל מחוץ לעיר דכתיב ועמיה הגלה לבבל יכול לעולם תלמוד לומר ולקחו אבנים אחרות כמו שנאמר (יחזקאל כ"ח ס' ט"ז) לכן כה אמר אדני ה' הנני יסד בציון אבן. אבן בזה פנת יקרת מוסד מוסד המאמין לא יחיש. ע"כ לשונם ברור מללו כי משעת כניסת ישראל לארץ נתבשרו שהארץ וכל אשר עליה תלקה בעבורם. והו' מה שאמר המקנן עשה

ה' אשר זמם בצע אמרתו אשר צוה מימי קדם הרס ולא
 חמל. והיכן צוה. בבאן צוה קודם כניסתן לארץ הודיע דרכיו
 למשה לבני ישראל עלילותיו. כי תבאו אל ארץ כנען ונתתי
 נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם. זו ארץ ישראל וביהמ"ק
 וצוה הבהן ופנו את הבית ונתן את הבית כל כך למה כדי
 לשית לנו שארית בארץ ההיא כי לא לנצח יריב ולא לעולם
 יסור וזהו שאמרו יכול לעולם תלמוד לומר ולקחו אבנים
 אחרות. לא כחמאינו עשה לנו ולא כעונותינו נמל עלינו כי
 כנבוא שמים על הארץ גבר חסדו על יראיו יען באמת גם
 הצדיקים היראים את דבר ה'. הם הם קרבנות הציבור.
 כשהוא ברונו עליהם. אכן אם יטול כל הרבנים היראים
 ישבחם ולהם לברם יעיר כל חמתו ח"ו ינועו יתמו שאר דלת
 העם בתורה הנמור מחמת כי לא ישאר בינינו מוכיח אשר
 ישית ידו להוכיח להדריך את העם ולכן אמר אם תאמר
 צדיקים ויראים ימותו ולא תלקה הארץ זה אי אפשר יען
 מתחלת הבריא והיצירה והעשיה. לא כחמאינו עשה לנו
 אלא עשה אותנו מסקים כפרתינו באופן שנוכל לעמוד ולכן
 כנבוא השמים על הארץ גבר חסדו על יראיו. שלא לאבדם
 כל עיקר כי הוא ירע יצרינו הרע. ולכן בשעת רוגזו אנו
 מבקשים שיוכור כי עפר אנחנו. וישליך חמתו על אותו
 עפר מאדמת הקדש שהוא מקום העשיה ראשונה לתכלית זה
 שיהיה מקום כפרתינו. אמרו עוד במדרש כי תבאו אל ארץ
 כנען ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם היא תלקה
 בעבורכם כמו שכנען לוקה בשביל חם כי ודאי זה טעם מספיק
 על מה שאנו רואים שמכנה אותה על שם כנען לבד. אחרי
 היותה ארץ שבעת עממים אכן כיון שרצה לרמוז לנו שכשם
 שחם חמא וכנען נתקלל כך ישראל חמאים והארץ לוקה
 והשתא

והשטא ניהא דקרי לה ארץ כנען לבד • להיות באמת בשורה טובה לישראל פרשת ננעי הבתים דהיינו שעתידיה הארץ ללקות בעבורם דומא דהבעלים הראשונים דהיינו שהם חטא וכנען נתקלל • גם אפשר לומר פי' האמר באופן אחר • מה הם חטא וכנען נתקלל • כן כאן • שרוצה לומר מאותו הדין ומאותו הטעם שחט חטא וכנען נתקלל דהיינו מעושים דאין קללה שורה במקום ברכה כמ"ש רז"ל כן כאן ישראל הם קדש לה' וברוכים לו ואין קללה במקום ברכה אכן הארץ שכבר נתקללה בעבור האדם מתחילת הבריאה • תלקה גם כן כאן בננעים בשביל כפרת בניה סוררים עד"ש בן כסיל תוגת אמו • ויען היות יצירת האדם גופו מן הארץ ונשמתו מן השמים • אמצעי שלם • הרי זה נמצאו שמים וארץ אלו הן חלוקים בעבור ישראל כשהקב"ה הוא בחרון אף עליהם • מה כתיב ועצר את השמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן את יבולה ונתתי את שמיכם כברזל ואת ארצכם כנהושה והיו שמיך אשר על ראשך נחשת • שזה מורה כי פרוסת השמים והארץ ההיא אדמת הקדש ירושלים וכל עריה • הם מכונים על שם ישראל חבל נחלתכם מלשון חבלי יודעה ומהלה להיות שהיא חבל כל החולאים של ישראל והיתה ארצכם שממה והשמוצי את מקדשיכם הכל מורה על היסודין שקיבל ומקבל המקום המקודש הוא והבית והאריאל בעבור ישראל הכל כדי לשית לנו שארית בארץ כמו שאמרו על פסוק ועשית קדשים למשכן מאי למשכן לומר לך שאם נתחייבו ישראל כליה יהא מתמשכן על ידם עיי"ש • ודומה לזה איתא בפתיחת איכה רבתי על פסוק כי קול נהי נשמע מציון וגו' אין ארץ אלא בית המקדש שנאמר ומחיק הארץ עד העזרה וגו' עיין שם • עוד אמרו על פסוק לכו חזו מפעלות ה'

ה' כמה הוא רחמן במעשיו אשר שם שמות דרוצה לומר שממות בארץ כדי לרחם על בריותיו דאם לא כן לא היתה תקומה למפלתן של ישראל ה"ו ועל זה אמר הכתוב ואלהים מלבי מקדם פועל ישועות (דהיינו שמושיע את ישראל) בקרב הארץ ע"י אמצעות הארץ. והרי זה תורה אחת ומשפט אמת שכל אם תלקה עבור בניה זאת העצה היעוצה על כל הארץ וזאת הית הנמויה על כל הגוים (שפי' י"ד פ' ל"ו) אך בהפרש אחר כי עקרת הבית אם תלקה בעבור בניה הראוים ועתידים לירש עשר קדושות. כאשר ימיבו שאת וישובו אל ה' אזי הוא ירחם ציון ויקיים כל החוויות שבאו בנבואות העתידות אכן בשאר הארצות בשמגיעין ללקות בעבור בניהם אין אחרי נפילה קימה ואין בנין אחר החרבן. ולמצרים ומואב שהיה להם בנבואות איזה קצבה סוף כל סוף מסיים במפלתן והשפלתן. ופוק הוי כי כל אותן האומות והלשונות שהיו מימי קדם פרסיים מדיים יוונים כשדים כושים מואבים עמונים ואלף כיוצא בהם ספו תמו מן בלחות. וחסי ה' כי לא תמנו ונזכיר עדת ישראל ותורתם היא עומדת ותעמוד לעולם ולעולמי עולמים להיותנו בני אל חי ולהיות כי יש לנו אם שהיא חלוקה וסובלת היסורין בעבורינו והיא הנותנת חיים לבניה כי לפיכך קרי לה דור ארצות החיים כמ"ש אתהלך לפני ה' בארצות החיים. שדרשו רז"ל שאלו הארצות החיים היא ארץ ישראל שבהיותו בארץ ישראל היה כאילו הולך לפני ה' עד"ש שהיושב בחז"ל דומה וכו' כמו שדרו"ל על פסוק אני ה' אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים לתת לכם את ארץ כנען להיות לכם לאלהים כי הוא קרא דמוכה שעל פי תנאי זה ניתן לבני ישראל ארץ כנען שעל ידה החליפו עם הקב"ה ונתנו אותה לו בעבור

התורה. ולפיכך כשחטאו הוצרכו להיות בנלותי. והוצרכה תארין
להיות נשמה מישראל ומהשראת השכינה כאשר היה מלפנים
כמו שנאמר והשימותי אני את הארץ. תיבת אני דייקא
כמ"ש והשימותי אני מה' זו מדת נחת רוח לפני אמנם להיות
כי עדיין אנו בני ישראל הקדושים מחזיקים בתורת ה' אף
בהיותינו בחוץ לארץ. נשאר הרשימו וקדושה ולא זזה
שכינה מכותל המערבי כאשר הוכחנו לעיל. זו היתה
כוונת חזק בפרק זה ועוד פרשן רז"ל (נירוסלמי וסני ליתא
בכתובות פקחא פקחא פ"ג וילוונו טינד' תן זס לטון סיוסלמי) רבי שמעון
בן לוי אומר אתהלך לפני ה' וגו' והלא אין ארצות החיים
אלא צור וחבריה וכו' אלא ארץ שמתיה חיים תחלה
לימות המשיח ומה טעם. נותן נשמה לעם עליה וכו'. אלא
מעתה רבותינו שבגולה הפסידו. אמר רבי סימאי ה' עושה
להם מחילות והם מתגלגלים ובאים וכו' עכ"ל. ולפי שידעתי
גם ידעתי שיש כמה מן האנשים הצופים וטפשים שמנסים
בו יהיו דברי אלה עם אותם הכשרים שהם מאמינים בני
מאמינים. ושיני רשעים תקהנה. זה ידוע כי אין מעצור דה'
דהושיע את הסידיו ולא יבצר מסנו מזמה למי שאינו מאמין
שלא יוכה בתחיה כדכתיב ואל אדמת הקדש לא יבוא.
והנה במאמר הזה לכאורה יש להקשות קושיות לא יסנע זה
המקשן שהקשה אלא מעתה רבותינו שבגולה הפסידו.
מה חשב. אם חשב שאינם חיים אלא מתי ארץ ישראל ולכן הקשה
וכי רבותינו שבגולה הפסידו. לפי זה קשה דהלא לא אמר
בלשונו אלא שמתיה חיים תחלה דייקא. אבל אין הכי נמי
שלבסוף יחיו. ואם כן מאי קשיא ולמה המתירן לא
תירין זה. ואם הכוונה להקשות שאפילו זה הדבר שהיים
תחלה אינו ראוי שיפסידו רבותינו שבגולה אם כן כה מתירן
התירין

התרצן ה' עושה מהלות • כוף כל כוף יכול להכחיש שמתו
ארץ ישראל היום תחלה והלא כך אמר בפירוש רשב"ל
בלשוננו • ואם כוונתו להקשות כי אין תירוצן לקושייתו :

אמנם אשר השבתי למשפט הוא • שהנה רשב"ל אמר סתם
בלשוננו חיים תחלה ולא פירש כמה זמן הוא זה

שהיים תחלה • אם הוא זמן מרובה או מעט ולא ידע כמה •
ובודאי שכיון שהוא מעלה אחת להיות ארץ הקדושה בודאי
שהוא זמן חשוב שאינו יום או יומים ולזה הקשה ובי
רבותינו שבגולה שמתו בחו"ל הפסידו זה הזמן רב • ולזה
תירצן המתירץ אינו כמו שהעבית שהוא זמן רב אלא הענין
הוא שהי"ת נזר בחכמתו יום התחיה שיהיה ביום פלוני •
ובאותו יום חיים כתי א"י • ומתי הו"ל אי אפשר חיות באותו
יום בחו"ל • כמו שנאמר לפי שצריכה א"י שהיא אם כל הי
שתתן חשבון בניה וצריכה להתעבר מהם תחלה כדכתיב
חלה גם ילדה ציון את בניה ארץ צבי גדלה שעשועיה • ועוד
כתיב ולציון יאמר איש ואיש יולד בה • ואיך יאמר על
הנולדים במצרים שהם בני ירושלים וכן להנולדים בשאר
הארצות • אכן כאשר יציצו מעיר כעשב הארץ על ידי גלגול
המחילות שבא בדברי רז"ל אזי יצדק שיאמרו לציון על כל
איש ואיש יולד בה זה נולד בציון • ואם תתמה על ההפך
הרי הכתוב עצמו מתיר תמיהתך באומרו והוא יכונה
עליון שרצונו בזה שהקב"ה שבידו היכולת הוא יבונן ענין
זה כפוב בעיניו כי אין מעצור לפניו וזה הדבר מוכרח לכל
כאמין עיקר הקדמתו • ולכן לרבנותינו שבגולה ולכל איש
מישראל שיהיה תאב לעלות לה וספני דותקן לא עלה • שוראי
כל אלו ראויים לתתיה הש"ת עושה להם מחילות עד שבאים לא"י
דרך שם עד אשר יקים את דברו המיב • שיציצו מעיר (האלהים)

כעשב הארץ. ואם כן אינם מפסידים אלא אותו הזמן לבד שמתעכבים בגלגול המחילות עד שיבואו. ומ"ש כתי ארץ ישראל חיים תחלה. הזמן הוא זה מה הפרש שיש עד שיבואו כתי ח"ל. וזה הזמן ודאי יפסידו כי ראוי הוא שיפסידו אותו אפילו רבותינו שבטלה. יען הוא זמן כנגד אותו הזמן שהיה ראוי להם להפסיד בהיים חיותם עד בואם לא"י. כי פלס מאזני משפט לה' להאריך הוסנים והשעות הללו עד סוף הנקודה אהרונה שבתתפ"ט רנעים שבשעה ואם כן זה שאמר שחיים תחלה אין הדבר שה' נזר שלחיותם בח"ל לא יחיו עד זמן מה אחר מתי א"י שאם כן רבותינו שבטלה לא היה להם להפסיד מאחר ששיבתם בח"ל היתה ללמד להועיל לישראל אבל עתה באופן זה אינם מפסידים אלא ימים. כנגד הימים שיהיו מפסידים ומתעכבים בהיותם בחיים אלו היו באים דרך המלך עתה באים דרך המחילות. ואין בזה עול כלל במשפטי ה' אמת כי צדקו יחדיו. ואם כן זה נילה לנו רבי סימאי שמה שאמר חיים תחלה הוא הזמן שמתעכבים בני ח"ל לבוא לארץ מולדתם ע"י גלגול מחילות אלו שיעשה הקב"ה כביכול. ואם אנשי המלחמה עושין מחילות ומכסרות מתחת לארץ מהלך נ' וד' ימים ללכת נגד האויבים העורכים אתם מלחמה ומטלאים אותם מעפר אש השרפה מה פלא הוא זה שמתפלאים ההוללים שבהמן שהקב"ה יעשה דבר זה וכי היפלא מה' דבר או ח"ו היר ה' תקצר והוא אל איהי הרוחות לכל בשר שהוא אדון כל הארץ אשר במאמרו ברא שחקים וברוח פיו כל צבאם שאמר בימי יחזקאל לארבע הרוחות שיביאו הרוח ויפיהו בהרזים ויחיו וחיו. האם לא יוכל לעשות כדבר הזה ח"ו. וע"ש בחזקתו שהוא שבאבת כפל הדברים שבאו בשלש המקראות שבסימן ל"ז פסוק י"ב

י"נ יד יוחי נ"כ שורש לדבר הזה • כי כה עשה וכה יוסיף לעשות
לצדיקיו וחסידיו כדי שתגל הארץ העקרה בפרי במנה • ועוד
יש רצו לאופן תחיה זו במאמר דוד (נמשור ק"ד) תוסף והם
ינעוק ואל עפרם ישובון תשלח רוחך יבראון ותחדש פני
אדמה כי בתיבות ואל עפרם ישובון בא הרצו אל עפר מן
האדמה אשר סמנה לזכר • דאם לא כן היה די במה שהיה
אומר ואל העפר ישובו אבל באמת בא הרצו אל עפרם
שהוא מקום כפרתו ושם צריך שישובון • ואח"כ תשלח רוחך
יבראון בריה חדשה מחוכר יך ונקי • והו מה שרצו הפסוק
שאמר וישוב העפר אל הארץ כשהיה דהיא על הארץ הידועה
היא אדמת הקודש כשהיה אדם הראשון בתחלת הבריאה •
וכי ימלל נבורות אה ישמיע כל תהלתו ולו דוכיה תהלה
אלהים בציון • דלפיכך תקנו הזכרת התחיה באתה נבור
להיות כי הוא לבדו בעל הנבורות וכי דוכה לו וכי ידמה אליו
לעשות כמעשה נבורותיו • בגלגל מחילות אלו מקצה ארץ
וים רחוקים אמר ה' מבטן אשיב ונ' :

ומעתה יוצק בדיל ועופרת רותח • בפיחם של החצופים הללו
הממאנים לשכוע את דברי החכמים חכמי האמת
והצדק : ובעיקר מאמר זה ראיתי לבאר עוד • מאי שייכיה דצור
ותברותיה הכא במח שה' האיר את עינינו כי חנה תמצא (נמשור ק"א)
לז' נבי ונתתי צבי בארץ חיים • ענין הנבואה על צור והברותיה •
דמייתי עליהו נבוכדנצר חנה מהרה קל יבא שהוא נקל
וחץ כצבי כמ"ש (נמשור דף ק"א) כייתונא עליהו מלכא דקליל
כי מביא • ונמצא מהכא מוכח דבארץ חיים היינו צור כפן
שפרשו הספרשים • ולהכי נתקשו רז"ל בתאי קרא דאתהלך
לפני ה' בארצות תחיים דלא מצינו שנקראת ארץ חיים אלא
צור ותברותיה הסמוכות ונראות עמה לתכי אכח אלא ארץ
שפתיה

שבתיה חיים תחלה וזה הוכיחו אותו מכה הה"א הידיעה
 דאיתא בקרא בארצות ההיים שמורה על החיים הניצחיים
 שיהיו לעתיד מה שאין כן שם בצור דקאמר ארץ חיים ולא
 קאמר ארץ החיים בה"א והיינו על הי העדה שיש בו שווקים
 ורחובות אבל כאן באומרו החיים הם החיים הנודעים בתורה
 שהם חיים נצחיים אי גמי לפי התירוץ עוקר שגם מה
 שאמר שם ונתתי צבי בארץ חיים היינו על א"י כאידך
 פירושא שנאמר שם בכתובות והביאו רש"י ז"ל בפירוש הפסוק
 ובנת הנביא על דרך אמלאה ההרבה והכי קאמר כל הצבי
 וכל התפארת שיש ליד צור איתנהו בארץ חיים הוא א"י כי
 ולאום מלאום יאמין ונקראת א"י ארץ חיים לפי שבתיה
 חיים: אי גמי קרי לה לא"י ארצות ההיים כההיא דאיתא (נפ"ק
 דמסנ) כי שנתחייב בב"ד סיתה ונכזר דינו וברח אין ב"ד
 מעיינים בדינו לזכותו בכה דברים אמרים בבית דין שבהו"ל
 אבל בא"י ב"ד שלשם הזרים את דינו אולי זכותא דא"י
 תועיל שימצאו לו זכות ויפטר עיי"ש אם כן מה טוב ומה
 נעים שתקרא א"י ארצות ההיים וימה נאה לה מאחר דזכותה
 דעדיף תועיל להציל את הנידון לסות לחיים כנזכר שם בנמ"י
 הבט נא וראה כח מעלת א"י עד היכן מגיע שנותנת חיים
 ליושביה וסדין של כמה נילף מובא לב"ד של מעלה והבן זה
 כי הגיעו הדברים האמיתים אלו במעלת א"י עד שאמרו
 ר"ל שאפילו ירבעם בן נבט והבריו אף שהטאו יותר מדאי
 כבר נפרעו מהם באותן שבע שנים עתה א"י בעזרת
 בנפרות אש' ולכך יהיו חיים לימות המשיח ומי גרם להם
 להנצל מדינא של גיהנם קבורת א"י שנאמר וכפר אדמתו
 עמו: ובפשט הפסוק נראה יוסר עם מה שדרשו (נחמ"ס)
 מאי ארצות החיים בשווקים ורחובות ששם בוכרים דברים

הצריכים לחיי נפש וכו' עיי"ש. שכוונת בעל המאמר לומר שאמר דוד לא מבעיא כשאני יושב ולומד בבית המדרש שאני כנגד ה' ואני כי התורה כולה שמותיו של הקב"ה. אלא אפילו בהיותי בשווקים וברחובות עוסק בעניני המלחמות והפרקמטיאות שוותי ה' לנגדי תמיד. ושם נמי אתהלך לפני ה' במורא ופחד לישא וליתן באמונה (שלא להיות תחבולות ושמטעות לנגוב כמון אחרים בסרמה ותחבולה ואח"כ לומר הרווחנו כאשר נוהגים בעונותינו בזמן הזה והלואי היה התחבולות לבד. אלא שמהללך את ה' בשבועת שוא ושקר לקיים השקר היוצא מפייה) והיינו דסמך ליה קרא. האמנתי כי אדברי שבשהייתי מדבר הייתי מדבר האמת והצדק. ולפיכך היו מאמינים אותי ולא הייתי נצרך לשבועות וכיון שכן נמצאתי מתהלך לפני ה' אפילו בהיותי בארצות החיים. דהיינו בשווקים וברחובות לפי שה' אמת כמו שאמר הכתוב וה' אלהים אמת. ולכך הוכרתי לדבר אמת גם אני כיון שאני מעריך עצמי כאלו הייתי לפני ה' האל הנאמן (ויחזקני דנניס פ"ק) איתא הכי כתיב וה' אלהים אמת. מהו אמת. אמר רבי בון שהוא אלהים חיים ומלך עולם עכ"ל. ומה שנתקשה בעל המאמר ומה שהירש רבי בון בסיפיה דקרא: נראה לפרש שהוקשה לבעל המאמר קושיא חזקה שהפסוק היל"ל וה' אלהים אמיתי או נאמן שהוא כינוי לה' יתברך ולא אמת שהוא מקור הדבר. ולכן פרשו הכתוב כמין הומר שפירושו וה' אלהים. רוצה לומר וה' ואלהותו על כל העולם. ועוד ענין אחר. אמת הוא שהוא אלהים חיים ומלך עולם נמצא שתיבת אמת לא קאי כינוי לאל יתברך. אלא לענין שהוא אלהים חיים וכוה סתיישב תיבת אמת ודוק בלשון בעל המאמר. שאמר שהוא אלהים. דתיבה שהוא. קאי על תיבת

תיבת אמת • וכאלו קאמר אמת שהוא אלהים חיים • ואינו
 כינוי לאל יתברך • ובאמת בא הפסוק ונכתב באופן זה יען
 האמת בטה שהוא אמת הוא כי אין אמיתות כאמיתות ה'
 יתברך שהוא מקור האמת והצדק • והוא אמת ושמו אמת
 להיותו מקור וזעיון כל המדות טובות שבעולם מקור החיים
 מקור החכמה מקור הדעת והתבונה מקור הטוב מקור האמת •
 וכן על זה הדרך בכל הדברי שבת ותהלה שברא בעולמו •
 הוא קדמון לכל דבר • ולו לברו יאות לקדו לו בשם מקור
 הדבר הטוב ההוא • ועל זה אמרו הטוב שמך כי טוב הוא
 שמו של הקב"ה • להיותו מקור הטובות שבעולם • ולפיכך אמר
 ה' אלהים אמת כי הוא מקור האמת והוא אמת שהוא
 אלהים חיים ומלך עולם ואמר ומלך עולם ולא מלך העולם •
 כביכול להורות לנו שבא"י עינו ה' בה תמיד ואין עליה שר
 ומזל • ולכן נתנה לעמו ישראל אשר בחר בהם והם חבל נחלתו •
 והאומות שהם שבעים אומות נתנם בח"ל שהם תחת שר
 ומזל יצב גבולות עמים שבעים שרים לשבעים אומות על כל
 אומה ואומה שרו המוצב על ארץ מיוחדת אך חלקה' עמו
 יעקב כי אין להם מזל לישראל • ואין הכוונה שאין מזל •
 דהא אמרין (נפ' כ"ד נשנפ' דף ק"ו ע"ב) דאדם אית ליה מזל •
 אלא כלומר דאין מזל שולט עליו ואינו נתון תחת המזל
 דיש לו כח לבטל המזל • והו' שפי' רש"י אין מזל לישראל
 שע"י תפלה מעשתנה • ראה עד כמה הגיע כח א"י כמו
 שאמרנו לבטל המזל ושבא"י מורים הבתובים שיש לנו אלהים
 ואמרו (נכחונות פקד' נחמ"ד דף ק"ו ע"ב) דכל הדר בח"ל וכו'
 וילפי לה מקרא דכתיב אני ה' אלהיכם אשר הוצאתי אתכם
 מארץ מצרים לתת לכם את ארץ כנען להיות לכם לאלהים
 מבין עם קרא דכתיב ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם
 לאלהים

לאלהים ונז' והבאתי אתכם אל הארץ זו ארץ החיים. שכל
 כיני חיים תלוין בה ואלו הן חיי העוה"ז וחיי תחיית המתים
 וחיי העולם הבא ומעמד שלשתן אלו הם גשנים ע"י א"י.
 חיי העוה"ז היינו מה שאמרו רז"ל (ננכנס דף ח') איכא סבי
 בבבל וכו'. חיי תחיית המתים היינו מה שכתבו רז"ל (נפוק
 נפרא דכתובות) כתי חז"ל אינם חיים וכו'. חיי העוה"ב היינו
 מאחרם ז"ל (נפוק נפרא דפסחים) שלשה מנוחלי עוה"ב הדר בא"י
 וכו' והרי לך שמעלת א"י הניעה לשלשת העיקרים הראשיים
 האחד שהיא כנגד מציאות ה' שהרי דומה שיש לו אלוה
 השני כנגד התורה כי אין תורה כתורת ארץ ישראל
 וזהב הארץ ההיא מוב ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם
 של תורה ואוירה מחכים. השלישית כנגד שכר ועונש ודנה
 הוא זוכה להיות מושגח מהקב"ה עיני ה' אלהיך בה גם נשמר
 ממלאכי א"י שהם יותר מעולים ממלאכי חז"ל כמאמר חז"ל
 על פסוק והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו והוא מנוחלי
 עוה"ב כי שם עיקר שכר הצדיקים והפוסקים ראשונים גם
 אחרונים חשיבי לדירת ארץ ישראל מצות עשה חסודה כאחת
 מהמצות הגדולות המפורשות בתורה והראי' שדוחה את מצות
 כבוד אב ואם. ולכן תראה שהנאמן מהור"ר משה ממראני ז"ל
 (נח"א סימן קל"ט) פסיק ותני דאין האב ואם יכולין לעכב ביד
 הבן שגדר לעלות לדור בה. כי הרי הוא ואביו חייבים לדור
 בארץ ישראל ושאינ עונש על הבן אם לא יקיים מצות אביו
 בזה ולא על שהוא מתבטל מלכבודם ומה שנענש יעקב אבינו
 ע"ה היה מפני שנתעכב בחז"ל אחר שנשא אשה כי הרי היה
 יכול לבוא חתן אחר נישואיה לשמש את אביו שהיה בא"י
 אבל לעולם אילו היה הבן בא"י והאב בחז"ל לא היה נענש.
 וכך כתב דא"י יכול להשאל על גדרו. דהא אפילו בלא גדר

חייב לעלות • והא דאין ב"ד כופין • לכל מי שהוא עומד בחז"ל
 שיעלה לא"י היינו משום דהויא מצות עשה שמתן שכרה בצדה
 (מלך המעלות כמנוח וכתובות ככתבו לעיל כ"ג כ"ד ויפך מכתב לודעי חן עמ"ס
 וימוקס עמ"ס • עין כפ"ר טו"ז סוף סוף) שאין כופין עליה ומי שיכול ורוצה
 במתן ושכרה יקיימנה ויאכל את פריה מאחר שיש ביכולתו
 להיות מאותן הנוחלין ומנהילין אכן מי שיכול ואינו רוצה וחפץ
 בברכה ברכת הארץ תרחק ממנו דמשמע זה השטיט מרנא
 הנאון הגדול הרמב"ם בדין הוא אומר לעלות והיא אומרת
 שלא לעלות דבשלהי כתובות תנן כופין אותה ואם לאו תצא
 בלא כתובה (כפ"ר זו היינו מנה ומתקין והוספה לכל הגדולה כ"ג ח"א
 נ"מ מהיר"ד אינ"ס מסכת) והוא ז"ל פסיק ותני דהוא אומר לעלות
 והיא אומרת שלא לעלות תצא שלא בכתובה משום שאין
 כופין על מצוה שמתן שכרה בצדה • אבל מדינא דנמרא האיש
 ואשתו כופין זה את זה לעלות כשיש שלום במלכות • וכן פירש
 הסב"ט ז"ל בחלק ב' מתשובותיו סימן קל"א • מה שהביאו
 בעלי התוספות משם רבינו חיים • דהא דכתב דבזמן הזה
 אין דין כפיה נוהג אינו אלא משום סכנת הדרכים • וזה היה
 לפי שבזמנו של רבינו חיים היה מחלוקת במלכות שהיו
 מחזיקין בא"י עם מלכיות שאר ארצות אבל בזמנינו זה
 שנתגדלו שני מלכיות אלו אדום וישמעאל שהם שולטים ברוב
 הישוב הנגלה דרך ויבשה ועל הרוב יש שלום בניהם ואין
 סכנה מצויה כל כך ודאי דעת רבינו חיים מסבמת לדעת
 גדולי ישראל שפה אחד הסכימו שיש מצוה בדירת א"י ודיינינן
 דין מורד ומורדת למי שיסרב עליית א"י וכן כתב הנאון אבי
 אבי אבי אמא מהר"ר משה גלאנטי הוקן דל (כפ"ר סימן ס"ו)
 והנאון מהר"ר יוסף מטראני ז"ל ח"ב ביו"ד סימן כ"ח כתב
 דבאיווי"א דהיינו לעלות להשתטח ולחזור ולצאת כי אין

שם כל כך מצוה: (ומוכיח"א סי' רכ"ה סי' ל"ו פסק דיש לו כהנה) אכן בדירה איבא מצוה (ועיין כה"א סוף כלל י"ב) והגאון (בעל פני משכס סימן ב') חולק על מוהרי"ט הנז' וכתב דאף באיוור"א בעליה להשתמח יש מצוה (עיין פ"ק דמ"ק מ"ג כה"א) גבי לא יעודר אדם על מנו קודם התנל שלשים יום ומ"ש במדרש על פסוק יונתי בגזוי הסלע דמשש ג"כ מוכח דאפי' בעליה להשתמח איבא מצוה ולמען דעת כל עמי הארץ כי המאור הגדול הגאון אבי התעורה דרמב"ם ז"ל השלם בדעותיו הולך מסכים בחיבוב מצוה אמרתי להעתיק לך פה לשונו ופירושו המובא (בהלכות מלכים פ"ס גכ"ט ט"ו י"א י"ג) מן אסור לצאת מא"י לחו"ל לעולם. אלא ללאור תורה או לישא אשה. או להציל מן האנש ויהזור לארץ. וכן יוצא הוא לסהורה (ולכל אלו לא יצא לפסקע אלא ע"מ להזור כדמוכה מסיחא דלמרו סוף מככת כחונות דף קי"א כה"א גכ"ד דנפלא לים יכמה כי תוואח אלא לקמים דר' חנינא ח"ל מהו למיחה וליכמס ח"ל אחיו נשאה כופים ומס כרון המקום שברנו וכו' וכו' כרי לך מהלי עונדא דחיתא גמ' בכתמכ"ס מבטעי אסילו כומן סהורבן ואפי' ליכא אשכ אינו יכול לזאה) אבל לשכון בחו"ל אסור אא"כ חוק שם הרעב (כדאיתא בנפלא סוף פרק בספינה דף ז' פ"ר אין יוצאין מא"י לחו"ל אלא"כ עמדו סתמים כסלע) עד שנעשה שוה דינר חיטין בשני דינרין. במה דברים אמורים כשהיו המעות מצויות והפירות ביוקר. אבל אם הפירות בזול ולא ימצא מעות וז"א במה ישתכר ואבדה פרוטה מן הבית יצא לכל מקום שימצא בו ריוח (שעל זה נעומו סמכו בני ציון סיקרים אלו מן כנולין מעיר לעיר וממדינה למדינה כי כיכי דמכו לכו כפרס וכרי אלו לא נשקעו בחו"ל והוואס מוכיח עליהם עד יסקיף ויכא ס' משמים וישיב את שונחם) ואעפ"י שמותר לצאת אינה מרת חסידות שהרי מחלון וכליון שני גדולי הדור היו ומפני צרת גדולה יצאו ונתחייבו כלית למקום: ו גדולי החכמים היו מנשקין על תחומי א"י ומנשקין אבניה ומתגלגלין

ומתנלל'ין על עפרה. וכן הוא אומר כי רצו עבדיך את אבניה
 ואת עפרה יחוננו (כדמוכח נכחונות 97 ק"נ): יא אמרו חכמים
 כל השוכן בא"י עונותיו מחולין. שנאמר ובל יאמר שכן חליתי
 העם היושב בה נשוא עון. אפילו הלך בה' ד' אמות זוכה לחיי
 העוה"ב. וכן הקבור בה נתכפר לו וכאילו המקום שהוא בו מזבח
 כפרה שנאמר וכפר אדמתו עמו. ובפורענות הוא אומר על אדמה
 כסאה תמות. ואינו דומה קולטתו מהיים לקולטתו אחר מותו.
 ואעפ"כ החכמים היו מוליכין מתייהם לשם צא ולמד מיעקב אבינו
 וחסד הצדיק: יב לעולם ידור אדם בא"י אפילו בעיר שרובה
 ישמעאלים וכו' שנא' כי נרשוני היום מהסתפח בנהלת ה' לאמר
 לך עבוד אלהים אחרים ובפורענות הוא אומר ואל אדמת ישראל
 לא יבאו עבלי. הנוגע לענין המבוקש ונדרש אצלך חביב
 קורא בעדות נאמנה מאיש אלהי וחכם בבל המושכלות שאין
 ספק בזה ה"ו שהיה לו לכתוב דבר שלא היה מאמין
 (ככו שהעיו אחד רשע פניו לדבר באלהים ובמשה בחיור
 שהיה שקול בדורו כמשה רבן של כל הנביאים) ומאחר
 שכן אתה אהוב קורא לפי שעה ההרצה במעט הזה
 שהצגתי לפניך שלדעתי לפי טרדת הזמן שאני נמצא בו
 ומיעוט הספרים שנמצאים כעת בין ידי ואתה יודע כי אין
 אומן בלא כלים יש די והותר במעט הזה להוכיח לך מעלת
 א"י כאשר חפצת ואם מעט בעיניך אחר שתודיע לי כי לא
 הספיקו לך אוסיפה נא עוד ראיות כהנה וכהנה אם ינזור
 הש"ת ע"י לחיים אכן כעת נחזור לענינינו כי ה' יסד ציון
 ובה יחסו עניי עמו. וקדושת הארץ והמקדש והמזבח היא
 קדושה נצחית אשר לא זזה ולא תזוז מיסודותיהן ויבחר את
 שבט יהודה את הר ציון אשר אהב (ואעפ"כ שהוא הר אהבו)
 וקרא דכתיב וכן יעשה לאהל מועד השוכן אתם בתוך מימאתם

הוא עד נאמן בזה כי ה' שוכן בציון ויכן כמו רמים מקדשו
 בארץ יסדה לעולם • ועוד כתיב ואתה ה' לעולם תשב וזכרך
 לדור ודור וזהו סימן כי אתה תקום תרחם ציון • מאחר כי
 וה' שוכן בציון ונכבדות מדובר כך עיר האלהים מלה • ולא
 זו מחבבת ולהשפיע דרך שם כל השפעת הברכות • אשר
 המתברך בארץ יתברך באלהי אמן • שכל המקראות הללו
 ואלף כיוצא בהן דאיתנהו בתורה בנביאים ובכתובים מלבד
 מאמר חז"ל שהם אלפים בת יכיל לכל מי שקרא אותם בהשגחה
 הנצרכת כולם כאחד יעידון יגידון • כי כשם ששם ה' נקרא עלינו
 כך שמו נקרא תחלה בארץ ההיא • כדכתיב כי שםך נקרא
 על עירך ועל עמך ואלהים בקרבה בל הסוף יעזרה אלהים
 לפנות בוקר וכאשר יתקיימו כל הנבואות והחזיונות מהנחמות
 מעתידות והיה שם מסלול ודרך • ודרך הקדש יקרא לה • לא יעברנו
 ממא ונו' כמובא (ניסעיס ל"ב) שלדעתי מסלול זה הוא רמז
 לנלול המחילות המוזכר • כי הכל היה מן העפר והכל שב
 אל העפר • עפר מן האדמה מסקים בפרתו ואזי וקראו לה
 עיר ה' ציון קדוש ישראל • ולך יקרא דרושה עיר לא נעזבה •
 אם כן איפה השכל הוא המחייב שמי שהיה מלך ועתיד
 להיות מלך הוא נקרא כהיום מלך וכל מלכי ארץ ישתחוו
 לו ויבילו לו שי סבת העבר והעתיד • אף כי לפי ראות עיני
 בשר בהווה לסיבת המקרים איננו בחצר מלכותו עם כל
 זה תואר שמו וכבודו ונכבוד הדרת יקר חצר בית מלכותו
 לא יחסר ולא יתבטל מאחר כי כולי עלמא ידעי מובא כי
 בהתבטלות המקרה ופגע ההוא שוב ישוב כאו שבותו לאיתנו
 הראשון ויטע אהלי אפדנו • ובא יבוא למשפט להשכיר לכל
 אותם שנהנו בו כבוד בהיותו מושפל • ולהעניש לאותם שזוללו
 בו דמירי כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו • ואוי לו ואוי
 לנפשו

לנפשו למי שיוולד בהצרות בית מלכו ואלהיו • כי הוא ישיב נקם לצריו ולמשנאיו ישלם כדכתיב ואתם עוזבי ה' השכחים את הר קדשי וגו' ומנתי אתכם לחרב וגו' שאין ספק בזה כי יבושו ויסוגו אחר כל שונאי ציון כדכתיב (מנצח י"ג) והיה ביום ההוא אשים את ירושלם אבן מעמכה לכל העמים • שעתידיה להקחות שיניהם של עובדי כוכבים כל שכן וק"ו בן בנו של ק"ו שתקרו שיניהם של פושעי ישראל המכהישים בקדושת הארץ • מאחר כי הן עוד היום הרשימו של קדושת העבר מוחזק ועומד כשלהבת קשורה בנחלת • וזרע עבדיו הנאמנים מאמינים בני מאמינים ינחלה ואוהבי שמו ישכנו בה מעתה ומעכשיו כי רצו עבדיך את אכניה ואת עפרה יחננו • הם העם אשר בצינן ישב בירושלם ומי גר אתך בעניותך עליך יפול בעשירותך וכל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בנחמתה • ומכלל הן אתה שומע לאו דלא מכללא אתמר אלא בפירושא אתמר כי מי שאינו מתאבל עליה אינו רואה בנחמתה • ואין צריך לומר למי שלא די שאינו מתאבל עליה אלא מוציא שם דע עליה ועל יושביה כסננך המרגלים • שאז וראי אין ספק אצלי ואצל כל חכם לב ירא וחדר לדבר ה' שכבר מלתו אמורה ונכתבה ונחתמה נזרת •

(מלאו פה זמן בעצמם מעט כרע סכא וזיל קרי כי רב כי הספוקים יוכחו כזו שאלה) בגזרת מלך מלכו של עולם שחתם גזר דינם בתורתו • וזה לשון המקראות (נפ' נלה) כי כל האנשים הרואים את כבידי ואת אותותי אשר עשיתי במצרים ובמדבר וינסו אותי זה עשר פעמים ולא שמעו בקולי אם יראו את הארץ אשר נשבעתי לאבותם וכל מנאצי לא יראוה: דהנה כל בשר חי מרגיש ירגיש כמוני כי שתי תיבות אלו שנאמרו בסופיה דקרא וכל מנאצי הם שפת יהוה • כי דרי על המרגלים והדר

והדור ההוא משתעי קרא • אשר בפי הכל מושג דמאסו
ונאצו את דבר ה' בנסיונות עשה • אם כן למה זה הוצרך
לכפול הנזירה בלשון זה בחתימה :

אכן לבי אומר לי עפ"י הקדמת רבותינו הראשונים לדרוש
לשבח אבותינו שכדור המדבר • ולגאי המנאצים שהיו
בדור ההוא ובדורות הבאים אחריהם עד היום הזה • ופסקנא
לקרא בסבינא חריפא כהיותינו מדקדקים עוד דקדוק אחד
שנתקנה בו רש"י ז"ל אשר לסיבתו כתב אם יראו הרי זה
מקרא מסורס וכו' עיי"ש • עוד כתב אם יראו לא יראו • והבן
דבריו ומה שהכריחו לכך כי קל להבין • אך רוח אחרת היתה
עמי ושלחתיה לומר • אם יראו ודאי יראו • דהכי קיימא לן
בפירושא דמתניתין שנשנית (במסדיו פק חלק) ז"ל דור המדבר
אין להם חלק לעוה"ב שנאמר במדבר הזה יתמו ושם ימותו
דברי רבי עקיבא • ר"א אומר עליהם הוא אומר אספו לי
חסדי כורתי בריתי עלי זבח עב"ל • דאע"ג דק"ל ר"ע ור"א
הלכה כר' אליעזר עב"ז בנידון דידן אין אנו צריכין למחלוקת
כי לא פליגי דהם ליה לר' עקיבא לומר דברים כפשוטן על
דור דעה שזכו למה שזכו וראו כל מה שראו בין כים בין
ביבשה • שבכוף ימיהם יגיעו לגדר זה שיאמר עליהם שאין
להם חלק לעוה"ב והם כי לא להזכיר דברים כמשמען משם
רבי עקיבא על שם דור המדבר • אלא באמת כוננתו היתה כמו
שלמדתי מרבותי שהם קבלו מרבותם עד דורו של רבי עקיבא •
שכוננתו היתה לומר דור המדבר אין להם חלק לעוה"ב • אבל
יש להם כל עולם הבא ושלחם הוא • אף שאין להם צורך
ממנו לפי שכבר השיגו בחייהם מה שעתידין להשיג שאר
הצדיקים בעוה"ב • דמה היא השגת הצדיקים לעוה"ב שיאמרו
ציום ההוא הגה אלהינו זה קיונו לו • ודור דעה על הים הרא

באצבע אלהים ואמרו זה אלי ואנוהו. בני ה' יזה"ב למה זוכים
 להיות עמדותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה. הרי דור
 חמדבר נהנו מזיו השכינה כדכתיב ויחוו את האלהים ויאכלו
 וישתו. אם כן איפה אין להם צורך לחזק עוה"ב לפי שכבר
 הם בני העוה"ב. והעונש שלהם בדבר המרגלים אינו כי אם
 במדבר הזה יתכו ושם ימותו אבל לא בעוה"ב ע"ד יעבדך
 ה' ביום הזה דדרשו בו רז"ל היום הזה אתה עבדך אבל לא
 לעוה"ב. והנה ר"א בא לפרש דברי רבי עקיבא שהם לשב"ז.
 ולכן אמר ר"א בזה הלשון עליהם הוא אומר אספו לי חסידי.
 שר"ל שר"ע אומר עליהם קרא דכתיב אספו לי חסידי דאם
 לא כן היל"ל ר"א אומר עליהם אומר קרא אספו לי חסידי.
 ואם תאמר הרי רבי יוחנן פירש דברי רבי עקיבא לגנאי הואיל
 וקאמר עליה דשבקיה לחסידותיה שנאמר וזכרתי לך חסד
 בעיריך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר כי קרא זה מוכח
 שזכות ואהבת דור המדבר גדול מאד לפני המקום אם כן
 נראה דסבר לה ר"י שר"ע דרש לגנאי הדור ההוא. לזאת
 אשיב אמרים לך שאין כונת ר"י לומר על ר' עקיבא שדרש
 לגנאי אלא על שאמר דבריו סתומות ולא פירשם יפה ונתן
 מקום למעות לבי שרוצה למעות בהיות שבאו בלישנא דמשתמע
 לתרי אפי וזה נקרא שבקיה לחסידותיה שע"י דבריו מחטיא
 לדבים ונותן מקום לחשוד בכשרים. וכי תאמר בלבבך למה
 עשה כן רבי עקיבא לומר דבריו בלשון מסיפק ונוטה יותר
 לגנאי. אף אתה אומר לו כי זכרני שכעין כל זה שאמרתי
 לך קריתי בימי בחרותי בספר עשרה מאמרות ומסיים שם
 דבריו. דהיתה כונת ר' עקיבא בזה להנאתם ולמוכתם כי
 היכי דתהוי להו כפירה כההיא דאמרו (נגנא נפלא) שמן ואגינה
 לש"ש נתבנו וניתא להו לדור דעה שחמרי הדעת ימעד
 בדברי

בדברי ר' עקיבא • ויחשבו רעה לו ויכופר להם עון זה כל עיקר וזה המעם עצמו נאמר על ההיא סתניתין דסכוך ונראה נאמר בה על שלשת המלכים שאין להם חלק לעוה"ב שהיה כונתם בזה לכפר עליהם והכי איתא (נפס"ק ומנילס) אל מעשה עגל הראשון שנקרא ומתרנם משום דניחא דהו לישראל דתחוי להו כפרה והכי איתא (נמסכת פ"ו) לא עשו ישראל את העגל אלא ליתן פתחון פה לבעל תשובה • ולא היו ישראל ראויים לאותו מעשה ולא דוד • אלא דומר לך שאם חטא יהוד וכו' ודי לך מתוך ננותן אתה למד שבחן אבל אמנם על פי האמת דברים כפשוטן • לא יאמנו ולא יצדקו ליאמר אפילו על קמן שבקטנים שבזמנינו אילו היה רואה אחת מני אקס ממה שהם ראו על אחת כמה וכמה על דור שכלו דעה שזכו למה שזכו ובוראי עתידין לחיות ולהכנס לארץ עם שלשת הרועים האחים הנאהבים והנעימים משה אהרן ומרים • שבאלו אין ספק ואין להרהר בתחייתם ובכניסתם לארץ • וכך אמר ר"ל טעם לביתת משה בהו"ל כדי להראות לכל באי עולם סליחתן של הדור ההוא ממעשה העגל ובשם שעתיד הקב"ה להחיות למשה כך עתיד להחיות את דודו שקבלו את התורה • וזהו דעת הגאון מרי הרב מר זקני מוה"ר"ם גאלנטי זללה"ה ודעת הגאון אבי זללה"ה בבונת המדרש שאמר הקב"ה למשה אם אעברה נא אתה מבקש במל סלח נא • ואם סלח נא אתה מבקש במל אעברה נא • כי הנה פרסום סליחת הדור והוא שנסלח להם כל עונותיהם יניד ויודיע לכל על ידי כך ויתא ראשי עם יחד שבמי ישראל וזהו סימן שיהיה ראובן ואל ימות לעוה"ב • והרי זה נמצינו למדים כי העונש לא היה אלא לפי שעה וזה היא כונת הנזרה בכתובים כי כל האנשים ורואים את כבודי ואת אותותי אשר עשיתי במצרים ובמדבר •

ועב"ז וינסו אותי זה עשר פעמים כדי לעמוד על אמתות
הטנת השפעתתי • בדרך עשר מדותי וצינורי שפע טל אודות
טללי ברכתי • מאחר שכוונתם היתה לטובה אם יראו ודאי
יראו את הארץ אשר נשבעתי לאבותם בזמן התחיה לעיה"ב
וביני ביני על מה שהם רצו להשיג יותר ממה שניתן להם
רשות להתבונן • אחרי אומנם למשה דבר אתה עמנו יהיו
לוקין לפי שעה שלא יבנסו לארץ אכן אותם התערובות
שהם מנאצי הסבתישם את אשר ראו עין כבידם בין באותו
הדור בין בכל דור ודור אלו ודאי לא יראוה לעולם • כי על
אלו התערובות שנקראו מנאצים פושעים ומורדים • יצדק לומר
מאמר ר"ע כפשוטו ובפירש"י באם יראו ודאי לא יראו • אבל
על כוללת ישראל עדת ה' עם קדוש לה' • חלילה לן להאמין
דבר כזה ולא דפתיא מיניה ופוק חזי מה שדרש ר"א עליהם
אספו לי חסידי וגו' ופסוק זכרתי לך חסד געורידך וגו' מוכיח
גדול מעלתם • ובפרקי ר"א האריכו שם בחשיבותם ובמדרש
רבה (פ' טי פנא) אמרו שלא שלטה בהם רמה עיי"ש :

ועוד ידי נמויה לפרש שבא הפסוק להורות לנו גזרה לעתיד
מאחר כי הכל גלוי וידוע לפנינו יתברך • וצפון מברואיו •
האיש אשר יעשה טוב ולא יחטא והאיש אשר ימעול מעל בה'
ולפי שהוא לא ידע מה שהי"ת יודע ואשם להיות כי הבהירה
ניתנה בידו להטיב מעשיו כאחד מצדיקי ישראל או להרע את
מעשיו כאחד מפושעי ישראל כאשר כתב אבי התעודה הרמב"ם
ז"ל בהלכות תשובה והנה כי כן מאחר שכן כי הוא יתברך
היודע ועדסוף המעשה במחשבה תחלה יודע היה כי היו
עתידין להיות מנאצים בכל דור ודור ואנשים שיוציאו דבת
הארץ רעה כמו שבענותינו עינינו רואות בדור הרע הזה
לפיכך יצאה הגזרה בלפניו דכשם שכל האנשים הרואים את
כבודי

בבדי דהיינו על הדור ההוא. אני נזר עליהם שלא יהיו רואים את הארץ כך לדורות הבאים כל מי שיוציא שם רע על הארץ ילקה בנופו ויכנס בעונש זה והיינו וכל מנצי לעתיד גם כן יהיו תחת עונש גזרה זו שלא יראוה כי המציא שם רע על הארץ המוכה הנה מורה היותו לא מבני ישראל. דכלום יש בן שיוציא שם רע על אמו שזנתה או שהיא עושה דבר שלא כרצון בעלה. והנה כן הדבר הזה מאחר שיסוד מוסד הוא. היות לכל איש ואיש מבני ישראל חלק ונהלה בארץ כמו שאמרנו שעל כן יאמר לכל איש ואיש זה יולד שם סלה. אם כן איפה מי שמכחיש באמו מכחיש באביו הוא אבינו רועינו אשר יצר את האדם בחכמה עפר מן האדמה ממקום בפרתינו. וזה ודאי נקרא מנצי את ה'. שעליהם נאמרה קללה זו וכל מנצי לא יראוה ואם זכרוננו איננו לי כמכזיב זכורני שהקדוש האלהי הרמב"ן ז"ל דרך דרך זה בפירושו על התורה עיי"ש: אי נמי יובן בדרך אחר נוטה לזה שאמר שאלו האנשים שראו כמה וכמה מהאותות והמופתים והירד החזקה ועל כל זה חטאו בעשרה נסיונות זה עונשם אם יראו את הארץ ותיבת את הארץ קא דרישנא כי לא אמר אם יראו הארץ. אלא את הארץ. לרמוז לנו מה שכתבו רז"ל ביקקט על פסוק ונפשנו קצה בלחם הקלוקל שלא היו יכולין לראות פירות הארץ ואם היו רואין אותם מיד היו מתים ומפיק לה מהאי קרא אם יראו האנשים את הארץ כל טוב הבא מחמת הארץ עכ"ל עיי"ש. והיינו על דרך לא יחמוד איש ארצך דכתבו התוספות ז"ל בפסחים דמתיבת את קא דרשי בגמרא. מכאן שתהא פרתך רועה באפר. ואין חולדה מויקתה עיי"ש. ולזה אמר שאלו האנשים שראו כ"ב גדולות ונפלאות ועכ"ז נסו אותי ו' פעמים

נורתי עליהם שלא יוכלו לראות את הארץ הטמון לארץ דהיינו
 אפי' פירות הארץ ואם יראו ימותו. אכן בכוללת כנאצי בהוה
 ובעתיד שאינם כל כך כמו אלו. אך הם כנאצי שאינם רוצים
 לעלות לארץ כי אם בעננות ובמרכבות סוסים. ועוד באים
 במענות שוא ומדוחים ומוציאים שם רע כדי להיות מואסים
 ביושבי הארץ שהם פירות הארץ לאלו אני נזהר עליהם שלא
 ידאזה דוקא לארץ עצמה שעליהם כבר נביא (חזקאל ט' כ')
 באימרו הברוך אבותיכם אתם גטמאים לשון תמיה ובי כך הגון
 לרע ישראל קדושים הם. אשר שמעו וראו הסופר של הכרנלים
 כותבי דבת הארץ רעה ועל אותם שהאמינו לדבריהם דברי
 הרבים נגד היחידים יהושע וכלב ודבה זו היתה על ארץ
 שעדיין לא היתה מקודשת בשם כל ישראל להיות נקראת ארץ
 ישראל כי הרי באותו זמן עדיין היתה ארץ כנען. ובאמת
 כך מה שדברו רעה לא היו צלא על הגוים יושביה. שכן בתחלה
 פתחו בזכות הארץ ואמרו באנו אל הארץ אשר שלחתנו וגם
 זבת חלב ודבש היא וזה פריה. דוהו הדיבור היה האמת
 במה שהוא אמת אך נגד הגוים שבה אמרו אפס כי עז העם
 היושב בארץ לא נוכל לעלות כי חזק הוא ממנו שהוא ממש
 דומה בדומה למה שמדברים כהיום קצת מהאנשים הדמאים
 בנפשותם. בזה לשונם הארץ טובה היא. אך היא קערת זהב
 כלאה עקרבים כהחכמים היושבים בה שמפריהם את האורח
 ליטא אשה ומכין ועונשין מן הדין להוציא את טמנים וגו' וכלם
 והחכמים את האורחים וכיוצא מדברים כאלו. הכל כפי העולה על
 לבם ולו יש נפשם תחת נפשינו. כי כל אחד דן את בני א"י לפי
 מעשיהם. שהם היו עושים. אילו היו נמצאים בצרות שבני
 א"י נמצאים ועל אלו תגדל התיבא. וכי אפשר שעדיין יהיה
 בנייהם שורש נחש זה חי אני גאון ה' אם אדרוש לכם והעולה
 על

על רוחכם היו לא תהיה העולה על רוחכם דהיינו לעלות לא"י במרכבות וענלות היו לא תהיה וגם מה שאתם אנשים מה לנו ולא"י מאחר שכבר ה' השליך אותנו משם אין לנו עוד א"י בארצות העמים שאנו יושבין שם שקטים ושננים בעובד אלהים כאשר לא עבדו מקרה אחד ומשפט אחד לכולנו ומה לנו ולצרה הזאת שבני א"י יהיו יושבים שם ואח"כ שיבוא לקחת את ממונינו לפדיון נפשם על זה ידעו כי הנה יום לה' צבאות על כל נאה ורם וגו' בקומו לערוץ הארץ וגו' הי אני נאום ה' אלהים אם לא ביד חזקה ובזרוע נטויה ובחמה שפוכה אמלך עליכם והוצאתי אתכם כן העמים וקבצתי אתכם כן הארצות אשר נפוצתם בם ביד חזקה ובזרוע נטויה ובחמה שפוכה והבאתי אתכם אל מדבר העמים וגשפמתי אתכם שם פנים אל פנים כאשר גשפמתי את אבותיכם במדבר ארץ מצרים שבאמת פסוק זה מורה שהמשפט הזה אשר לעתיד יהיה גשפט עם בית ישראל הוא על הוצאת דיבת הארץ ויושביה רעה אל אביהם כמו שפירשנו שהנוגע בכבוד הארץ ההיא מחלל כבוד אביו שבשמים ובמו שמשפט דור המדבר היה על זה כן אשפט אתכם נאום ה' אלהים והעברתי אתכם תוהו השבט שהיו כפופים לי ולמסרי והבאתי אתכם במסורת הברית שמסרתי לכם וברותי מכם המורדים והפושעים מארץ מנזריהם אוציא אותם מארץ גלותם ואמיתם במדבר ואל אדמת ישראל לא יבואו וכתוב לא יבא בלשון יחיד יען באמת ה' הוא היודע כי תל"י רובא דרובא דמנכר בקהלות ישראל כל הגולה צדיקים הם ורצו עבדיו את אבניה ואת עפרה יחוננו ואם יש בידם יכולת לעלות ואינם עולין היא מפני הסרך ידיעתם בגדולות הארץ ותועלתיה והרי אלו שתנן ולא מזידין אכן על אותן המורדים שיודעים את רבותם

ומכוונים למרוד בו • ושתו בשמים פיהם ולשינם לשון אפעה
 תהלך בארץ נדה ה' וגד משיחו • כאשר באוני שמעתי לקצת
 מפשים חצופים • אשר בזדון לבם בעושרם אמרו אם יבוא
 משיח להשקות העני עם העשיר לא יבוא ולא יהיה
 כי סה לנו ולו • ואלו הדברים נולד להם מהסרון ידיעתם
 אפי' בתורה שבכתב דכתיב כי לא יחדל אביון מקרב הארץ •
 וכבר נמנו ונסדו שאין בין העוה"ז לימות המשיח וכו' • אכן
 עניים ועשירים יהיו • בהפרש אחד כי אהן שהם עשירים
 עכשיו אם לא יתנהנו בו כמצטרך לפרנס בו את העניים
 ולהחזיק ידי לומדי התורה ולהעמידה על תלה יקו בידאי להעני
 כי מלך המשיח במשפט יעמיד ארץ וברוח שפתיו ימית
 רשע כזה • וזה ישפיל וזה ירים המלא יהרזקן והריקן ימלא
 כל טוב הארץ • וכך הדין נוטה לרשעים כאלו ויש כח אחרת
 שאומר' יהיה לנו שמחה שיבוא משיח בשביל אלו העניים
 שיהיה להם ולנו מנוחה שאוי ודאי לא נצטרך ליתן להם צדקה
 ממכונינו • גם באלו לא בחר ה' • ועליהם נאמר וכל מנאצי
 לא יראוה ומארץ מגוריהם אוציא אותם ואל אדמת ישראל
 לא יבוא ואבד כל העושר החיא בענין רע כי אין מעצור
 לה' ולא יבצר ממנו מזמה לעשות ככל אשר יחפון ובהרף העין
 יעיפו עינם בו ואיננו כי לקחו אלהים ופוק חזי צור והברותיה
 במה קהלות גדולות שבישראל בעונותינו לפי שהיו בהם ענינים
 דומים לאלו וכיוצא • שתו מצו כוז התרעלה וכהם דוג נמסו
 והתוודו את המאדם בהסרון כים הקשה מכולם ויכולים הם
 לשבח ולפאר חסדי ה' כי לא תמו ושנתן להם נמולם בעוה"ז כי
 היכי דתהוי להו כפרה יביטו נא ויראו אותם שצריכין לראות
 כי הקב"ה מאריך רוחיה ונבי דיליה ולפי שאינו רוצה לאבד
 עולמו מפני השומטים • הוא שאינו נפרע מהם לאלתר ומפני
 המובים

הטובים רוב בני ישראל הכשרים שבקהלות זוכין המועט לראות את הארץ היינו פירות הארץ בחו"ל ובפעם בפעם שלכפרת בני ישראל שכנולה מעורר ה' חמתו בארץ ההיא ויושביה • השלוחים יוצאין כדי שישתתפו שאר ישראל בצערן של בני א"י ויתנו להם פרי צדקתם כאשר מוטלת עליהם לחובה כי אותם בני א"י נקראו עניי עירך ולא עניי עיר אחרת כמו שמושגר בפי הלועזים מפרנסים הקהלות והכמיהם ובפרט כי בני א"י הם שומרי משמרת משכן ה' ומעמידים שם חוקת הישוב • ולכן כאשר ה' הפץ למען צדקו ורוצה שבני חו"ל יהיה להם חלק בארץ ויתנו שכירות הארבע אמות קרקע של קבורה שיש לכל אר"א מישראל אשר לא יערכם כל כסף וזהב שבעולם מאחר שהן כפרתו לכן כשלח השלוחים כאשר זה דרכו לסבב הגלגל באופן שיזכה העשיר עם העני והעני בדעתו עם העשיר בדעתו • בהיותם מהנים זה לזה אזי חלק כחלק יאכלו כי כחלק היורד במלחמה וכחלק היושב על הכלים יחדיו יחלוקו כן יהיה בלי ספק לכל מי שאינו דר בא"י ויחזיק ביד הדרים בה ארבע אמות של הלכה ותפלה הבט נא וראה כי פלס מאזני משפט לה' ואינו די במה שהאדם יראה לעינים כאילו זך וישר פעלו ויאמר הרי אנו נותנים כי ה' יראה ללבב והוא היודע ברוע לב שמקבלים קצת אנשים בקצת קהלות את שלוחי א"י וכל יושביה וכמעט נחשבים בעיניהם לאבן נגף הפך מתנהוג בין אוה"ע: ועפ"י דרך הקדמתינו יובן נ"כ במדרש מצורע פ' יד כי תבאו אל ארץ כנען וגו' ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם הדהיר אך טוב לישראל אלהים לכרי לבב יכול לכל ת"ל לכרי לבב אלו של בן ברי במצות עכ"ל השייך לענין המבוקש אצלינו ומדרך הלומדים לדקדק מה נתקשה בעל המאמר בפסוק

בפסוק זה כי תבאו אל ארץ כנען כדי שהביא פסוק אחר.
וכן להפך מה נתקשה בפסוק אך טוב לישראל דבא והסמיכו
לפסוק הפרשה של כי תבאו אל ארץ כנען ועוד קשה שאין
יעלה על דעת בן אדם השלם שיוכל להיות ה' ית' טוב
לכל ישראל דאם הדבר כן שיהיה טוב לכל הרי זה ה'ו
במלת שכר ועונש והיה כצדיק כרשע ודבר זה חלילה לאל
כרשע ושדי מעול כי פועל אדם ישלם לו וכאורה איש
ימצאנו. אבל הענין ותכליתו הוא כך. שבעל המאמר
נתקשה מה שלפום ריהטא כל או"א יתקשה כמו שנתקשינו
לעיל. דבה בשורה היא זו שכשיבואו לארץ כנען שיתן ננע
צרעת בבתים. ובקרא דאסף נתקשה בה בא למעט בתיבת
אך. זה שאמר אך טוב: לזה תירץ כי הבנת הפסוק של אסף
כך היא. אך רוצה לומר מכות אלו שהקב"ה מבשר לישראל
שעתיד ליתן להם בבית ארץ אהוזתם טוב לישראל הן מכה
הטעם האמור שמאחר שארץ כנען היא ארץ ישראל שיש להם
בה אחיזה להיות שמעפר הארץ ההיא נברא האדם הראשון
ועובר ירך אמו. וכשישראל הומאים לוקה אסם בעבודם נמצא
שאך מכות אלו שמבשר להם שיתן בארץ אחוזתם טוב
גדול הוא לישראל שהרי זה שופך חמתו על העצים ועל
האבנים. ולפיכך אמר אסף מזכור. והן מכה טעם המטמוניות
שאמר רז"ל שהמטינו הכנענים כששלח להם יהושע השלוחים.
וא"ת ומעיקרא יהושע מאן שם לו לשלוח שלוחים כדי שעי"ו
יטמינו ויצמרכו לננעים. והריכות הבתים היה לו לילך ולצור
עליהם ופתע פתאום יבוא אידם וע"י כך לא יצמרכו לנתוש
ולנתוץ לבנות ולנמוע. לכן המכוון היה בזה שכך נתקשה בעל
המאמר ואמר יכול לכל. ר"ל שיכול שלכך הנכנס בארץ יהיה
זאת המובה שתכפר אדמתו עמו או שימצא מטמון. ת"ל
לברי

לברי לבב לאלו שלכן ברי במצות וזיל בתר טעמא מי ענגמם
לארץ לקיים מצות התלויות בארץ. ולמען הקים את דבר ה'
אשר שברו אותו ופעולתו לפניו תבא. וכדרך איש ימצא
לכל אחד ואחד כפי כוונת לבו ואמונתו בקיום המצות
בכניסתו לארץ ומי שחיא בר לבב במצות יבואו לו הנגעים
להנאתו ולטובתו. באחד משני האופנים. או לפיכך עזותו.
או למצוא המטמונים. אבל אותם כי רוח זנונים בקרבם ואת
ה' לא ידעו. ומה שהם נכנסים לארץ הוא להיות שנגזר
שאר ישראל הכשרים. פי מה היה להם לענות להשאר
חוצה לה במדבר לא. זה אפשר להו. לאלו ודאי ימאסם אלהי
שהוא בזון כליות ולב. ואין זג בשורה טובה להם רוח יזרעו
וטופחה יקצורו במקום צרעת הכתים היה בא הצרעת בנופן.
ולפיכך כחזון למחנה מושבם. ותקיא הארץ אותם וימאסם
יקראו כי אין טובאיה במקום פהרה ולפיכך בהכמה עשת
יהושע איש אשר רוח אלהים בקרבו. כי כמך משה את ידיו
עליו ושלח כתחלה שלוחים. לפי שאם היו צדים עליהם פתע
פתאום בשעת כיבוש העיר היה זוכה בשללה כצורך כרשע.
ומאת ה' חיתת הנכיבה שישלח השלוחים כדי שעל ידי זה
יהיה מקום שהצדיק ימול חלקו וחלק הרשע במטמונים. כי
אין מעצור לה' כהושיע לזה אשר יחפון ביקרו. ולהנהיג שיפול
הבירו אשר לבבו פונה היום מעב ה' אלהיו. ומה שעושה
אינו עושה אלא לפני. (ומכ"ט לאותן שאפילו זה אין להם)
ועפ"י דרך זה חבנתי מה שאמר עוד בעל המאמר הטיבה ה'
לפובים. יכול לכל ת"ל ולישרים בלבבותם. אלו דשבילין דאורייתא
הקוקין בלבבותן עכ"ל עיי"ש ודו"ק והארך על פי האופן האסור:
אתה עתה ברוך ה' הרי שלי שלך לפניך. תשובה לשאלהך
הראשונה אשר שאלתני והרי זה נשאר כל דברי המעשים
החצופים

ההצופים שדברו לך כרה על א"י ועל יושביה בכל מכל כל
 בטלים ומבוטלין לא שרירין ולא קיימין. והאל המלך מוחל
 וסלוח לעוונותינו ולעונות עמו ישראל. יסלח להם. אם ישובו
 על ידי דברים האמיתיים הללו שנאמרו באמת וצדק מדעתם
 אשר הוא דעת נכזב וה' יודע כי לדברים פשוטים כאלו
 מרוב אמיתותן וצדקתם לא היו צריכות חיווך לתוסכם. כי
 הן מעטם ונימוקם עטם והאמת עד לעצמו עם כל זה באהבתי
 אותך. ובזכרי את הברית ואת ההסדר ואת השכועה אשר
 נשבענו במעמד הר סיני להסיר הסכסול מדרך הרבים השוננים
 ואנוסים בדעתם. הקשבתי לאמרי פיה וכתבתי לך באזכרת
 שורש דבר זה ותכליתו כפול ומכופל בלשון קל שתוכל אתה
 ורעך היושבים לפניך להבינו ולעמוד על בוריו. ועשיתי לך
 מסוכות מדברי סופרים סבוכים לעד לעולם מן התורה ומן
 הנביאים ומן הכתובים. ולדעתי יש במאמרי זה די סיפוק
 כדי שלא יהיה לך ולאחרים עוד מקום לגמגם בדבר. ואילו
 הייתי בתוך בית מלא ספרים כרצוני ודעתי נוחה בהשקט
 הנצרך. הייתי מוסיף לך ראיות לרוות צמאונך כהנה וכהנה.
 אכן לפי מירוף ודוחק השעה שאני נמצא בו יחזיקו דברי
 הכעטים למרובה שהיה ברצונך לקבל וברצוני בכפלים
 להשפיע אחר שידעתי ישראל קדושים הם. ואין בינינו מי
 שיהיה חוטא וסחטיא את בשרו במזיד. ולכן באה הסליחה
 לכל עדת ישראל כי לכל העם בשגנה:

ועל אשר שאלתני עוד אודיעך קושט דברי אמת. על דבר הבצורות שבעה"ק טוב"ב. ותמיהתך שעשית איך אינו מספיק להם כל הממון וכו'.

תשובה אף כי ידעתי אם אדברה לא יחשך כאב לב ושברון רוח שנמצאים בו אחי ורעי בני א"י. עם כל זה אנא דלא שמיע די היינו דאמרי אינשי מקרה הוא נולד הוא וברית כרותה לשפתי שהבל מסובב מאתו יתברך. המסבב סיבובים רחוקים לקרב. ולפעמים מקרב על כנות לרחק. והוא לבדו היודע תכלית פעולותיו בסיבוב גלגליו. חלקי ה' אמרת נפשי כי מי יודע אם מאתו היתה הנסיבה להטות לבבך אלי שתשאלני על דבר זה אולי ע"י גיווי מלתא בעלמא יקומו השרים וימשהו מנן יקומו לעזרת אחיהם העומדים בצער וצרה על העמדת חזקת הישוב בארבע אמות של הלכה ותפלה בא"י. אולי יקיצו אולי יענו אולי יכמרו רחמיהם אולי יאמרו זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי אולי יאמרו זאת הארץ אשר נשבע ה' לאבותינו לתת לנו. איש את רעהו יאמר חזק ונתחזק בעה ערי אלהינו הם ערינו ערי ישראל ויהודה אולי יאמרו לנו משפט הגאולה והבכורה. ואנחנו נחליץ חושים לפני בני ישראל לאמץ את לבבם. עד אשר הביאנום לדעת החיוב המוטל עליהם. בין למאן דאמר ירושלים נתחלקה או לא נתחלקה לשבטים יד כל ישראל שוה בה. לכן אמרתי גם לזאת אשא פניך ולא אשלחך ריקס מלפני. וראשון לכל דבר הנני נשבע לך בה' אלהי השמים ואלהי הארץ ה' הוא האלהים אלהי ישראל. כי לא יהיה דברי אלה לשום סיבה ותכלית להיותי מבני א"י ולא תחשוב בשכלך כי יבואו דברי דרך נזומא והפלגה. אלא דוקא על פי האמת המאומת אצלי מיום שנולדתי ונתגדלתי בארץ ההיא עד היום הזה. שאף-שאני נולה

נולה בענותי בחו"ל. לבי ועיני שם כל הימים לדעת את שלוש אחי אנשי שלומי איפה הם רועים איכה ירעו איכה ירביצו בצהרים. בכמה צרות צוררות תכופות זו לזו. אשר צפו עברו על ראשם מיום שהוסרת המצנפת והורסה העטרה מעל ראשי הוא הנאון המפורסם מרי הרב מר זקני טוהר"ר משה גלאנטי זללה"ה שנתבקש בשיבת של מעלה בא"ך לשבט התמ"ט. לא שלותי ולא שקמתי ולא נהתי. ויבוא חוגז המלטור לכל חדרים בארץ תהיא ידי ודיהקן הדא היא. על כן אפרתי אספרה כמו אדברה במר רוחי. נ. רואה אני אם לא הבקשה הכזה נצורך שעה. כי ידעתי את מכאובם מקרוב שנתחזק לשעה הרוואת פננעים. ואנכי חרואה ראיתי את כל הקורות אותם מבית ומחוץ. גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספרי ונהפכו פניהם לירקון ורפו ידיהם ותגליתם כי אין מושיע להם צועקים ואינם נענים וחוששני כי אם ח"ו העלמת עין זו שעושים אותה אותם שבידים להושיע תתמיד פתע פתאום תשכעו מאנשי הארץ ההיא דברים שלא תהיו יכולים לתקנם ולהפריס כי אין אחר מעשה כלום אם כן איפה. לכו נא ינוכחה אני ואתם נברר את עצמינו הייטב בעיני ה' כי שאר האומות שולחים בידי שנה בשנה כפרי כסף וכבדי זהב לאלפים ולמאות. ודבבות עמך ישראל שנקראו בני ציון היקרים לתת נתת רוח ליוצרים מן האדמה ההיא ולנחמת ציון אם חבנים יעלימו את חעין באופן אבזרי כוח כאילו אינם רואים חעל זאת יתאפק כל חסיד אשר במדינות המלך מתת לאחד כאחיו שומרי משמרת חורבותיו את אשר יותיר משובעו. ופחורי הלחם אשר ינער מעל שולחנו או אם יאמרו כי השמר חוב אשר בני א"י פורעים לא לנו ולכם. להם ולכל בית ישראל כלו לפורעו חליהם וחס להכחיש דבר כזה והם בי לא להזכיר דברים כאלה. כי

ה' במשפט יבא עם זקני עמו שבידו לפחות יוריו לה' עם יושבי הארץ אלו העשירים פני העדה שבידם להושיע. מהמת כי הוריק ה' להם ברכה עד בלי די כי העושר והנכסים שלו לא איתו די יבוא בידה ודיאמר לה מה עבדת כי לכן די יצבא יתננה כדי שילמדו ממעשיו. וכמו שהוא מרחם ונותן להם בשופע שהיה ראוי לכא בא"י כך המקבל בחו"ל ינחם את אחיהם העניים הרושבים בבית אמם אשר היתה כאלמנה ולפחות יפרעו להם שכר הבית והעליה אשר דרים בו להעמיד חוקת הכתים כדי שלא יגרע חלקם וחלק שאר אחיו שבגולה. ובכן לא אהוש ולא אשא פנים כמו שלא חשתי מימי לגלות ולומר האמת במה שהוא אמת נגד הכסאנים אותו ובפרט בדבר כזה שהוא כמובן ואיסורא כחדי. דהרי אלו מעמצין עם יציאת הנפש וקא עברי על דלא תאמין את לבבך. אם כן איפה למה זה נהניק אליהם נגד רצון הבורא לומר בפנינו מה שלא נאמין בלבבינו והנה טוב היה להחריש מהצדיק אותם במענות טובות אשר לא יתכנו. קל וחומר משלשת רעי איוב שסצינו שהאל יתברך חרה אפו בהם על היותם מבקשים להצדיק את משפטיו במענות שהיה לו לאיוב טענת תשובה עליהם. ומה התם דהיה להצדיק צדיק ה' בכל דרכיו. עב"ז חרה אפו על כי מענותיהם לא היו מספיקות בימים ההם וזמן הזה להרשיע למי שראוי להרשיע על דברים שנתעים בכבודו של מקום ושיש בהם בושות ופגם נזק וצער לבני המקום למה זה נחריש להכריז על האמת הרי אמרו דבמקום שיש חילול חשם אין חולקין כבוד לרבים כי רבים אשר אתנו מאשר אתם וידעתי גואלי חי אם נערוך לפניו משפט אנכי אצדק: היאומן כי יסופר כי כל אבזריות והעלמז עין זו שמעדימין קצת מאנשי הקהילות שבמדינות חללו שגידם להושיע הוא מיוסר על

יסוד רעוע ונכזב * והוא זה אשר שמעתי דבת רבים וראיתי פניהם רעים נגד יושבי א"י ובפרט נגד החכמים בהושבם שכל הסמון המקובץ מהשלוחים היוצאים לארבע פינות העולם שהוא לאכול ולהאכיל לכל יושבי הערים ההמה ושדוקא מהסמון המקובץ היא פרנסתם * ושם באולי לא יספיק להם שאז חכמי ופרנסי העיר הם מתמשכנים ולוקחין ברבית מהגוים על חר תרי ותלת כדי לאכול משמנים ולשתות יין מחמדים * ונסמכים ונשענים על בני חו"ל שיפרו אותם ומתוך כך דין גרמא להו שלעולם הם ממושכנים * ושהגיעו כהיום להיותם הייכים סך ששים אלף שקל כסף * ועל פי מונח יסוד זה הנכזב הם מגדילים התימא ואומרים כי לא מן השם הוא זה ואם באולי לא יספיק לפרנסתם כל הסמון שהם שולחים מידי שנה בשנה עם כל שאר בני הגולה שילכו להם ויעזבו את הארץ ולא שימשכנו את עצמם על סמך שישלחו שלוחים שיכבדו עצמן על קהלות הגולה ויסיגו גבול עניי עיריהם גם בביאת העוברים ושבים שכולם נקראים בשם שלוחים מירושלם כיון שיש להם גלימא אכתפייהו ומגדלים זקנם על שם העיר ההיא דוקא יקראו בביאתם * ואומרים הרי זה בא עוד עליה * זה בא בקיבוץ שלו כקנת השריפה שביד אנשי החיל וזה בא במספרו לספר קורותיו וכל ישעם וחפצם אינו אלא להריק בתינו ולהציל הערים הללו כאשר עשו אבותינו וינצלו את מצרים * ולכן מוכרחים אנו במעשינו להתאכזר עליהם ולכרזת מהם ככרזת מן הנחשי (ויש מי שנשבע ששם שלוח לא יוליד מעותיו) ואף כי סוף כל סוף יהיה בדעת איזה יחיד או רבים ליתן להם איזה מתנה מועטת צריך להקדים להם חרפתנו המרובה ולהשמיע לאזנם דברי קינמורים יבזיונות לכדי שלא יבואו עוד אצלינו

זה דרכם כסל לכו על פי השיבוש הראשון שנכנס בשכלם
 שההזבות שיש בא"י שהוא מתהווה מחמת פרנסת הת"ח
 ושאר העניים שאינו מספיק להם כל הנידר והנידב כחול'
 והנשלח עם השלוחים • וזה הדבר הוא שקר מפורסם • ובשבות
 הנזכרת אני מודיע נאמנה כי אין שום ת"ח ועני שיהיה לו
 פרנסתו לא שליש ולא רביעי מכיס הק"ק עה"ק ירושלים ת"ו
 ואפילו החכם הגדול שהוא מנהיג העיר כפי התקנות הקדושות •
 וכפי מה שראיתי שנהנו אבותי הקדושים הרועים הנאמנים
 לא פרנסו עצמם ואינם יכולים לפרנס עצמן מכיס הק"ק לא
 מינה ולא מקצתה • ואם החכם הגדול בעד שכר מוזהו אינו
 מפרנס עצמו מכיס הקהלה איך יתפרנסו עצמן שאר החכמים
 והתושבים אם כן על פי אמיתות זה יתברר כך כי אין חיוב
 על בני א"י ועל הת"ח שבה להחזיק טובת הנאה לאנשי
 הקהלות הללו אפילו באמירות הן חן • וכל אותם האנשים
 שמציירים בדעתם חיוב זה ומבקשים להשתרר עלינו גם
 השתרר כאילו לעבדים ולשפחות נמכרנו להם לדעתי מוטעים
 ושוננים הם ועתידין ליתן את הדין על מה שירגנו אחריתם
 עוד אחרי שומעם אמיתות זה :

וממה שכתבתי לעיל ואכתוב עוד בסמוך יתחזרו ויתלבנו
 הדברים • שאילו היתה יראת ה' על פני האנשים הללו
 שבידם היכולת להספיק • ודאי שכן היה צריך להיות להספיק
 כים ומזון הנצרך לעניי א"ו וכמעט אמינא ולא מסתפינא
 דבתורת חיוב הוא זה ולא בתורת הסד אחרי היות עניי א"י
 נקראים במאמרינו זה בלשון מושאל עניי עירך שקודמין
 לעניי עיר אחרת • ואם על פי שאין ראייה לדבר זכר לדבר
 מהעדפת תושבי א"י לתושבי חו"ל כשהם תוך חול' עצמה
 כמו שמבואר בסיפרי (וכנ"ל מנה מוסריק"ל כ"ד כ"ה) הן עתה

כדי שיהיו קדמין לעניי העיר עצמה. אתינא עליהו מבח טענות אחרות הקרובות אל השכל להיבבם. לפי שכבר אמרנו שהם מעמידים חזקת הישוב של א"י והם שומרי משמרת תורבותיה והם הם הטובלים הצרות עבור שאר אחיהם שבגולה כי בלבד כל הכתוב לעיל. אמשול לך משל להבדיל בין הקדוש לחול. למה"ד לשר שהיו בניו סודרים מבקשים אותו בעיניו ובפניו ויהי כאשר חרה אפו בהם וישליכם אל ארץ אחרת כיום הזה. ותנה תוך היכל השר נותר (או הותיר) בן קמן ודל יונק שדי אמו. והנה אחר שהוציא אותם החוצה מידי יום יום בבואם לפני השר והסננים אשר בכל מדינתו היה קובל השר עליהם מדוע בני המדינות עיברים את מצותו ואת דתו אינם עושים וזה עונים אחריו בניך יוצאי הלצין אשר גרשת בארץ לו לך הם גרמו כי דלת העם הפרו חק וברית שבועת הנאמנות שנשבעו לך ופורקים את העול מעל צוארם. באומרים אם בני השר אין שומרים את מצות אביהם. הותרה הרצועה כי הן לצדק יסלוק מלך ובמשפט יעמיד ארץ יוכיח ויכיר בניו תהלה ואה"כ ישפוט תבל בצדק ידן לאומים במישרים. אך כל זמן שבניו אינם סרים למשמעתו אנו מה איכפת לנו לסבול את עולו. ובכח טענה זו מוכרח השר ליפטר אותם מידי כריתתן ונפטרים שרי המדינות בשלום מאת השר. והנה נשאר השר עומד תוך היכלו מחשב מחשבות לטובה ולא לדעה. כיצד יעשה אם יעניש לאנשי המדינות ויפטר את בניו כל עיקר הרי זה נמצא עושה עול במשפט וכן לא יעשה אם יבוא להעמיד הדבר על פי קו הדין וחוקי המלכות אזי יהיה מוכרח להתחיל מבניו לעשות בהם נקבה ולמסורם ביד הסרדיוט שיהתוך ראשם עד שיפריד אותם מעל גופם ויתלם על העין. ואה"כ יסיים בשאר גדולי המדינות שפשעו ומרדו

צו' גם זאת לא יעשה כי רחמי אב על בן לא יניחנהו לעשות וסוף דבר הכביכה דעתו להאריך גרוש בניו ולתת הרשות לשרי המדינות שיכו ויענישו אותם כפעם בפעם להם להם עד אשר ישובו אל אביהם ויעשו רצונו וכדי שלא ינקמו השרים מהם ובמקום יפורים שגור עליהם יהרגום • כמו שקרה להוד עם אבשלום ויואב שר צבאו • כה עשה השר בחכמה מכנים בלכול ומלחמה בין שרי הצבאות שכל אחד יתגרה בהבירו • ובין כך ובין כך בני השר יהיו שקמים מצד אחד ודועשים מצד אחר • נוהים מצד אחד כי בהיות שרי הצבא מורודים במלחמת הרשות שביניהם אינם נוטים לשכור את מצות השר לייסר את בניו כאשר ציוו וכלים סאליתן • כי הרי זה בני השר מוכרחים לעמוד לצד אחד מן הצדדים אם לא בנופם כי אינם מלומדי מלחמה ע"י מסוגם ולכם לא נכון שאם אחד מן הצדדים יגבר על חבירו מי יודע מה יעלה בדעת השר צבא ההוא אשר יהיה גובר מה יעשה באהריתו בהיותו רואה עצמו שקמו או מה יעשה הצד האחר שלא נצח פן ח"ו זה מדאגת לבו וזה משמחת לבו יהיו גועצים יחדיו נגד בני השר להגקם מהם בבת אחת • והרי זה ע"י בלכול זה שהשר שם בין שרי הצבאות מרויח השר שני דברים כאמור כי אם בני השר הם חכמים הדרך הישר לפנייהם פתוחה לומר עכשיו שהמלחמה ביניהם אנו מה איכפת לנו נעשה באופן להתרצות לאבינו בהנהגת המדינות ושמירת התורות והחוקים אשר צוה לנו כדי שעל ידי זה הוא יתרצה אלינו ואח"כ אם יהיה זה גוצח לזה או זה לזה השר יאמר להם כי אין לו עוד חפץ בהנהגתם אחר שלא עשו מה שהיה מוטל עליהם להוכיח להטיב בניו אליו ובמקום זה צהיה להם לעשות הם הלכו להתנרות זה עם

עם זה מלחמת הרשות והניהו להבנים שיעשו כה שלכם
הפץ ואילולי שהבנים מצד טובם לא היו מציבים את מעשיהם
הם לא עשו דבר • ואם ח"ו מרדת הבנים תתמיד אף בשעת
מלחמת השרי צבאות המסובבת מאת השר לסיבה הנזכרת
יהיה מוכרח השר ח"ו לשלוח אחריהם ולהוכיחם על פניהם על
מה הם עושים כך שלא לשמור את מצות השם במה שצוה
אותם שישתדלו לייסר לבניו ולהזהירם למוטב והם לא כן עשו
אלא נתעסקו בהבלי העולם במלחמות שאין להשר נפקותא
ותועלת מהם • ואם ביני ביני אם הבנים עם הבן הקטן שלה
ירצו לבוא אל השר להתחנן לפניו • ישוב חרון אפו מבניו וישיב
את שבותם אין ספק בזה כי בהיות השר זוכר כל ההעכסות
שעשו לו בניו אשר הם חוצה לו ישליך הסתו ויגער בבן הקטן
ההוא באמור אליו ראה שצריך לייסר ולהוכיח אותך עכשיו •
כדי שלא תהיה כשאר אחיך הנדהים מפני כי עם היות
שנרשיתם להוכיחם • הם הם הסיבה של הריסות חקי ודתי מדינתי
להיות כי דלת העם עושים כפי מה שרואים שבני עושים לי
ולכן אל תראה פני לך וסבול מוסר ויסורי האומן המלמדך להתעיל
כיע"י היסורין ודאי תהיה בן שמוע למוסר אב ובמשפט תעמיד
ארץ אם תזכה לרשות ואח"כ מהפך פניו נגד אם הבנים ואומר
לה מה זו ביאה מה שאלתך ומה בקשתך כי לא אעשה דבר
קטון וגדול כפי רצונך יען בעבור בניך מהרסיד ומחריבין
כי סמך יצאו • הם סיבה כי כל מלכותי הולך לאיבוד ורבו
הפושעים והמורדים בי ולא אוכל להגנם מהם להיות כי הם
באים בטענות פטור כי יוצאי מעיך הבנים אשר מפחנו נדלנו
והומטנו הם פשעו בי • ראי עתה נידולים שנדלת לכי וכעמי
את עצמך הוך הדר קטן בקרן זוית ודי לך כי איני גוזר
עליהם גזרת מות • כי אז הייתי שכולה וגלמודה כל עיקר
והיו

והיו בני הפלגשים יורשים כתר המלוכה בעיניך • ולכן חדלי
 מלבקש שום בקשה ושאלה • והרי זה יוצאים הבן הקטן עם
 אמו מלפני השר שפלים בוכים ומבכים תוך היכל השר • והשר
 שומעם ובמסתרי' תבכה נפשו • האם נאמר שאותם הבנים שנלו
 מעל שולחן אביהם • כשיהיו יודעים הצער שסובלת אמה
 ואחיהם הקטן בעבורם • שלא יהזיקו להם טובה וכפעם
 בפעם יהיו זוכרים אותם לטובה ומצטערים בצערן • בודאי
 שאל"כ יעשו ואדרכה במקום תשואות חן הן יהיו מדברים שמנה
 על אמה ואחיהם הרי אלו האחים הם אכזרים שאינם לא בתורה
 ולא בדרך ארץ לא במידות אלהיות ולא במידות אנושיות • וגם של
 בבהמות נדמו וכמעט הם מסבגים את עצמן • שבהודע הדבר
 להשר יחרה אפו עליהם בכפלים • ובשצף קצף יגזור עליהם
 גזרות קשות ורעות וסוף כל סוף כשוך חמתו יתנחם עם הבן
 הצעיר והקטן העומד אתו יהיה לאלף • לפי שבאמת השר הוא
 היודע • כי זה קטן מהכיל הוא עוד היסורין בעד שאר אחיו
 וכי אין בו משפט מות • והבן מדאגת נפשו גם כן יענה
 לאביו • אם בניך חטאו לך ותשלחם ביר פשעם עשה בהם
 כלה כי אין בי חטא ולא כח לסבול עוד • והאם תבכה ותתייפח
 ונאמר לאשה הכלה אתה עושה בבניך • כקטן כגדול והשופט
 כל הארץ לא יעשה משפט • מי אשר חטא לך סתנו מספרך
 ומה לנו ולצרה הזאת לסבול עוד בעד שאר הבנים בני הם בניך
 חדשים והמודדים ימותו • ולמה זה נהיה אני ובני שלמה
 חטאים וכמקרה ופגע זה יקרה אם ח"ו הבן הקטן יצא מהיכל
 מלך ויניח את אמו ללכת אחר עצת אחיו שוראי חמת השר
 תבער בו ואין סכבה • מה שאין כן אם אותם הבנים שנלו
 ימיבו את מעשיהם אם לא להנאת עצמן יעשו לכבוד ותועלת
 אמה ואחיהם ומידי יום יום ישלחו לוטר להם דברים טובים •

כדברי נחומים וזירוזים לאסם ולאחיהם העומדים תוך ההיכל דאף שאינם רואים פני אביהם עם כל זאת שיבקשו אופן תהבולה לבוא אל האב להתחנן לפניו בהיותם כואבים בוכים ובושים תזלגה עיניהם דמעה עד שכל שרי המלוכה הרואים אותם יתנו מוריעים הדבר להשרי אשר הוא בודאי מהיכלו ישמע אנקתם ושאלתם כי כל היום וכל הלילה תמיד לא יחשו שתהיה איזה עת רצון לפניו ויחוס וירחם עליהם ותסכים דעתו כדי לנחם את המלכה ואת בנו הקטן לשלוח אתר שאר בניו ויתן להם התוכחת הנצרך פנים אל פנים אך סוף דבר יתרצה ויתפייס אל כל בניו וילבישם בלבוש מלכות כדי לנחם את המלכה אשר שמו נקרא עליה ואתה האיש הנלבב פקח עינך לפתרון משל זה וצייר אותו בעין שכלך ותמצאהו מכון דומה בדומה לנמשל שאנו ממשיכים בו להקב"ה שהוא מלך מלכי המלכים ישראל אלו הבנים שבעונותינו גלינו מארצינו כנודע האה הקטן שנשאר בחצר המלכות הם דלת העם הדלים בו כהיום המלכה אם הבנים היא עיר הקדש ואגפיה העיר רבתי עם שרתי במדינות כמו שהוכחנו למעלה והמכין יבין הכוונת היוצא מן המשל הזה עד"ש להבין משל ומליצה דברי חכמים ותידוהם ולבבו יבין ושב ורפא לו:

(והרי לך סדר ההוצאות עם סיבת העלאת החובות)

ער העיר הנקרא פאשא הוא משולח מאת המלך הגדול התור
לשמור את העיר ולצורך הוצאותיו המרובות בשביל
אנשי ההיל שביא עמו יש לו דבר קצוב מאנשי המדינה
הישמעאלים והערביים סך לכל שנה ואין צריך לוטר מהנצרים
ואף

ואף שיש להם מלכות חזק • במלכות צרפת וספרד וכתר
הקיסרות וכיוצא משאר מלכי ארץ וכל לאומים • עכ"ז
איננו שווה להם וצריכין ליתן לשר העיר ולשאר הפלילים
ושרי וגדולי העיר • עזר וסיוע גדול להוצאתם ופרנסתם הכל
כפי הפצם ורצונם של השרים • וכל זמן ששום אחד מהם יאמר
רוצה אני בוכרהים לסתים פיו ברצי כסף אשר בלי ספק מכל
פרומה שיקחו מעדת קהלתנו יקחו תחלה מהנוצרים אלק
כנגדה עם היות כי יש להם יד ושם שמחזיק בידם ומה יעשו
אזובי קיר כבשה אחת מכנסת ישראל הדרים בין כמה אריות
וחאבים • והנה רוב הבעלי בתים הדרים בעיר רובא דרובא
הם עניים המתפרנסים מן הצדקה (לא צדקת השלוחים וכיוצא
אלא אותה צדקה שעושים עמהם אנשי החסד הנבירים הבאים
לשכון כבוד בארץ מערי תורקיא מערב ומצרים) ומיניע כפס
כשאר עניי המדינות • והנה הנבירים הנזכרים מלבד מה
שמפרי צדקתם הם מפרנסים את העניים בצדקה תמידית
מכיסם וממנוגם הם פורעים מס בעיר • ואמשול לך משל שבפי
הנשמע וכאומת אצלי אינו משל בזמן הזה אלא הווה •
ובעונותינו חוששני שיהיה בכל יום נתוסף עד כי יבא
שילה • ק"ק ע"ק צריך הוצאות נצרכות ומוכרחות בכל שנה
עשרת אלפים אריות הנה הנבירים הנזכרים צריכין כל אר"א
לפרוע המס שלו שהוא הנקרא פינמה בקהלתם • וכן נהוג
בכל המדינות • לא יש הפרש אלא שאותו הנביר במדינתו
יהיה פורע מאה אריות מפני שהוא כזהו כמעט עושה ואוכל
נותן לאחרים והנותן היה מעמידו לקרן הנותן פירות וכבוא
לע"ק פורע לבד כ"ה אריות לפי שהוא אוכל ואינו עושה
נותן מן הקרן • ואין המקום מסלא חסרונ • הרי לך כל העול
הנעשה עם הנבירים הבאים לדור שם שאחר פריעת מס זה

אם באולי-היה השעה דחוקה לפני מנהיגי העיר לצורך איזה צדה שיאמרו למי שיש בידו היכולת שילוח לכללות הקהלה סאתים או ת"ק אריות לנכות אותם מהמס או על סמך להתפרע מאיזה עזבונות וכיוצא. אם הדבר הזה נקרא על ההכרח ודוחק השעה מכריח אותם כי חנה כל המס הזה של הבע"ב לא יעלה ויבא שני אלפים אריות יען לא יש מאח בע"ב שיהיו יכולין להקראות עשירים פורעי מס. כי אפילו אלו שאני קורא לך עשירים הם באמת כאותן ששנינו איזה עשיר השמח בחלקו אבל לפי ערך כסון הבינונים שבמדינות הללו עניים יקראו בעריכתן. ועכ"ז רצוני לומר לך שיפרעו במס העיר שני אלפים אריות הרי 2000 :

ועוד מכל השלשה שלוחים. שיוצאין למלכות תורקיא מערב ופראנקיא (כנכלל פראנקיא נכנסים כל אלו המדינות) - נשבע אני לך בשבועה הראשונה. שכפי מה שהיה בזמני. כשהייתי תינוק מורכב על כתפו של מורי הרב מר זקני משה רעיא סהימנא. לא היה עולה מכל השלשה שלוחים. שני אלפים אריות לשנה (נקי ובר מכל ההוצאות הנצרכות. לפירעון מונות בית השליה. וחלקו הלוקח בעד שבר מרחו והוצאת הדרכים). והנה שליחות מר ניסי הרב כמחור"ר חזקיא די סילוא ז"ל. שהיה לערים הללו. שהוא הנקרא שליחות פראנקיא. שבהיום הוא נחשב בעיני הבריות לשליחות מופלג בעשירות להיות כי מחירה שריסרבים. וכנעניה נכבדי ארץ היושבים על מבואות ים. לא עלה שליחותו לפי החשבון הנמצא בספרי הק"ק ע"ק. ת"ד אריות לשנים כאשר יכול הרואה לראות ולהתאמת ספרי הק"ק וזה היה לפי שבאמת. הוא היה מומחה ובקי ושלם בתורתו. כאשר ידעתם אותו והיה בן עיר שחיה לו קרובי עשירי מופלגים. שלסיבה זו ולסיבת הרפסת ספרו ולסיבה כיוצא בה שהיתה

ברענו

בדעתו הוא שנתרצה לבוא בשליחות הזה ולא הלך בשליחות
 מודקא שהוא הראשון שבראשון כאשר ה' ראוי לו ועוד מהשכל
 היה מהייבו שיקבץ ממון רב להיות כי זמן רב היה מופנה בינו
 ובין ה' ראברהם קאדינאל נ"ע בשחזר משליחות מדינות אלו כאשר
 יכולין לראות בפקנסי הקהלה ואפילו תימא שיצא מלפנים
 עוד שליח אחר שדבר זה אינו מאומא אצלי עכ"ז נקוט פלגא
 בידך ודוק ותשבת שמיום שיצא הרב סילוה הנזכר עד היום
 הזה הם ה"י שנה ואחר רוב שנים אלו שעברו לפי שבאו
 באסתקד שני שלוחים זה אחר זה כמה צרות וצערות נעשו
 בעבורם וכמה כרכורים וצרות ובזיונות צפו עברו על ראשם
 עד שהגיע לידם מה שהגיע ולנותנים ולמקבלים נראה בעיניהם
 שעשו תשועת עולמים ולא כן היה (ולדעתי בכקום תיקון
 תקלה יצאה מתחת ידם יען בעונותינו הם הוצרכו ומוכרחים
 היו בשליחותם להכביד עצמן על הקהלות לפדיון החלמי ועם
 כל המורה שעשו ושהכבידו וביישו את עצמן ואת קהלותינו
 לא הונח להם אפילו להאי דאמרי אינשי הצלה פורתא מיהא
 היא זאת הפעם לא היתה כזאת בישראל דהנה צורך ודוחק
 השעה שנמצאים בו אנשי קהלותינו אינו תלוי לא בת"ת
 ולא באלף אריות כי אם בסך גדול אשר נבאר והנה הקהלות
 הללו השבו שבוה המעט מועד שנתנו להם כבר נפרדו בני
 ירושלם ונעשו בני חורין ועושים השבונות שאינם של מצוה
 כאילו יש מאה קהלות כאלו בעולם ויש מהם אימרים אם
 כל קהלה וקהלה התן ת"ת או אלף פדורניש כסנו היום יש
 להם די והותר לאכול ולשתות כרצון החכמים ויש דעה אחרת
 דעה מזו שאומרת אדרבה אפכא כסתברא הראיתם שבדברינו
 כן הוא שאין בפי השלוחים ולא בפי כתבם כי אם השקר
 והכזב והאמת עד לעצמו דאין להם כל כך צרות וחובות

כמו שכותבין ואומרים ומלומדים הם לדבר דרך צוואה כאשר
 דברה תורה דאם האמת היה כדברם הם ודאי לא היו מתרצים
 בזעזע הזה שאנו נותנים להם אחר כמה מרחות וניעות
 ובזיונות שאנו מבזים אותם כי הנה אנו יודעים במוב הארץ
 שלא יש כהיום בכל גלות ישראל קהלה גדולה ועשירה כמו
 זאת הארץ ואחת היא לאמה ובוה שאנו נותנין להם ישידי
 להם אכול ושביע והותר כי הנה שאר קהלות הגולה הם
 דלות ומחוללות ועכ"ו לפי ערך מה שאנו נותנים לשלוחים
 אם יתנו להם אחד מחמשים בשאר הקהלות יתרצו בודאי
 ולפיכך אנו חייבין להבין דבר מתוך דבר ומכא הפעולות
 של השלוחים יודעו הכוחות של הצרות כי אין לנו להאמין
 שאילו כך היה מעשה שהם נצרכים ששים אלף אריות שהיו
 מתרצים בסך זעזע זה ובכן הם נמנים וגומרים את ההלל
 לננאי השלוחים והמשלחים ואין דך קלקלה גדולה מזו דהנה
 כשח"ו תארע התקלה בפועל ופתע פתאום יבא אידם של
 הבעלי הובות שקבעו להם זמן שלשה שנים ויהיו נמצאים
 בני ירושלם בידים רקניות לא ימצא דרך מבע בארצות
 הללו מי שיחוס עליהם כי יאמרו הרי אתמול באו שנים
 ונעשו שלשה שלוחים ונתנו וחזרנו ונתנו והלכו מרדצים
 מאתנו מה מבקשים עוד להריק את בתינו מה שאין כן אילו
 השלוחים היו מתנהגים באופן אחר אשר נבאר בסמוך כי אזי
 היתה לבני ירושלם תשועת החובות ולאנשי הארצות מנוחה
 בנתינת פעם אחת ולא ישנו לה):

נחזור לביאור ההוצאות והוויית החובות שאני רוצה לומר
 שנעשה חשבון קבוע שמכל השלשה שליחיות יעלה
 לק"ק ע"ק לצורך העשרת אלפים שהם נצרכים מידי שנה
 בשנה

בשנה עוד שני אלפים אריות לשנה. הרי לך שני אלפים מהם
ושני אלפים מהשלושים. הם 4000 :

ועוד נוסף בהבנסת העיר שני אלפים אריות מעזבון המתים
המתפרנסים מן הצדקה או שאין להם יורשים או
שמניחים מרצונם עזבון לכוללת הקהלה שבכלל הכנסה זו
צריך להכניס מה שנפרעים מיורשי המתים בעבור שכירות
שמירת הקרקע המיוחד לקבורת המתים שפרעון זה נפרעים
מכל אחד כפי יכולתו ואין זה עול לפי שלא די קניית הקרקע
לקבורה מאת הגוים הבעלים כי סך קנייה זו הוא היותר
פחות לפי ערך הסך המצטרך להעמידו ובזמני מירי יום יום
באור הבוקר היה נצרך זהוב אחד שהם המשה פלורניס כדי
לסתום פיהם של בעלים הראשונים והפלילים אויבינו.
השבנים הרעים. הקרובים לבית ההיים שלא יבואו בעלילה
כפי העולה על רוחם. ובכלל זה אינו נכנס ההוצאה שלא
כסדרה כשבר מינן איזה פליל או שום רשע או מוסר. מעליל
איוז עלילה. שאוי אינו מספיק בפלים מדמי שיווי הקרקע
לעבב על ידם שלא יבואו לחטומי שכבי כאשר יזכו לעשות
והם מאותם דנוימי ועבדי. ומה הפעם וכיוצא בו צריך בעל המת
בשעת קבור' לתת כפי יכולתו סך מה. ויהי מה מכל ענייני המתים
רצוני לומר שיעלו עוד שני אלפים אריות לשנה. הרי לך לצורך
העשרת אלפים הנצרכים להוצאה 40000 :

יש הכנסה מהם של היחידים כאמור אף שאינו מניע 2000
מהשלושים כאמור אף שאינו מניע 2000
מתחיית המתים כאמור כי זה לפעמים מניע . . . 2000
ומכלא החסרון של שתי ההכנסות הנזכרות הרי זה נמצאו
נצרכים ומוכרתים להתמשכן בכל שנה ושנה לצורך ההוצאות
התדירות בסך 4000

מלבד מה שנצרכים על איזו צרה שלא תבא על הציבור
שלא כסדרה ושלא כהלכתה דאין להם בעינות דרך לנשות
יסין ושמאל כי אם להעלות עול החיובות על צוארם ולקחת
ברכות על חד תרי ותת כי לפעמים מניעין הדברים לסכנת
נפשות דמהיכן יוציאו וימציאו הכעות מן הגורן או מן
הקב מדבתים או מההצרות או מעסק הספינות שכתרשיש
או שבהודו וכוש או מן הקרן והעזבונות שיש לכללות הק"ק
מונחים בקרן זויות או מהעשירים הגדולים שיש כהיום
בערים ההם הסמוכות והנה כי כן שנה על שנה בשצועקים
לאחיהם שבארצות הללו שהיכולת בידם להצילם מרעתם
ואינם נענים אלא מתענים ואינם אוכלים כי אם הדברים
קשים ואכזרים שאומרים לשלוחים בזה לשונם למה זה אתם
באים לקבץ ממון כדי שישתו החכמים קאוי וטאבאקו
ויכתבו בספרים העולה על רוחם ויעשו מזה ספר ודת ישראל
ויביאווהו לדפוס ויחלקוהו בינינו להציל את בתינו וכיוצא
מדברים אלו שבאנוני שמעתי כי נעשו שלוחי א"י בעונותינו
ללעג וקלם ולשהוק לכל בני המדינות הללו ואף שלפעמים
יש מהם שנותנים מקום ופתחון פה למרנגים הללו עכ"ו אנשי
הסקומות הם הם הסיבה ראשון לכל דבר דכיון שגודע
הדבר בארץ ישראל שאין נוהגים הכבוד המצטרך לשלוחיהם
וינתינים בהם דרך ביזוי ובושת ופנים אינו בנמצא ת"ח
רשום שירצה לבוא אם לא על צד ההברח כמו שאחד היה
ופרכמו הכותב לעיל זאת ועוד נודע אצלינו שיש קצת מהם
שהם משתדלים להבשיל את השליח כדי להיות להם מקום
פמור וצד מה לרנן עליו ועל משלחיו וכאלה רבות אתנו
מהם ספורסמות ומהם נעלמות וסוף דבר את כל זה נכינו
בחכמה ובבר נשלחו מתם אנשים חשובים וידועים ושאינם
נצרכים

נצדכים * כמו שהיה מלפנים הרב נסי מוהרר"ח סילוה והא
 חזי מאי סליק ביה * והן עוד היום שלחו להרב החסיד מוהר"ר
 אברהם רווינו גר"ו שבאמת הוא ציר אכונים לשולחיו ולשם
 שמים נמור היה מבייש את עצמו בין היהירים * ופוק חזי
 אחר כל העמל והמורה מה העלה ומה יעלה בידו במשך
 ארבעה והמשה שנים שהיה ויהיה מחזר הוא מצד אחד וחבירו
 הפוב הרב השלם מוהר"ר חיים חזן גר"ו מצד אחר כי הלואי
 ואולי יהיו מוציאים בידם לצורך הצרות שנתחדשו אחר יציאתם
 בשליחות * כי באמת שמועות יבהלוני כתוקף הצרות
 והכבדת הנלות והמלמול * שבפי הנראה גזרה יצאה מאת
 המקום תכבד העבודה על האנשים הצדיקים אלו הן הנולין
 והלוקים * בעבור שאר אהיהם כאמור לעיל ובפרט כי תוך לעז
 עצמה לא יבצר אחד מעיר פרוץ בן יוסו נקרא פריץ * ערוך
 מתמול תפתה שבא וממא את הארץ * ובכח דמורין שלו רצה
 להשתרר בקהלה הקדושה שלא לשם שמים כי גם זה הארור
 היה גרמא בניזקין עד שהגיעו הדברים שגדולי ישראל רבני
 גאוני העיר הם המה עיני הערה המפורסמים יצאו והלכו
 לחם וירדו מצרימה אנוסים על פי הדבר * כבורח מן הדלקה
 כי בודאי כפי הנשמע לא יספיק כל המקובץ מאת השלוחים
 הנזכרים בהצטרפות השליח שקדם להם ה"ר שמעון בר
 יעקב גר"ו לסה שנתוודע בזמן הזה שהם חזין לעיר :

ומי יתן והיה שברוך עמי מצרים ואגפיה היו נמצאים בהשקט
 ובטחה כאשר היו מלפנים בחברת אהינו אנשי גאולתינו
 האחים הנעימים הטובים והיודעים להטיב הם המה בית
 ישראל ויהודה שבטורקייא כי אז ודאי לא היתה צרת ע"ק
 תיב"ב צרה כי באמת תמיד היו לנו לעיניים * ודרך כלל ופרט
 היו עושים ומעשים בנפשם גופם ומאודם והיו עוזרים לכוללות
 העיר

העיר בשופע הנצרך * ובכבוד גדול כי השליח היה מחזר עליהם כאדם המחזר תוך שדהו והגורן שבתוכו והיה מקובל תוך הבית בבית מלא ספרים כוכן ומוזמן לו ולהנלה עמו מטה ושולחן כסא ומנורה הכל כשמהה ובמזב לבב ובפנים צהובות והיו מרויח הנאת הנקף והנפש בכת אחת ראשון לכל דבר שהוא היה מתכבד עם החכמים חכמי העיר וגבירה וגם חכמי וגבירי העיר היו מתכבדים בו ועולין אותו בתורה ראשון ופותח ראשון לכל דבר שבקדושה ובשם שבא להראות כך היה בא לראות את ערות הארץ ואם היה מוצא בתוך העיר איזה דבר שאינו הגון היה מתקנו ולא היו אוסרים לו הרי בכאן היו אצלינו חכמים שקדמו לך שהנהינו כך * ולא נזוז טמנהנינו הרע אפילו אם יבא אליהו (כמו שנוהגין במדינות אלו) ואדרבה אם השליח או החכם האורה היה מוכיה לאותן עהיו צריכין תוכחה * היו נשמעין אליו וסורים אל משמעתו * ואם היה צריך לרחוק בידו היו מחזיקין * להעניש ולקנס הכל כפי הנידון וצורך השעה ומתקן להם תקנות טובות * ובשהיו שואלין ממנו איזה שאלה (לא סיפה כמו זאת שאלו דנין עליה וכיוצא בה שאלתה ובהם בלתי דברים אשר תללה לזנים משמוע לסיום כי צעוקיהו הם כמעט שאלים כמכתבים בלמונות סדה וחכמים) היתה מדין אחד מדיני ממונות וקנסות והתרת עונות ודיני הטרפיות וביוצא מבמה ספיקת שסתחדשים בהלכות וסוף דבר היו פוזרין אותו בידים מלאות מכל טוב * ומעניקין אותו הענקה שהיתה עומדת לו לכל ימי חייו ולכוללות שליחותו היו שולחין העזר והסיוע מלבד הקצוב בתורת מוקדם בעד שלשה וארבעה שנים וביזה היה השליח מוצא קורת רוח בגלותו והיו לו חשק ללכת בשליחות מצוה ולכן השליחות הזה של מורקיא היה מתכבד בו אדם גדול בתורה כדי שיכבד

את כוללות קהלתנו. וקהלות המשתלחים אצלם ואת עצמי וישיב לו ולאחרים. כי באופן האמור היה מוכח את הרבים אשר עין ראתה אותם בשלוחם הלא למעמך און דאבה נפשינו כי לעת כזאת בעונותינו כשלה יהודה וירדו פלאים וידי ראשים נחלשים מעוני ומרוב עבודה אשר עובד בם מידי יום יום במשא מלך ושרים וצרת המלחמה שהיתה מלפנים זה ימים ושנים נרמא לחו כי אזלת יר ובמה כחם כהשינ ידי כפרם של בני א"י יען באכת לא ידעו למי יפנו תחלה האם מול עניי ביתם ועירם או לכמה עניים ושבוים אשר תדיר נמצאים ביניהם ופודין אותם על כל פנים (ואין חילוק ביניהם אם הוא ליוואנטיו ספרדי או אבנני או סולאק או בן עיר או חורג וכיוצא מהחילוקים כרעים. שמעתי במדינות אלו ונתפשטו כמעט כעונות בין האבננים כפי אשר סוגד לי מאח הצולחים והעונרים והשבים וכמעט ראויה בעיני בקצה מקומות שערתי כהם היו רבים מעמי הארץ שביניהם מרגישים כאלה העם שמני עמיתו ספרדים) או לעול כשא המלך והשרים או לקצת ת"ח שלא יבצר מהיות נמצאים אצלם כפעם בפעם שמוכח אני בזה שאחד למאה מאותן המסבבים דרך ארצות טורקיא לא יעבור דרך כאן ועם כל זה לא השיבו לעולם פני השלוחים ריקם אם לא כפי צורך השעה. לעולם ודאי הוא יותר סכפי יכולתם. במיף טיף דלא פסיק שפע ברכתם לרחם על הארץ ועל יושביה. ובאמת יכולים הם לומר בעת צרה זו שלא תקום ולא תהיה ידינו לא שפכה את הדם של עניי א"י כי ידענו והכרנו תלאותם ואונסם ונדיבות לבם השי"ת ישיב את שבותם וירחם ויגאלם ויגמלם ויגשם בימי עולם ובשנים קדמוניות גאולת עולם תהיה לארץ:

אבל אשמים אנחנו על הנזכרים שהם הרואים בצרת נפשינו ואנו הרואים בצרת נפשם ואין בידינו להושיע זה לזה וצרתם צרה

צוה היתה הנסובה כי ק"ק ע"ק ואנפיה רבצו תחת משאם בעליית החובות ועילוי הדאגות כי הניעו הימים אשר אין לנו בהם הפץ נבחרים על העבר צועקים על הווה תוהים ובוהים על העתיד להיות המקום יתמלא רחמים פשוטים עלינו ועליהם ויתקן העבר והווה והעתיד :

וכי תאמר בלבבך מה ששמעתי מאחרים שאמרו בארצות הללו זה לשונם אין אנו יודעים מה כבקשים כאתנו בני ארץ ישראל הרי אנו שולחים להם תדיר מידי שנה סך גדול מופלא ומופלג על יד גבאי א"י וכן ודאי עושים בשאר הקהלות שבגולה אם כן למה זה מעמיסים עלינו השלוחים :

לכן אמרתי הנה באתי במגילת ספר זה להסיר מלבבות העקשים הספק הזה ולהעמיר אותן על בורין של דברים מאופן שליחות כמון זה כי לא ידעתם מה הוא ובמה נחשב לכדי שתבינהו ואל תתן את פיך להחמיא את בשרך בהיותך חושב שהוא סך גדול ומופלג כמו שמשנר בפי אותם המדברים בבלי השגחה בעניינים ועתה אודיעה נא אתכם כי הסך הגדול המופלא ומופלג ששולחים מהבא להתם הוא לכוללת עניי השלש ארצות יח"ץ והוא מתהווה מהנידוד ונידוב מקצת יהודים העולים לקרוא בתורה מידי חודש בחדשו ומידי שבת בשבתו וכאשר ידבנו לבו יש מי שידור אחד שנים או שרשה עד חמשה ועשרה פלורנים ומסוג זה של חמשה ועשרה הנם מעמים הם אותם שיניעו להתנדב פעם אחת בשנה סך גדול כזה וצריכין להיות או התן בחופתו או המל את בנו או מי שניצול מאחד מארבעה דברים שמברכים עליהם הגומל ומכל הנדבות הללו יקובץ בסוף כל שנה בקהלה גדולה ועשירה כקהלתכם יבוננה עליון לכל המרבה סך שמנה מאות פלורנים ואפשר כי שנה על שנה יעלה המקובץ

המקובץ הזה לאלף פלורנים ולא יותר. ואם לכך נקפץ פה
 חזי בספרי ופנקסי הנבאים הממונים על צדקת ארץ ישראל
 כי לא רחוקים הם ובחון מהם וחקור בהם והעמך דבר על
 בודיו ומובטח אני בזה שהחשבון של מצוה זו שעשיתי
 משובת בראשית עד שהנעתי לפרשת פינחס ימצא מבוזבז ככל
 הכתוב לעיל ואפשר פחות ממנו מאה מנה או יתר עליו מאה
 מנה ואין עוד מלבדו כתיב: והנה סך השמנה מאות או
 האלף נחלק לשלושה חלקים שנהלקה א"י כהיום שסיימנו
 יח"ץ לרב ירבו ולמעט ימעיטו על פי הנימוסים שהנהיגו
 הראשונים באמצעות השלוחים (סליני נשל כעת לומר אם כמחזיקים
 פסד יפס או רעים כדי שלא ללכת מן העוון). אך ורק צריך שתדע
 ששליחות מעות אלו אינו לכוללות הק"ק וצורך הוצאתם והרי
 הוא לחלק לעניים הפרטיים שבארצות ההם שמבאן שולחים
 נבאי א"י רשימה משמ"ת המקבלים וחסך אשר ינתן להם ביד
 פקידים וממונים שממנים מהבא להתם על פי החזקה או
 על פי השמועה או על פי ההמלצה. (גם נפרטים סללו מרשימת
 שמועם והסך שמועמים ומינוי הפקידים לא חטל ממנו סן יחבדני מועם כלכל
 א"י סוף סיור כי לני נקי מחשבתו) שעסק חילוק מעות אלו הוא
 הנקרא שמו ליסמא בלע"ז ונשאר אצלי להודיעך כי אופן צדקה
 זו וחילוקה אינה נונה מצדקת העיר הזאת ושתים הדומות
 לה כי אם מכלל ח"ל שבפי הנראה לחלק ולהבדיל בין הקודש יצאו
 שלש כנגד שלש ואלו הם ק"ק אמשמרדם ק"ק ויניציא וק"ק
 ליורנו יע"א שכל הליסמא משלש קהלות ועיירות גדולות
 אלו שבגולה אינה עולה לכל העניים שבארץ ישראל ויחודה.
 שני אלפים פלורנים מידי שנה בשנה. אבל כל שאר
 קהלות שבגולה. צדקתם עומדת לעד לכוללות הוצאת הק"ק
 והעמדתן. הרי לך שפתי ברור מללו שכוללות שלש קהלות

אלו אינם שולחים מידי שנה בשנה לצורך הוצאות כוללות
עיר קדשינו אפילו פ"ק ומה ששולחים אינו אלא דוקא לעניים
פרטיים שהם תחת סוג שם ספרדיים ולהיות שבהגיע סכום
זה לשם הקיל קול הברה נשמעת בין שאר העניים כמו קול
הנשמע ונראה כפועל במדינה זו כשמינעות לשלום ספינות
הורו וכושי ויודעים הם בעצמן היותם מבני ישראל כמו
אותם העניים הבאים רשומים בפנקס הנבאים והפקידים
לפיכך שואלין הלכם בפייהם ואומרים למה יגרע חלק צדקתם
כאילו הם ושלום הם פחותים בעיני א"ה שנותנין להם משום
דרכי שלום ולכן מהמת האונם או הרצון צריך לפייסם בדברים
ונתינת מעות אנבן לפי שידענו שהדין כך שאין לחלק מעניים
לעניים ובפרט שבשעת הגדר אומרים סתם לעניי א"י והשעה
צריכה לכך פן ואולי השטן יקטרג בשעת הסכנה ויפתה וגם
יובל אם איזה עני הדעת שנפשו מרה לו ומראה וכעס בניו
ובנותיו המבקשים להם ואין שילך ויעשה איזה מלשינות או
כסירה ובפרט כי גם באוני האומות קול זה מרבבות המרובות
מהנדרבות הנזכרות שנשלחים בליסמא הנזכרת עושה רושם
ותושבים שבפועל שולחים מהבא להתם בני עמינו חלק שלישי
או מהנה מספינות אינדיא ונראה או לפחות מעשר כספים
מהרווחים של כל שנה ושנה וגירם איזו הוצאה ומתנה לשר
העיר אשר יבקש מכוללות העיר:

והנה אחר שהודעתך רז זה דהנה אנם לך ולרבים מעמי
הארץ אשאלך והודיעני היטב בעיני ה' שביאת
השלח תבדל כל כך בעיני הקהלות אלו ויחרה אפכם על
בני א"י ותעלה בדעתכם שאתם גם אתם מפרנסים את העניים
והחבסים יהי עשיר ואביון הנך רואה בעיניך אמיתות הדבר
הנשלח מה הוא כה יתן זה לפני אלף ותק איש עניים שי
כדום

שפת אמת

מה

בהיום בא' יי' ובפרט ק"ק ע"ק שתל"י בהיום הוא מרובה באוכלוסים ורבו ענייה קרוב לאלף (ואפשר יותר לפי רוב כנסים שעברו מיום מלחמה) כשאחד מהעניים יקבל במשך שנה אחת עשרה פלאקאס רצוני לומר עשרים רצוני לומר ארבעים ועוד רצוני לומר שמנים פלאקאס. הרי עדיין לא יגיע לבא לידו אפילו לפרעון הברנא דמלכא. על אחת כמה וכמה שמי שיגיע לקבל שמונים פלאקאס צריך תנאים הרבה והמלצות רבות כי כבר אמרתי שאשמרה לפי מחסום בפרטים כאלו מלדבר בחס סגור ועד רע. וכי תמצא יהיה מה שיהיה הצדקה לעולם עושה פירות ואני אומר כי הצדקה היא מאוחרת לפרעון החובות. וכך היא דרכה של תורה להיות צדיק תחלה ואחר כך אם ירבה להטיב אזי יקרא חסיד. והנה כי כן ההיוב שמוטל על קהלות חורל הוא ליתן ביניהם ההוצאות הנצרכות לסתום פיהם של הפחה לכדי שיניחו שם להעמיד ד"א של הלכה ותפלה שאם עיקר זה חסר הוא בלתי אפשר לדור שם ואחר שכל קהלה וקהלה תתן לשליח או תשנה מאלו העזר והסיוע כפי יכולתה והשנת ידה אזי אם תרצה לשלוח לעניים פרטים. גם בדרך נברכנה בדרך בכלל בדרך בפרט. אבל להוציא מן הכלל ולתת לפרט כפי הפצם ורצונם ולשים מצודת ודגל שררתם בקהלתנו למנות הם פקידים ולשלוח רשימה לחלק בין עניים לעניים. ולהניח את הכלל רק מהעזר והסיוע המצטרך דבר זה וראי אין דעת המקום נוחה הימנו וגם לא ידעתי מעיקרא מי צוה כן מי גזר כן ומי נתן רשות או יוכל ליתן רשות לעשות כן בתוככי ירושלים. והשם לבדו הוא היודע קשר אהבת לבי נפשי ומאודי שהוא עם כל עניי ישראל ובפרט עם עניי אותם הערים שהם ערי קברות אבותי כי ידעתי עניותם ושפלותן ודלותם. המקום

המקום ירחם עליהם ועלי כמו שאני רחמן ונדיב לב להם ותלמי אין עיני צרה בעשירים שבעולם על אחת כמה וכמה לעניים האביונים אבל באמת האמת אהובה אצלי יותר כי עול זה שנהגו בו קהלות אלו ורוצים בו לפטור עצמם מכללות ק"ק ע"ק ובאשר בא יבוא השליח הכללי יהיו נוהגים בו כמו שבעיני ראיתי זה ודאי בעיני משה רע מאד ומובחמא אני שכל חכם לב בכם יודה לדבר כי לא מן השם הוא זה וכבר הכלל סבל על צוארו עול החובות כל מה שהיה יכול לפבול כדי להניח שכל קהלה וקהלה תתן לשליח העולה על רוחם של המנהיגים אותה אכן עתה כי באו מים עד נפש ושערי דמעות מאותן שיש חיוב עליהם להוריד מעינם דמעה וחמאות נעורם ופשעם לפרוק אותם בצדקה ולפרות דמעות במעוה נגעלו ואינם רוצים לעשות מה שמוטל עליהם להוזהר והעמים על הקהלות בשליח אחר שליח זה נכנס וזה יוצא להודיע צערם לרבים אולי יחוסו אולי ירחמו ולבי רעובר שראתי שבמקום תיכון נעשת קלקלה כמו שרמזתי לעיל: ועתה אבאר התיקון שדעתי נוחה בו לפי שלבי אומר לי שכך היה צריך לעשות כדי להעלות ארובה למחלה ו ראשון לבל דבר השליח לא היה לו להשתדל לקבל מהקהלה בשם שליחותו שום סך ממון בין רב למעט לכדי שייכרו וידעו כי אין תכלית השליחות לקחת ממון שלא יועיל לפדיון ולצאת מכל שאר החששות לא היה צריך אלא דוקא להמשיך עמם בדברים על דרך שאמרו כי תקרב אל עיר וקראת אליה לשלום וזה כבואר כי היציאה מן ההפך אל ההפך הוא דבר קשה מאד כמו שכן הסכימו הרופאים בעלי מוסר הגפס והנוף כי יצטרך תחלה לנרש מעט מעט התאזח הדעות הרם ואח"כ ללמד ולהשכילם צו לצו קו לקו עדי שניעו

שיניעו לשמור ולעשות מאהבה • ולכן תחלה היה צריך לומר להם בפירוש כי השלום הזה אינו תלוי לא בת"ת ולא באלף פלורניס וכיוצא (בהיות הדגם הגדול שנעשה מק"ק יחידים סיראוס את דבר ה' שנמלכו ב' נדו הכלל ב' כרנו נה) ואח"כ לומר להם דלא נפלאות היא ולא רחוקה שמאחר שמהורסם היא לרבים שבמעט כל העולם כלו בצער וצרה ודוחק גדול מה שלא היה לעולמים ובאמת לא ישודאי שמים או שלשה קהלות בכל הנולד שיחיו יושבים בהשקט ובבטחה ועושר ובודד כמו שמים אלה שבמלכות לונדריש והולאנדא השם ברחמי ויתמיד שלותם עד כי יבא שילה ויתן להם רחמים והנה כדי להגיע אל התכלית הטבוקש מפדיון שכנים אלו שבארץ הקדושה היה צריך תחלה לעורר לבם של הכלל והפרטים שבקהלות אלו • שיתנו לבם להאמין תחלה בכל פרטי היראה הנצרכת ליראת ה' היא אוצרו לשמוע בקולו ולדבקה בו בשמירת המצות והחוקים דמאנדדא ביה כולא ביה ודבר זה אם לא יקיימו אותו מאהבה הלא יעשו אותו מיראה ולצורך הגאון עצמן לכדי שיתמיד להם ההשקט השלום והשלום שהם בו • וח"ו לא תתמלא פאתן ובאחרית הימים ימצו ישתו כוס התרעלה כמו ששתו ומצו שאר קהלות שהם גם הם היו מלפנים שקטים ושאננים ומפני רוע המעשים בעוונות ה' ואת תורתו אשר באבו ומאנו לשמוע מוסר החכמים אשר היו מוכיחים איתם להועיל לנפשם נתמלאת פאתם והגם בהיום עמוסי התלאות וצרותיהם כתחדשת וירדו פלאים בתוכם דקים בכל טוב לא צועקים ולא נענים ולשים להם המשל בזה בהוראת האצבע מאותן הקהלות שענינו ראו אותם בשלותן ואין צורך לחביא עצות פרחוק מאותן שקדמו להן שאבותינו סיפרו לנו מקורותיהן רק מאותן שלא דחקים הסה ולהאריך להם התוכחה המצטרף לתועלת נפשם שהוא העיקר

בכל מקום מדברי המוסר הנוגע ליראת ה' שהכל תלוי בה כי אחרי ידיעתם דרכי רצון והפיץ הבורא יתברך באחד מהכללים שהתורה עומדת עליהם שהוא מאמר האל שצוה כן ונזר כן וכן אמר רבי עקיבא ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה שיחוייב בו לבני האדם אהבת הזולת ומה שכל אחד יאהב לנפשו ולהרהיק ממנו כה שיאהב להרהיק מנפשו כי זה יושר האל ורצונו ורצון כל יראיו ואזי ודאי מכירא ישינו הנדרש ומבוקש אצלם ברפואה הנצרכת לצרת הבת ירושלם ואנפיה דאין ספק בזה שאם הכלל העיקרי הזה יאמינו בו תהלה ויהיה תקוע בלבם ודאי דהם ישתדלו לקיים ובפועל מאחר שאם באולי אחת מהערים הללו הם ושלום היתה נמצאת בצער וצרה כמו שנמצאים היום ערי ישראל ויהודה ובערי ישראל היתה ההרוחה כמו שעתיד להיות לא היה חפץ ורצון הקהלה להיות שהיתה צריכה העזר והסיוע שערי ישראל יקומו ויעזרום מאליהם ולפניהם כששואלין ע"י השלוחים וצועקים שיהיו נענים א"כ איפה עבשו שעו ונת הכלל נרמו להפך כי שפחה ירשה גבירתה ויש בקהלות הללו שבחו"ל השפע האלהי הנשפע מהתם להבא ובמיעוט ההשגה מהפכין אותו לבורות נשברים אשר לא יכילו המים ויש מהם שהם או בניהם בחייהם או אחרי מותם מפורזין ונותנין משפע הממון אשר חלק ה' להם לעזא ועוזאל לזנות את בנות הארץ ובמרכבות ואכילת בהמות ובנין בתים וחצרות כמה וכמה אלפים השכל מחייב שאם המעשר מן המעשר מהעושר ההוא הנאבד בענין רע אם היו נותנין אותו פעם אחת בשנה היה די והותר להציל לקוחים למות ולהעמיד בא"י ד"א של הלכה ותפלה וידענו כמה וכמה מהעשירים הללו שאין רצוני להורות אותם באצבע אלהים זה וזה שאני יכול לקרות אותם בשם ה' כאשר הייתי יכול להעלות שמותם

שמותם על שפתי ועל הכפר ובדיו העומד בניסיון האם היו יכולים לעמוד בתוכחת כשהיה נאמן לכל אחר ואחד מהם בפני עצמו נש הלאה ואשאלך והודיעני האם אין אתה הוא פלוגי המכונה בשם ישראל. אם כן איפה אם אתה הוא זה מהרוע המוכתר והקדוש שבו בחר ה' לעם סגולתו איה איפה הם מעשיך הנגלים והנסתרים המרוצים לשמים בהיותם מכוונים לשם ותואר שאתה מתתאר בו. ואחרי הודיע ה' אותך לי במעשה זה וזה שאתה עושה שלא כרצון ה' ויראיו בא נא אל דבר עסק הממין אם יאמן כי יסופר שלא תחמול ולא תכסה עליו וחטאתיך לפחות בצדקה תפרוק אם אין אתה הוא אותו האיש האמור בנבסם בערך כל כך רבבות איה איפה הוא המעשר שהפרשת לגבוה ואם תימצי לומר שהפרשת להיכן חילקת אותו כי אין אני רואהו כמו שאני רואה ההוצאה לאיבוד שאתה מאבד בה כמה וכמה נפשות מישראל (כמו שאמר רבי פלוני במסכת כהן נספחם שקעו אבותיכם בננין וס): כי חפץ לה' בך או בעושרך באחר שאתה מקבצו לך לבדך ואם אתה ספורו הוא במקומות שאינם מהוננים ומניח לעניי כלל ישראל בדוחק ובצער וגם אתה מניח לא"י בצער שהם נמצאים בו אמור לי בחייד היוסיף או יגרע לך אם תתן לא"י אלף או שני אלפים מהבנסת וריוח מעותיך פעם אחת בכל שני ימי חייד בודאי אין לך פה להשיב ולא מצח להרים ראש בפני שאני בריה קלה שבועלים. לפי שאם תאמר אלי שיעלה או יוריד לך הוצאה מסך כזה תיכף וסיד אביא לך הניסיון שיורה להפך מדברייך ואתה תחזה אם אראה לרבים כמה וכמה הוצאות שלא לצורך אתה עושה בסוף כל שנה ושנה שעולים כפלי כפלים מהסך שאני אושר לך שתפריש לגבוה והרי זה אם אתה מודה בעיקר הראשון שהצנתי לפניך עוד מי לך פה להשיב ומה תענה

בפני

בפני בורא עולם שהוא אדון כל הארץ והוא אמר לעולם שבחמך
 יבנה ושאל נא בהמות ויוֹרוֹךְ כי הִרְשִׁית נְתֻנָה לך לעשות
 ק"ו מעצמך מכסה אופנים אף אם לא קבלת אותם מרבנותיך •
 ואם על נפש אחת מישראל שיצאה מכלל נפל ציוותה תורה
 להלל עליה את השבת כל שכן שהתורה ציוותה להים ולרחם
 על פליטתינו פליטת עמו ישראל בעיר האלהים פלה כחם על
 הגר גר ישראל וקדושו מרם יכבה ה"ו והרי אמרו אין מעצמין
 עם יציאת הנפש כי כל המעמין עם יציאת הנפש הרי זה
 שופך דמים וכדי שלא להכנס תחת כונן זה בודאי לבי היה אומר
 לי שהיה להם להטות אזנם להאמין האמת בפה שהוא אמת
 כי חובות הללו מאחר שלא נעשו על ידי שהיקת קליפין ולא
 באכילה ושתייה לא מהחכמים ולא מהעניים כי אם דוקא למשא
 כליך ושרים כמבואר לעיל שצד הדין והשורה נותנת דמאחר
 שעניניו הרואות שבני ע"ק ת"ז חם ושלום הם מעיתדים לסבבה
 גדולה שיקופו לעזרתם כגבורים ויבקשו אופן אחד מהאופנים
 היותר נאותים בעיניהם עד שיפדו אותם ויצילום מרעתם פי
 ידעתי עמם עצה ותושיה וכביר מצאה ידם • וה' אתם וכמו
 שאמרנו לעיל בהפרשת מעשר כספים לבד הם היו יכולים
 להציל פעם אחת לקוחים למוֹת ויבטחו בה' כי לא יוסיפו
 לדאבה עוד ובשכר זאת לא יכמי עליהון מה דמטא עלן יעשה
 זאת איפה ק"ו אחד ולך נא ראה לאומות העולם כי כל אחד
 מקצתו לתכלית המוסכם אצלם הם שולחים כמה וכמה מן
 הרבבות והאלפים להעמיד לפאר את היכליהם בא"י ואתה לא
 כן נתן לך ה' לב לדעת ועינים לראות לתת חלק לשבעה וגם
 לשמונה אתמאה • וכן על זה הדרך שלא בדרך הפלגה היה
 השליח יכול לדבר עם שלישים אנשים חשובים בעושר מופלג
 ומי יודע אולי ימצאון שם חמשים שכלי ספק ביני למקום
 נתינת

נתינת אלף זהובים נחשב בעיני ובעיניהם לפי ערך סמונם שהוא כנתינת איש בן מאה אלפים פרוטה אחת לאחד מהעניים ואז ודאי היה עושה פרי אמנם ע"ז ודאי מאנה להנחם נפשי ונפש ציון היא דורש אין לה ולו יש בינינו מוכיח ישות ידו על שנינו כי הייתי מוכסח בזרע ישראל כדושים הם שאחרי שומעם ויכוח ותוכחת כזה או כדומה לו הכל לפי מה שהוא האדם אער הדיבור היה מתייחד עמו בלי ספק היה עושה פירות ופירי פירות ואם באולי מה שאני מאמין האיש ההוא מאן ימאן ולא יאבה לשמוע למוסר ולויכוח כזה לא אוכל להכחיש ולא אוכל להתעלם מלומר שהייתי בורר דרך אחרת לשבר מתלעות מעול וחוסין והייתי מצרף ומשתף עמי הקהלות הגדולות שבכל הגלילות : (בכעונומינו ירדו לפלאים ולין נידס לסושיע לין ועמי יסודס פלאוסס וחפסס) : לכדי שלפחית יהיו לנו מעיר לעזור להבדיל בין הקדש מעדת ישראל הרהמנים לחול היחיד ההוא אשר היה מתאכזר לבו ונותן כסף סודרת שלא לשמוע לדברי חכמים ולפרסמו ברכים כי מבני הגבעונים אשר לא מזרע ישראל הם יצא הקרח הזה אשר לא יחנן לבו אל אחיו ואל אמו שהם בגלות מסושכנים בעדו ואין ספק אצלי כי אחר התראה כזאת אשר היה לו לשלוח לעשותה כדין התורה והיתה מתקבלת עדותן בכתב או בעל פה כי האיש ההוא לבבו פונה היום מעם ה' אלהי ישראל ומתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לו כי בשרירות לבו הולך שאף בני א"י ושאר קהלות הגולה היה החיוב מוטל עליהם ללכת בשרירות ה' שכתב בתורתו והבדילו בו"ו העמף המושך עצמו ואחר עמו דהיינו שמלבד מה שמוטל על ישראל לחובה להבדילו מתוך הקהל גם ה' יבדילהו לרעה מכל שבטי ישראל וכן על זה הדרך לפרסם את החגפים והצבועים בעולם כשאר הדברים הנגעים לקיום

לקיום הדת • לכדי שלא יטעה העולם אחריהם וכל ישראל ישמעו ויראו • אבל אשמים אנהנו כי רוב השלוחים יוצאים להנאת עצמן ואין משגיחין על הכללים ועל ידי זה אין בכלל מה שבפרט ואם באולי אחד היה אברהם הרב החסיד השליח הגו' שיצא שלא להנאת עצמו טרח והמריח ולא נרפא לנו כי לא דרך בדרך זה להסיר המסוה כל עיקר כמו שצריך להיות בעונותינו כדור הזה כי כל אותם שאין שואלין חלקם בפייהם ובאים בדרך הידה או משל ענות או צניעות יעלו חרם בידם להתנורר בו והיה דראון לכל בשר וסוף כל סוף שוחקין עליו ושיחו בו וישבי שער ונגינות שותי שכר כרמוז לעיל : ואם יאמר האומר הגה דברך טובים ונכוחים ואמת הדבר שפעם אחד אינו טן התיבה שיפדו אנשי קהלתנו את ערי ישראל ויהודה • אך מה שאין עושין אותו • הוא לפיכך שאין רצונם ליתן פתחון פה לא"ה שבא"י שיתגדו עוד עם התושבים שהם בני א"י בהיותם נשענים על אנשי הו"ל שיבואו ויפדו את אחיהם ודבר זה אין לו שיעור • ובימים מועטים יכולים להריק בתינו ויכלה הכסף • ולכן אננו יודעים כי אין לנו המא משפט מות על הדבר הזה ואכזרות זה הוא רחמנות אצלנו כי היינו קודמים והגמילות חסד מתחיל מהאדם עצמו שיעשה עם עצמו תחלה חכד ואח"כ עם הבריות :

אף אתה אמור לו כי שמעתי אומרים משם חכמי קשטיליא שהם היה דעתם לומר במענה כזאת שהיא כזבית ושכל המוען אותה הרי זה מקטני אסנה וכמעט יכולים אננו להחליט שבדעתו לומר אין משיח לישראל ח"ו דאם לא כן היתה אמונתו הוא לא היה בא במענה כזו והיה מאמין כי בכל יום ובכל רגע כהשעה תשועת ה' שהיא כהרף העין וביום מהימים הללו אין ספק כי יעלה ויבא יגיע יראה וירצה ישמע ויפקד ויזכר וזכרוננו

וזכרן

וזכרון אבותינו וזכרון ירושלם עיר האלהים וזכרון משיח בן דוד
 עבדו אשר יבא ויגאלינו ויחוס וירחם על פלמתינו ואם יתמהמה
 אנו מחכים לו ויצרות עתידות אין לחוש כי כבר הסכים דעת ה'
 ית' עם משה שאמר דיה לצרה בשעתה ואנו אין לנו אלא צורך
 ותיקון הצרה שהם שריום בה כי היא צורך שעה אך על מה שעתיד
 לבוא מובטחים אנו כי בצפרים עפות כן יגן ה' צבאות על ירושלם
 גנון והציל פסוח והמליט אם כן איפה למה זה ישעו בדברי
 שקר כי על דרך זה אמרו החכמים הנזכרים זכרם לברכה
 כוונת הפסוק שאמר (תהלים מט) אח לא פדה יפדה איש לא
 יתן לאלהים כפרו במענה כי יקר פדיון נפשם ומפני כך וחדל
 לעולם כאלו יש לו לחיות לנצח ולא יראה השחת והוא לא ידע
 כי ברנע קטן רוח רעה תהיה מבעתו וירש ממנו איש נכרי
 ואולי לא ראוי ולא מוחזק ואם באולי עוד יוסיפו צרה ויאמר
 שצריך השגחה בעניינים האנושיים ושאין לנו לסמוך על הנס
 אף אנו נשיב אמרים להם שיעשו פדיון זה הנצרך לשעה
 בשביל וישוב כדי שלא יתנו א"ה עיניהם במסן אנשי הו"ל
 ויעשו אח"כ עריכת אחת באופן שיהיה לבני א"י ההיצאה
 הנצרכת להם מידי שנה בשנה אשר לדבר כזה יתרצו בני
 א"י שיעמידו אנשי הקהלות הללו אפטרופסים לדקנני שבא"י
 כדי שיפרעו בעבורם ההוצאות המצטרות לשרי העיר והם
 יגבלו מהקהלות העריכה ובוזה לא יצטרכו עוד לשלוח ולא
 שלח אחר שליח ואפילו שליחות כתבים לא יעשה להם יען
 האפטרופסים אשר יעמידו לקיום א"י הם המה אותם אשר
 יודיעו הצרות לקהלות וישתדלו על הנהגות המצטרות
 לפדיונם ובוזה יבחנו נא דברי ודבריהם אכן באופן אחר אין
 דרך לנמנות ימין ושמאל כי חלוקה שיאמרו לבני א"י שיצאו
 משם זה כבר הוכחנו שאי אפשר ואין השכל ולא הדת
 הישראלי

הישראלי כהייבת כך ואדרבה אפכא מסתברא דאם לא כן
למי יבא הכבשר לבשר נחבת ציון לא"ה שיושביו בה זה
ודאי אין דעת ישראל שיאמר כך כי אין הפץ לה' בדבר הזה
דאלו היה חפצו בכך אין מעצור לפניו יתברך לעשותו כי כל
אשר יחפון אלהים יעשה להטות לבבם אליו והנה הוא מעורר
לב הסידיו לכדי שילכו לשם כאשר עינינו הרואות התעוררות
זה באנשי ישם שבערי תורקיא מערב אשכנז ופולין שאף
שהדרך רחוק מהם לא נמנעו להלך אתנו ומידי שנה בשנה
יש שיירות באורחים הבאים מהם לדור ולהשתקע וזהם
לפחות להשתטח הן אמת כי לא אוכל להכחיש כי אסיפת
גדיות אלו לשם נרכו איזה דוחק וצער להתושבים שקדמו
להם מהמת כי נתרבו האוכלוסין וא"ה יש להם פתחון פה
אך עכ"ז בה בידינו לעשות כל ישראל חבורים הם ותושבים
בארץ ההיא ומאדד שיר כל ישראל שוה בה מי הוא זה ואיזה
הוא אשר יוכל לעבב על ידם לכדי שלא יבואו תשתקע הדבר
ולא יאמר וכל מי שיאמר דברים כאלה עילה הוא מבקש כדי
שלא לעשות בה שמואל עליו לחובה ובעל סרחי מזכיר אני
לומר כי עלינו לשבח וביאו ונהזיק טובה לאחינו בני ברית
שבגלות אשכנז ופולין שפדו לבני קהלתם שבע"ק בזמנינו זה
פעם ושתים ולא הששו להששות רחוקות אלו (כמו שחזנים פעלו
במחזיקי מצותות כלל) ועוד בה שלישיה והיתה לבא שאשכנז
ופולין פדו לבני קהלתם פעם אחד והיה הפדיון קרוב לשנים
אלף אריות ועוד פעם שניה קרוב לשלשים אלף חאת הפעם
קרוב לח"י אלף לבנין בית הבגסט ופדיון זה עשו באופן הזותר
נקל שבעולם להיות כי תל"י הם מרובים באוכלוסים ועל ידי
מינוי בעלת הנבאים שמינו בעיר ואם בישראל
פראנקפורט דמיין כדי שבידם יגיע כל הגידר וגידיב

מישאר המדינות ובתלינת מהצית השקל בכל שנה לכל ישראל
הדירים בארצות ההם עשו והצליחו תל"י ופרו את אנשי
קהלתם באין אומר ואין דברים :

וכדי לצאת ידי הובת הבריות במה שאמרתי (ובעל כרחי
מוכרח אני לומר וכו') ולא אמרתי בדצון: בפשיוה שלכת דעתי
כאשר הובה על כל בר ישראל לומר לפעלא טבא יישר אומר
אני מעשי לכלי רבנן. הטעם והסיבה היא זאת יען כי באמת
דין ודברים יש לנו עליהם בעבור כוללות ק"ק ע"ק הספרדים
כי לדעתי דעת התורה ולומדיה באמת ובמשפט בני אשכנז
הם מחויבים מעיקרא להת לכל ההוצאות הנצרכות לק"ק
ע"ק חלק כחלק כמשפט שני אהים הדרים בבית אהת ולעזור
וליתן כמעט מהצית הפדיון לק"ק הספרדים יען היא הקהלה
הכוללת שפורעת הכסים והארגוניות לצורך העמדת הוצת
ושוב בד"א של הלכה ותפלה. וכמעט אם ה"ו לא יהיו
הספרדים בעיר לא יהיו יכולין לעמוד האשכנזים וכל החובות
שעשו מלפנים האשכנזים. לא היה הוב כללי לצורך מס העיר אלא
דוב פרטי לסיבית פרטיות הידועות לנו ואבותינו ספרו לנו אכן שר
העיר לעולם היה נובה מס העיר מהספרדים שבקהלתינו. ולמעוט
הנהגה שחיה בימים הקדמונים בקהלתם נתהוו אותם החובות
ואנשי כנסת הגדולה מהספרדים עשו כאשר חיה מוטל עליהם
להובה הסר של אמת להרויח להם חזון עד שיהיו פורעין לבעלי
החובותיהם הפרטיים ואקצר במקום שאמרו להאריך בביאור פרט
זה יען צריך ביאור רב ורחב שאין כאן מקומו ואין לך צורך בו אך
הק זה לכד אודיע לרבים שדעתי נוהן בצדק ופישפט דין
תורתנו הקדושה כי מחצית החובות שנעשו בקהלתינו
הובה על ק"ק האשכנזים. וכעבורם האשכנזים שבהל' שיש
יכולת בידם לשאת במשא העם הספרדים הפורעים שכירות
הדירה

הדירה בא"י ובוה אין אומר ואין דברים • ומי בעל דברים
 ינש אלי ואוביח לו כי באמת הדין והדעת הישר נוטה לצד
 ולא היה כח ביד שום דבר ומנהיג חכם או רב יחיד או
 רבים מהק"ק הספרדים שהוא הידוע לכללי בין א"ה שבע"ק
 לוותר על דבר כזה אפילו הצי דבר ואפילו ב"ד הגדול לא היו
 יכולין לחוב במילי דממונא למי שלא בא לעולם בדברים
 שלא באו לעולם ובפרט בענין כזה הנוגע לכל כלל ישראל •
 ולכל פרט שבו שיש לו חלק בארץ ולא שייך כזה הפקר
 ב"ד הפקר • וכעת די ברמז זה לבדי שמעתי האשכנזים יהיו
 מתנהגים בעין יפה עם רב החסיד מוהר"א רויניו נ"י • ודעהו
 הטוב הרב הכולל מוהר"ח חזן שהם משולחים מקהלתנו לצורך
 פדיון זה ושישתדלו לקיים בה דבר לעתיד לבא שהשתי קהלות
 יהיו לאחדים בהוצאות ויתפשרו על העבר כי זהו משפט
 שיש בו שלום • ועד הנה דברתי להתנצלות הדיבור שנשמע
 מקולמוסי בתחלת דברי על אחי ורעי • ואתה השאל אין לך
 עסק בנסתרות אלו כי דבר זה גונע למרנן ורבנן רבני עה"ק
 ומנהיגי השתי קהלות ובאיהם הם בחכמתם יתקנו את
 השעוות הזה ולא ישמע שוד ושבר בנבולם ודי לך במה
 שתרע כי כולנו בני איש אנתנו כנים אנתנו ואין הפרש
 בינינו כל עיקר ואני מחבבם בכבת העין על יהדותם ולימודם
 בהתמדה וסבלנותם את עול הנלות המר והצרות (כאשר נשיל
 ראינו וענמם נפשי עליהם ס' יראש נעניים ועניינו) ועם כל זאת עוד ידם
 נמויה במדת הרחמנות והגדיבית • ובשופע גדול משפיעים
 להעמיד קהלתם שבע"ק דרך כלל ופרט ללומדים ועניים
 שמפרנסים אותם כמצטרך בכבוד גדול ואם תאמר הרי גם
 אצלינו יש נבירים שמעמידים ישיבות ומדרשים לזה אשיבך
 בקצרה לפי דוחק השעה שאני נמצא בו • ודע אחי כי רבני
 נבירים

נבירים אלו שמעמידים ישיבות ומדרשים בא"י לא רבים הם •
 ואחד היה אברהם בארץ ופרסמו הכתוב ושנים משפחה לחלק
 ולהפריש ממנו לנכוח יצאו ואחריהם לא קם כמותם • וגם
 אני לא אחשוך פי מלהעלות זכרם לטובה וזה יצא ראשונה
 הירא את דבר ה' הגביר כמה"ר אברהם ישראל ויגה
 ואחיו הגביר יעקב ויגה וזלה"ה שהם היו הראשונים שבאמצעות
 הסוכן לעבודת ה' ה"ה תנאן המיוחס שהרביץ תורה בישראל
 אדוני אבי זלה"ה נטעו אשל בבאר שבע זו ע"ק ירושלים ת"ו
 וקבעו הסגר שהיה בית ועד להכמים כמצטרך בכל סיפוק הת"ח
 והתלמידים שהיו בו כדי שלא תהי' דעתם ממורפת אחר פרנסתם
 ובוזו עשו והצליחו זה במסגורו וזה בתלמודו בידו ונתקיים על
 ידם בימים ההם כי מציון תצא תורה וגו' כאשר מפורסם לרבים
 כי מציון הלז באמת יצאו תלמידים הרבה שהיו גדולי ישראל
 בעלי הוראה שרי חמשים ושדי מאות ושדי אלפים אלופינו
 מסובלים • אשר קצת מהם ומתלמידיהם שיצקו מים ע"י הנאון
 מרי הרב מר זקני זלה"ה אשר קם אחריו בהסגר הנז' חיים
 עד הנה ועוד שנים רבות יהיו וגם לא תכבה ולעומת מחברתו
 עמד אברהם אהובו של מקום ה"ה הגביר המטביל כמה"ר
 אברהם פירירא ז"ל ונטע נטיעה כיוצא בה במערת הכפלת
 היא חברון ת"ו אשר לזאת אומר זכר צדיק לברכה ואשרי
 בניו אחריו שהעמידו ההסגר ההוא בתוספות מרובה ע"י אחד
 המיוחד מהבנים שמו יעקב בחיר ה' ה"ה הגביר השוע והגדיב
 שבדורינו הישיש הנכבד כמה"ר יעקב ישראל פירירא
 שבאמת עשה והצליח הפך ה' בידו וזכות אבותיו עמדה לו
 לחזיק במעשה אבותיו כי הנה היום באמצעות ההקדש שלו
 שנתוסף על הקדש אבותיו ירש עשר קדושות מחמת שיש
 לת"ח שבע"ק חברון ת"ו די סיפוקם ובוה יכולים לעמוד
 ללמוד

ללמוד וללמד לשמור ולעשות כמו שבאמת לומדים ועושים
אכן כמה שהיהש והוסיף בע"ק ירושלם כחבת כי רבו הצרות
צרת הבת ירושלם ומחמת כי בתיך תלסג' ההוא רבו האובלסין
לפי ערך ההקדש אשר עשה לצורך הספקת מזונותם נמצאו הת"ח
שבתוכו נכלמים בכל עת ובכל שעה בתובחות על עון המרגלים
המספרים אחר מפתן של הת"ח וזה אומר בכה וזה אומר בכה
ובבו תרוייהו כי היתה ארץ התפין להרפה מכל היה מכל בשר
כקמון כנדול המה המדברים וזה רודה וזה מרדה וזה עושה
בעברת ודון עד שלא ידעו מי להם אדון ובכל עיר ועיר
מרינה ומדינה שעובר דרך שם מסון מהספקה הנזכרת קונה
שליטה עליהם להוביחם ולהנזים עליהם עד שנתקיים בהם
והגר אשר בקרבך יעלה וגו' ובאמת יד הופן היתה במעל
ושתיים הנה קורותיו כמו שאמרתי ראשון לכל דבר כי אין
להם סיפוק פרנסתם ועל ידי זה נותנין טקום וצד מה שיאמר
עליהם קצת דברים אשר אם רובן שקר מעימים בעונות אמת
ואין אשם בזה כי מוכרחים הם במעשיהם לצורך סיפוק
פרנסתם וכל איש אשר יעלה בדעתו שת"ה שהוא בעה"ב
בירושלם ת"ו שיספיק לצורך פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו בזמן
הזה כ"ה אריות לשנה ולא המשים אריות ולא פחות ע"ה אריות
ואפי' מאה אינו אלא כומעה יען עלה השער דרך כלל כמה
שהיה הנחוג בימים הראשונים על חד תלת ועוד רעה הולא
כי שנה על שנה אין לך יום שאין קללתו בעונותינו כרובת מחביר
ביוקר השערים ועצירת דגשמים וצרת הנגשים בעיר אם כן
איפה אנא יפנה לעזרה בעת צרה הת"ח ההוא שאין לו מסך
כי אם למרבה ע"ה אריות לשנה ועוד הצרה הכללית
היא הנורמת כי הקיצו עלינו ימי הרעה ונהפכו עלינו צרי
התלאות ובעברת ה' נפל מכנר רב סנין ורב בנין גם אל שאול

ירדו מחוקקים והנשואים בהם נמקו במילואים ויצאו מגורשים
 גזחים ונגשים וגדול הרעה אשר גזר בהצר השוה על גדולי
 ארץ ישראל מהם שיכותו ומהם שיהיו גולים ומהם שיהיו
 כואבים וגדחים שלא במקום תורה הצועקת במרה מפני מה
 בת עמי פשוטה ועורה ועסל יולד לעמלי התורה ורתה וסערה
 לזקני העיר השערה ובמקום אשר יאמר היום הבה נבנה לנו עיר
 והם לדמים יארובו כאשר קצת אבאר לקמן ויאמרו ידינו רמה חזו
 היא העיר כלילת יופי שפחה ירשה גברתה ואנשי שם וכדע
 עליה יתבוננו וצערנו יספורו והיונו לשכים בעיניהם והגיעו
 תימים שבפנו ושלא בפניו חבון לו לאדם אשר בשם תלמיד
 חכם תושב מארץ ישראל יכונה גבב וקוביוסטים ואין זכין
 לו במענה ומי יתן איפה ויחדיו לשפוט נקרכה כי יש לאל
 ידי להוכיח לרבים כי אדרבה אפכא מסתברא וכל חושד חסוד
 ובמומו פוסל ומטיל מום בקדשים ולולי שאמרו ריבך ריב את
 רעך וסוד אחד אל הנגל הייתי מנלה מהגזלות וההכספים שנגעשו
 בקצת מהערים לכולל שבא"י ולפרט שבמורקניא ואף גם זאת
 בעייני הקדשות של הת"ה הפרטים יש מהם שלא השו להיות
 גרמא בגזיקים כאשר קרה להקדש הגבירים בני ונה הגזברים
 שבין אותו הסך עשרת אלפים שהניח בלוורנו ובין אותו הסך
 שנשאר בבאנק של וויגנציאה בין הירשים והאפטורופסים
 שנתמנו עליהם ונבאי א"י שבינו הקהלה ההקדש זה היום
 ב"ה שנים ועד בפרט נאבד הקרן והפירות מה אדבר ומה
 אומר אם אנשים שאינם משגיחין בתוכחת ופוסק ה' ית'
 חושבים שהכל בא להם בדרך סקרה ומאורע ואינם מתיישין
 בדבר ה' אשר בדור הזה לא יאהר לשלמו אל פניו ישלם לו
 לעושה היעה כרעתו אולי על ידי זה הוא יתעירר ואחרים יראו
 וישובו אל ה' ויתקנו את המעוות שתחת ידם והם לא כן נתן ה'
 להם

להם לב לדעת ועינים לראות והיו כלא היו כאשר אבאר בארוכה על הספר ובדיו העומד בשעתו וזמנו עוד מעט קט אם לא יתיקן על צד היותר טוב בהצלה פורתא מיהא עסק זה של הנבירים בני וינה הנז' להוציא לאור קצת ממה שסרחתי בו בעשר אצבעותי ולא נהגיתי באצבע קטנה ואבדתי ימי ושני להחזיר עטרת התורה ליושנה על ידי הקדש הנביר אברהם נתן כרשיד שגם בו הצליח מעשה שגן למורדו מן העולם ובאמצעות אנשים אנשי בליעל עיכבו ההקדש עד היום שלא כדון ושלא כשורה ולהיות כי אין אדם דן עם מי שתקוף סמנו עד הנה החרשתי ואהי כמחריש עיד ימים מספר לראות אולי יש תקוה שיתבוררו ויתלבנו הדברים על פי אמיתותן שאין על ההקדש הזה צד פיקפוק כל עיקר להיות שהמקדיש הנזכר הקדיש לגבוה כמסורה להדיוט כמוני שלשים אלף ריאליק לשעתן וקידשם לעתיד לבוא עם שארית נכסיו אחר מותו כאשר כל חכם לב יראה מהכתבים שהנחתי מופקדים ביד הנביר אברהם סולימא ובניו תושבי ליורנו עם עיקר הנכסים שבאו מידי לידו לשם הת"ח שבא"י כאשר כל זה מפורסם לרבים ואם יגזור ה' בחיים אפרסם הדבר בכתב ובעל פה בראיות ברורות ועדים נאמנים שחיים הם עד הנה ה"ה החכם הנעלה כמה"ר דוד דעואל נר"ו שהיום הוא תושב מצרים והנביר שס"אל יעבץ תושב רשיד שהם היו עדי שטר ההקדש שנתקיים בב"ר ואם איזה אדם אחר שידע בדבר ההקדש הזה לאיוו סיבה מחמת קנאה או שנאה או תחרות שיש לו לא ירצה לגלות האמת אשר ידע בו עונו ישא כדכתיב אם לא יגיד ונשא עונו אכן אמת יהנה הכי ויעיד עלי בורא עולם כי ידי היתה כיד עניים בהקדש הזה שהמנתי עליו לנבאי ופקיד ומשניה וזכיתי בו לשם הת"ח ורשעים שקלקלו וערכבו

דעת

דעת המקדיש הם ישאו את עונם וקבע את קבעהם נפש •
ואני את נפשי הצלתי והציל בעה"י ויהיו עיני פקוחות עליו
לטובה ולא אנוח ולא אשקוט עד אשר אם עשיתי מה שבוטל
לחובה עלי ובפרט כי בזה תלוי חזרתי לארץ מולדתי אכן לכל
זמן ועת לכל הפעם' בדינו יצלה הרי שלך לפניך ראו והתמהו
מי גונב למי החכמים כההמוניים או ההמוניים מהחכמים •
ויהי מה המיכה ה' לטובים המטיבים עם לומדי התורה
ומחזיקים בידם היוזק העושה פירות למעלה שיכולין לעמוד
בו וסטה בעסק התורה ולישרים בלבנות המדברים בפהם מה
שבלבם ואינם מהניפים לומר בפהם מה שלא יאמינו בלבבם
והמטים עקלקלותם יוליכם את פועלי און שלום על ישראל:
ופה תהיה שבידת קולמוסי בתשובה הראויה על שאלותיך
ודרך כלל העולה בדינו שקדושת המקדש וירושלם
קדושת עולמים היא כמ"ש הרמב"ם בפ"ו מהלכות בית
הבחירה ששלמה קידש העזרה וירושלם לשעתן וקידשן לעתיד
לבא • עי"ש בכסף משנה דהוכיח דאין זו סברת כריסו ומאחר
שקדושת המקדש וירושלם מפני השכינה ושכינה אינה בטלה
עולמית כך קדושת המקדש וירושלם אינה בטלה עולמית •
עוד כתב כי מסורת ביד הכל היא שהמקום שבנה בו דוד
ושלמה המזבח בגורן ארונה הוא המקום שבנה בו שבעה
אברהם המזבח ועקר עליו יצחק והוא המקום שבנה בו נח
כשיצא מן התיבה והוא המזבח שהקריב עליו קין וחבל ובו
הקריב אדם הראשון קרבן כשנברא (עיין פסוקי רבי אליעזר ונמדרשים
פרכס) ומשם נברא דאמרו חכמים אדם ממקום כפרתו נברא
(נבראשית רבה ובינוקלמי דמור פכ"ג) עוד כתב כל א"י מקודשת מכל
הארצות (פסוקא פ"ק דכלים ופסרי פרכס נשא) עי"ש וכבר הוכחנו
כי התפלות הם נשמעות דרך שם דוקא וכמו דמוכח קרא
דכתיב

דכתיב והתפללו אליך דרך ארצם ועוד כתיב והתפללו והתחננו
 אל ה' דרך העיר אשר בחרת * אם כן איפה נמצאו כל ישראל
 מכוונים את לבם אל מקום אחד כמנדל דוד צוארך בנוי
 לתלפיות תל שהכל פונים בו ומאחר שקדושת הארץ וקדושת
 ישראל אחת היא לאימא עילאה בקדושה עולמית וכולנו בני
 איש אנהנו ממילא בא הדבר בצד הויב שאיש את רעהו
 יעזורו והקדש ישראל לה' יעזור את הקודש שבארץ ישראל
 להעמיד בו חוקת ישובו ובי יתר העם לא יכרת מן העיר עד
 כי יבא שילה ויקבץ נדהינו שיהיה במהרה בימינו אמן :
 את כל זאת ראתה עיני ותבן לה * בהיותי בתוך הגולה
 לגלות לך טפה מהצרות שבמבצר עיר קדשינו נמצאים
 ולכסות מפחיים ובוה יאמן כי יסופר לכם לאחר כי ה' הפניע
 באנשי א"י עון כולנו ואמת יחנה חבי כי פן יחסדני שומע
 היותי מרבה אמרים לא חמה * כי אם מן השפה ולחוץ ושאר
 הפה וחלב שוין הקדמתי לך בתחלת סיפור דברים אלו
 השבועה החמורה בשם השם אל אלהי ישראל הוא היודע
 קירות לבי ומורשיו * היות כוונתי רצויה אליו וכו' במהתי
 קנאתי המהנוססת בלבי תעשה פירות ופירי פירות בהשמעת
 קול דיבורי זה לאוני בני עמי ויאמרו נא יראי ה' משה שפיר קא
 אמרת ויפה דברת ובשעתו דברת ואנהנו נחליץ הושים עד אשר
 הביאנום לפדיון ותיקון המצטרך כי הירא את דבר ה' יעמוד על
 בורין של דברים כי המה יעידון ינידון קושט דברי אמת כי לא
 מצאוה וגודל לבב דברתי עד הנה וחם לי זרעא דאבא קדישא *
 והמנא ליצלן מהאי דעתא כאשר כבר הקדמתי בארשת שפתי
 התנצלות מוחלט על זה כי מה האדם אשר נגע אלהים בלבו
 ומעם טעם דבש ההשכל בתורת ה' ולא יאורו עיניו להשכיל במצוא
 דבר כי האדם להבל דכה * ואין לו בביתו להתנאות ומכ"ש עי
 הציבור

הציבור כי האלהי' בשמי' נאות לבש על כל יושבי הארץ המתנאים על בניו ידידיו זרע אברהם אהבו • שאמר ואנכי עפר ואפר :
אכן כאשר ידעתי גואלי חי והוא היודע כוונתי הרצויה להטיב לכלל ולפרט ונמירי אין אדם נתפס על צערו כי איכבה אוכל וראיתי ברעה אשר ימצא את עמי • ואיכבה אוכל וראיתי באבן מולדתי ויום אחר יום הולך וגדל הכאב מאד • לכן אמרתי הנה באתי לעורר את האהבה בטובה תוכחת מגולה ובפרט בדברים שיש בהם חילול ה' דק"ל בהו דאין חולקין כבוד אפי' התלמיד דרב ולא היחיד לרבים ולא האורח לתושב כי כולנו כהיום אורחים גרים בעוה"ז ואנו נוטים ללון ואין אנו יודעים אם נעמוד על הגלינו כי המושב הוא מושב בטחון הכוזב וכבר אמרתי לך כמה פעמים בעל פה כי דבר התעוררות ומוכר כזה היה מוטל לחובה על רועי ישראל חבמי ורבני הקהלות העומדים על הפקודים להיותם משכוימים ומעריבים בפתחי העשירים להוכיחם על פניהם ולהסיר אותם מכה מטעיות ושננות שהם בו ובפרט בענינים כל כך עיקריים מקיום הדת כי היא בית חיינו אכן כאשר בעונותינו הסליכה הפוליטיקא האנושית ונתרבה החנופה שתי איפות אלו הרעו לנו ולבנינו עד עולם לפי שהן הנה קדוה החבשים והעשירים להיות תולין הקלקלה זה בזה והחכם אומר העשיר אינו מניח לילה ללחוכו והעשיר אומר החכם אינו רוצה להוכיח עד שבאופן זה נמשכו ובאו כהיום אלו ואלו בעל כרחם לבטל רצון שמים מפני רצון הבריות והוא מצד הנמנעות בימים ההם ובזמן הזה ובפרט במדינות אלו להיות אדם עושה רצון שמים ורצון הבריות כאחד וכל מי שעולה בדעתו כך הוא מראה ומכויב בעצמו ואנוס הוא בדעתו מסמית כי אינו יודע עד היכן מגיע רצון שמים ופחע פתאום יחוש בראשו וקראו אסון ויחשוב כי ח"ו יש עול בחקו יתברך והוא לא ידע כי שתג ומוטעת הוא ואשם :

כללו

הית

כללן של דבר הזרתי על כל צדדי המכה והרפואה ולא מצאתי
 רק דרך אחד לדנצל ולהתרפא מחולי להעתיר אל אלה
 הוא עשאנו ויכוננו מסבן שבתו ישניה על דלותינו • יחבול על
 דלדולינו יקבצנו ממלמולינו וישח מלאכו אתנו כי הוא באמת
 יישר אורחותינו וישיב לב אבות על בנים ויחזיר ויחזיק ממשלת
 הדת והקבלה ליושנ' במלפנים בדכתי' ואשיבה שופמך כבראשונה
 וגו' אז יקראו לך עיר הצדק קרי' נאמנ' הוא יישד לפנינו את המסיל'
 וישים לנו את העקוב למישור ויהפוך לבקעה את הרכסים ומלאה
 הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים • המלך ברחמי' יעננו ביום
 קראינו וסדר קדשו יאר יתנו אתנו מלה ויעזרנו על דבר כבוד שמו :

ועליך קורא נעים יופיע שפע רצון הברכה העליונה ונראה
 בשוב ה' את שיבת ציון העטרה ליושנה • ואז ימלא שחוק
 פינו ולשוננו רנה אז יאמרו ביום הנדיל ה' לעשות עם אלה
 הנדיל ה' לעשות עמנו היינו שמחים כי נחם ה' ציון נחם כל
 הרבתי וישם מדברה בעדן וערבתה כנן ה' ששון ושמחה
 ימצא בה תודה וקול זמרה • והיה ה' למלך על כל הארץ • ביום
 ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד :

הלא כה דברי באש אהבת חשקי ותאוותי להועילך :
 נאם המניח ברכה אל ביחך • באלול דהאי שתא
 תכתב זאת לדור אחרון ועם נברא יהלל יה הללויה :

יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו :
 יהי שם ה' מבורך מעתה ועד עולם :

שבהי ירושלים את ה' הללי אלהיך ציון כי חזק בריחי
 שעריך ברך בניך בקרבך :

ליקוטים

מדרש תלפיות במס' כתובות עתידה א"י שתצא נלוכאות
ובלי מילת י"ל שזה בזכות שישראל מלבישים

את העניים ומאבילים אותם וזה רמז כי יציל אביון משוע
וכו' יחוס על כל ואביון יהי פסת בר בארץ וכו' :

שם בשם מג"ע מעם שנחאוה משה ליכנס לא"י משום
ששם שער השמים למטה מכוונה כנגד

המרכבה שלמעלה שהיא השכינה יושבת על הכסא והחיות
נשאו את הכסא כביב ושמה ישבו ככאות והנשמות עילין

ונפקין מיסם :

שם בשם בלבו וששאלת לפרש לך כל הדר בחו"ל וכו'
אשיבך היינו משום דעיקר שכינה בארץ

ובבחי בא"י כסא כול כסא וכתיב והתפללו אליך דרך
ארצם תלפיות תל שכל פיות פונות לשם עכ"ל :

שם בשם ס' חרדים הבאים לא"י ואינם שמים על לב
ב"הם בהיכל המלך ומורדים ופושעים

ומרבים במשתאות של סעודת מריעות ומרוחים עליהם
הכתוב אומר ותבואו ותטטאו את ארצי ונחלתי שבתם

לחועבה וכתיב כי תבואו לדאות פני מי בקש זאת מידכם
רמז הצרי ואל יעלה על לבם שאחרי כותם ישארו בארץ

אלא בסותם יגרשום חוצה ככלבים וכו' ע"ש כי האריך וסוים
בוה"ל לכן כל איש יחרד בבאו אל א"י להיות ירא שמים

כפלי כפלים סמה שהי' בחו"ל וידע כי בבית המלך הוא יושב :

שם בשם פרדר"א אבני א"י הם כפדים מאבני חו"ל ובוז
הם מבחינים חסידים הראשונים אם

באו לגבול ארץ ישראל :

שם בשם טוב הארץ כתב משם מהרח"ו ז"ל שיש לי מיני פירות בא"י ומכל מין ומין יש הרבה מינין והנה בעולם הבריאה עשר מיני פירות נגד עשר ספירות שלה ומפני שהם רחוקים מן הטומאה וקרובים לאצילות אין להם קליפה לא בפנים ולא מבחוץ וגאכלים כמות שהם ואין הן תאנים ענבים תפוחים אתרוגים ליכנסם אנשים הבושים תותים סורב"ש חרובין ועשר פירות הן בעולם היצירה כנגד י"ס דיצירה בינונים שאינן קריבים לטומאה כעשי' ולא רחוקים כבריאה לכן נרענו זרע שבתוך הפרי אינו נאכל ואלו הן זתים גודגניות סופ"ה איפא"ס פריסקו"ס סירנואלא"ש משמיהו"ש גינדא"ש אקראני"ש מישפולא"ש ועשר פירות בעולם עשי' כנגד י"ס שבה ולזה נאכל מה שבפנים וגזק מה שמבחוץ ואלו הן רמונים שקדים אגוזים ערמונים לוזים אלוני פרישים פיניו"ש פישמוק"ש מאיו"ש וכנגד ל' אלו הפירות יש כנגדם ל' בעצי היער מסבירא דשמאלא :

שם בשם רבינו בחיי למה ניתנה א"י לכנען תחילה כדי שלא יוכל לזכות בעצמו בא"י

כי הוא עבד ומה שקנה עבד קנה רבו :

שם בשם חדא"ג ענין יעקב ואבות שנתאו לא"י על שנקרא ארץ החיים של מעלה ממילא

תחזור הנשמה דרך ישר כיון דלשם ירדה הנשמה תהיה מארץ החיים בבואה כאן :

שם בשם דוהר מה שאמרו שעתידה ארץ ישראל שתוציא גלוסקאות בשביל צנצנת הכן שגנוז שם :

שם בשם נפוצות יהודה ייחד הקב"ה לישראל את א"י כמו בעל המיוחד קרקע לאשתו

למונות' והי' זרעך בעפר הארץ והו' כנגד עונה ושחריתך

כנגד

כנגד בסותה וקיבל עליו שלא לנרשה שנאמר כי לא אעזבך :
שם בשם ילקוט משלי א"י נקראת תבל ע"ש שהיא
כתיבלת מכל הארצות שכל

הארצות מה שיש בו אין בו אבל א"י אינה חסירה כלום
שנאמר לא תחסר כל בה' ד"א ע"ש תבל שבהוכח ואיזה
זה תורה שנאמר בגוים אין תורה מכאן שהתורה בא' :
שם בשם ס' חרדים מ"ע כן התורה לדור בא"י שנאמר
וירשתה וישבתה בה ואמרו ה"ל

בספרי שמצוה זו שקולה כנגד כל מצות שבתורה :
שם בשם ס' מעשה ה' א"י יש לה דין קרקעות משום
שהיא תחת יד הקב"ה וחז"ל יש

לה דין ממלטים משום שהיא תחת יד השרים :
שם עוד שמעתי אם ישימו על עיני הסת ועל טבורו מעפר
א"י נחשב כאילו הוא קבור ממש בא"י :

שם בשם ס' טוב הארץ כתב הרמ"ק זללה"ה בבל גבולי
א"י יש מים כי גבול מזרחי הוא

הירדן וגבול מערב הוא הים הגדול וגבול דרומי הוא נחל מצרים
וגבול צפוני הוא נהר פרת והכוונה כר הנכנס לא"י שהוא אויר
הקדוש מה"ל שהוא אויר הממלא צריך בכניסתו לטבול ולטהר
עצמו תחילה ואח"כ יכנס כי אז בכניסתו מתקדש אחר
כך בתוספות נשמה :

במכילתא פרש' י"ח ונתנה לך שלא תהא בעיניך כירושת אבות
אלא תהי' בעיניך כאילו היום נתונה לך :

בילקוט ראובני בשם כנפי יונה משה ביקש לכנס בא"י
כדי לחלול פ"ג גיצות

כמנין אלהים שנשאת מרפ"ה ניצוצין שלא עלו וזהו ותחברנו
מעט מאהלים :

שם בשם כד"ר משפטים ארין הסדה שנתחמדו לה אבות
העולם :

שם בשם הוות"ק א"י לא היתה חלקו של הקב"ה אילו לא
היתה תחילה ביד כנען :

שם בשם מגיד יעקב הוי' לי' לאשתדל בחייו למיסק לא"י
ומשים דלא אשתדל קרו לי' יעקב :

גמ' בתובות וחד מינייהו עדיף כתר' מינן :

שם אחד הנולד בא"י ואחד הכצפה לראותה שוים :

שם כל הדר בא"י שרוי בלא עין שנאמר העם היושב בה נשוא
עין וכל הקבור בא"י כאלו קבור תחת המזבח :

שם בשם שאסור לצאת סא"י לבל כך אסור לצאת מבבל
לשאר ארצות :

שם כשרים שבשאר ארצות שפתו יוליו אותם לבל כי יש
שם זכות התורה וכשרים שבבבל יוליו אותם לא"י :

שם כל החולך ד"א בא"י מוכמח לו שהוא בן עוה"ב ואפי'
שפחה שבא"י מוכמח לה שהיא בת עוה"ב :

ילקוט חדש בשם ע"מ א"י ה' ראש עפרות תכל הפך
מצרים שהוא לצואר אנדרטי וחזו

נתנה ראש ונשובה מצריכה :

שם מה שניתנה א"י לבנען תחילה קודם ישראל טעמו כמעט
בת שבץ שניתנה תחילה לאורי' קודם לדוד ורוא הדא להו :

שם בשישראל על אדמתן אז הקב"ה שולט על א"י :

שם כל ארץ ישראל בכלל ירושלים :

שם כל הכתים בחול' כתים ע"י מה"ם ובא"י ע"י מלאך של
רהמים ומהזיר הפקדון לברוי' משא"כ בהול' :

שם א"י שקולה כמצות מילה שנאמר חברתי את בריתי ופי'
והארץ אזכור :

שם שקויה א"י כנגד כל מה שנברא בשעת ימי בראשית
ע"ש כי הפיא סמך לזה :

שם שלשה דברים ניתנו על תנאי אחד מינייהו א"י :
בכס' ברכות שלשה דברים ניתנו ע"י יסורים א"י תורה עוה"ב :
שם בכפר הנ"ל בשם הגמרא עתידים בכ"ג ובמ"ד שבח"ל
שיקבעו בארץ ישראל :

שם אברהם קרא יראה ושם קרא שלם והקב"ה עשה רצון
שניהם וקראה ירושלים :

שם אין השכינה חוזרת לירושלים עד שתעשה הר שנאמר בהר
ה' יראה (א"ה בזה מיושב מה שהקשו בפרים והלא כתיב
ירושלים הרים סביב לה משמע מזה שהיא בעמק ועתה אנו
רואים בחוש שהיא בהר אך לפי הנ"ל נראה כי קודם ביאת
המשיח תעשה הר והוא לפי שכמה פעמים נהרבו הבתים
וארמונות שבה ונעשה תל על תל עד שעתה קודם ביאת
הנואל נעשית הר) :

שם לעיל מביא הקב"ה הר סיני והר תבור והר כרמל לבנות
עליהם בית המקדש (נ"א ירושלים) ויאמר ביהמ"ק (נ"א
ירושלם) שירה והם יענו אחריו :

שם א"י נקראת ארץ החיים לפי שמתיה חיים לימי המשיח
ואפילו כירבעם בן נבט וחביריו :

שם פז פת חריבה בארץ ישראל שאפי' אוכל פת חריבה
בארץ ישראל זוכה לעוה"ב :

שם מי שדר בא"י זוכה לש"י עולמות ושההא הנשמה מתלבש
בלבוש שלה שהם אותיות אלוה ובמ"ש אמרת אלוה
צדופה כי אמרת לשון מלבוש כמו בצע אמרתו וזה גרסו
בדבריהם ז"ל כל הדר בא"י דומה כמי שיש לו אלוה סמ"ע :
שם אין שום קליפה ומה"ם שולט בא"י אפי' בחלל שלה זע"ז

נאמר

נאמר לה' הארץ ומלואה ר"ל מלוי של א"י שהוא החלל שבה :
שם א"י נקראת כלה וכשם שא"י נתקדשה בעשר קדושות לכן
יו"ד פעמים כלה בשיר השירים :

שם כל הארצות מקבלים מארץ ישראל כדמיון הנקבה
שמקבלת כן הזכר :

שם א"י היא באמצע שבעה אקלימים וכן השבת באמצע
הימים וכן החמה היא באמצע ז' כוכבי לכת נמצא החמה
נגד א"י והשבת וזהו שמש בשבת צדקה לעניים :

קדושת לוי העיקר כשישראל עוסקים בתורה ובמצות יש להם
חלק בא"י מלבד ירושת אבותיהם כי יש להם חלק
מהתפעלות שלהם דהיינו מהתורה ומהמצות וזהו אשר אני נותן
לשון היינו כשישראל עוסקים בתורה ובמצות אני נותן המיד
ארץ הקדושה לישראל :

מאור עינים ידוע שא"י הוא החומר והכלי של עוה"ב שעל
ידה הוא דרך ומבוא לעוה"ב היותר נקל מן
העובד בחו"ל כאז"ל כל הדר בא"י דומה כמי שיש לו אלוה וכו' :
שם והאמת הוא שא"י נקרא ארץ החיים שחיותו ית' שם
הוא מורגש יותר ויותר מבשאר מקומות ולפעול שם טוב בכל
הדברים להביאן ולקרבן אל האלהות הנמור הבורא ב"ה וב"ש :
ס' פי שנים בשם מדרש אמר הקב"ה למשה הן הארץ
חביבה עלי וישראל חביבים עלי

אני אכנים ישראל שהם חביבים עלי לארץ שהיא חביבה עלי :
שם וזהב הארץ ההיא טוב מלמד שאין תורה כתורת ארץ
ישראל ואין חכמה כחכמת ארץ ישראל :

שם יברכה ה' מציון אר"ל כל טובות וברכות ונחמות שהקב"ה
עתיד ליתן לישראל אינן אלא מציון :

שם איעצה עליך עיני בשבא הקב"ה לחלק כל הארצות לכל
האומות

האומות כל אומה ואימה נטלה בפלים בא"י שנאמר יצב נבולות עמים נבול עמים אין כתיב כאן והי' הקב"ה מרמו שיטלו א"י ולא היו רוצים שהיתה קטנה מכל הארצות נטלה בידו ונתנה לישראל שנאמר ואתן לך ארץ חמדה :

שם אשריהם יושבי ארץ ישראל שאין להם לא חמא ולא עון לא בחיים ולא במתים ובה"א נשאת עון עמך ונו' : שם הנינא בן אחי ר' יהושע אויל להדא כפר נחום ועבדין אמנושאי מילא (פי' עשו סמכסין דנר נכיוסף) ועלן יתי' רכיב חמרא בשבתא אויל לגבי ר' יהושע חביבי' ויהיב עלוי משח ואהסי א"ל כיון דאיתער בך חמרא דההוא רשיעא (פי' כיון שסתורר ק' ממור דסכוא רשע) לית את יכיל שרי בארעא דישראל נחת לי' בהמן לבבל ודמדך תמן בשלמא :

ס' קב חן ולזה הי' רצון ה' שיבואו ישראל לארץ כנען היא הארץ הקדושה כי היא נקודה האמצעית הבאה מהג"ל כמש"ה לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה כי א"י לבד נקרא ארץ כי היא מרכבה להארץ העליונה ומה שהיא חוץ לאה"ק נקראת תבל וכאשר ישראל אשר יש להם התורה הנקראת ת"ת ישראל יהי' על האה"ק הנקרא מ"ל ויעבדו וישמרו אותה במ"ע ול"ת התלויים בארץ אז יהי' הייחוד באורות עליונים ג"כ שיתייחד ת"ת במ"ל וע"י קיום שאר מצות התורה אשר יעשו באה"ק יגמרו הייחוד באור נוסף (א"ה זה כותר למ"ש לעיל בשם ילקוט משלי שא"י נקראת תבל וצ"ל שהכוונה פה על הקדושת המתפשטת מארץ ישראל לחו"ל דוק ויש להעמיד זה גם בדברי הילקוט הנ"ל ועיין לעיל) :

ספרי הרי הוא אומר ואתן לך ארץ חמדה נחלת צבי צבאות ניום • ארץ שעשויה חולאות חלואות (פי' חוליות חליות) למספרים ושלמים שכל טפס ושולטן שלא קנה בא"י חולאות אובר

אומר לא עשיתי כלום נהלת צבי מה צבי זה קל בדגליו מכל בהמה והי' כך פירות א"י קלים לבוא מכל פירות של שאר ארצות ד"א מה צבי זה בשאתה מפשיטו אין עורו מהזיק את בשרו כך א"י אינה מהזקת פירותי בשעה שישראל עושים את התורה ומה צבי זה קל לאכול מכל בהמה והי' כך פירות א"י קלים לאכול מכל הארצות או קלים לא יהי' שמנים ת"ל ארץ זבת חלב ודבש שמנים בחלב ומתוקים כדבש :

שם ארץ אשר י"א דורש אותה רבי אומר וכו' אותה בלבד הוא דורש והלא כל הארצות הוא דורש שנא' להמטיר על ארץ לא איש מדבר לא אדם בוכח"ל ארץ אשר י"א דורש אותה כביכול אינו דורש אלא אות' ובשכ' דרישה שהוא דורש כל הארצות : שם ד"א ארץ אשר י"א דורש אותה מניד הכתוב שניתנה בשכר דרישה שנא' ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם ואומר לכען ירבו וכו' ואומר ויהן להם ארצות גוים ועמל לאומים ירשום בעבור ישכרו חוקיו ותורותיו ינצורו כתוב א' אומר עיני ד"א בה ב' וכתוב א' אומר המביט לארץ ותרעד כיצד יתקיימו ב' כתובים הללו כשישראל עושים דש"ס תמיד עיני ה' בה ואינן גיוזקים וכשאינן עושים דש"ס ב' : ס' אור הגנוז ולכך כשנגלה ליצחק בנר בהבטחת ירושת א"י גרמו השם כל הארצות האל והקטותי את השבועה לומר שירושת א"י וקיים השבועה וריבוי גרע גם כל הנסים שנעשו ליצחק הי' ע"י שם זה :

ס' דברת שלמה והנה נודע ששורש כל החיות של כל העולם היא א"י הנקרא אבן שתי' שממנה הושתת העולם ולכן בכל התפלות צריך להיות גדר א"י ובית קה"ק כי שם הוא מקור הפתיחה של כל החיות וז"ש ארץ אשר ד"א דורש אותה ופירש' וע"י דורש כל הארצות כי היא מקור החיות וז"ש

וה"ש תמיד עיני י"א בה שהשורש החיות הוא החכמה הנק' עין ולכן נק' חכמים עיני העדה ושם המתקת כל הדינים ולכן סמך לזה מראשית השנה וכו' ופירש"י ב"ה נידון כו' וע"י בחירת הבורא ית' שהוא מקור השנהה הנקרא ענא פקחא נמתק אבל :

ס' דגל מחנה אפרים ארץ אשר לא במסבנות תאכל בה לחם לא תחסר כל בה וזהו שמרמז

ארץ אשר לא במסבנות לשון חכמה כמו איש מסבן היינו שלא בחכמה ועצב תאכל בה לחם פי' שלא תצטרך לתהבולה וחכמה על הפרנסה רק בלא שום תהבולה וחכמה תאכל בה לחם ולא תחסר היינו שלא יהי' לך שום דבר חסר והטעם כל בה היינו שיהי' לך מדת כל ופ"ש נשפעק כל ההשפעות והמשי"י :

שם ארץ אשר לא במסבנות תאכל בה לחם פי' לעתיד כשהבואו לארץ לא תצטרכו להסתיר ולהלביש התורה הנקרא לחם

בלבושין כי יהי' ומלאה הארץ דעה ותוכלו לפרש התורה בלי לבושק לא תחסר כל בה שתמיד יהי' מאיר אור התורה הנקרא כל בתורה והכל ישימו להבין פנימיות התורה בלי שום לבוש והבן :

ס' ערכי הכנזיים א"י הוא מד הורה שבע"פ מתינותן בני' תתק"ס וא"י כה"ך מ' יום תתק"ס עעית

(מנ"ע) א"י נמשל למלכות א"י כבוד נוק' ח"א לכן לא ירד מן בא"י כיבוש א"י שקולה במילה ונרמז בס"ת של ארץ הקדושה בס"ת שמותי' ארץ החיים ארץ צבי ארץ ישדאל ארץ הקדושה (פ"ה) :

אלישיך פ' עקב קא חשיב מעלות א"י א' כי י"א מביאך כי שם ביתו ית' ושורש נפשך כי שם עיקר

שכינה וגם אותך מביא כי גם אתה בא ולא הולך כי שם שורשך

שורשך ב' ארץ טובה מצד עצמה ואין זה רק על קדושתה
שהיא נוכח ארץ העליונה כי אפילו איירה קדוש ג' עינות
ותהומות כו' והוא כי דרך ארצות להיות ארץ שותה ממימי
שמים אך א"י לא כן הוא כ"א כל מימי יוצאים מינה ובה
ד' ארץ חטה ושעורה והוא נוסף על רבוי פירותיה עוד לה כי
גם פירותיה גדולים כמאמר ז"ל הימים ככליות וכו' ה' ארץ
אשר לא במסכנות כו' כי הנה בכל הארצות אין דרך בני אדם
לאכול פת בלבד אם לא מחמת עניות או לחסרון לפתן אך כ"כ
זן ומסעיד פת א"י לבד משמנונית החיטה לחם לבדו יערב
לאוכל כאלו נאכל בלפתן ולא מחמת מסכנות כי לא תחסר
כל בה ו' ואכלת ושבעת וכו' אמר הנה עוד שבת אחר יש
לא"י כי הלא דרך העולם שאינו שבע עד שיאכל שיעור שביעה
אך בא"י הברכה מצויה שבמעט שיעור הנקרא מציאות אכילה
תשבע עכ"ד בקצת שינוי לשון :

ס' שומר אמונים הקדום במסורה מאוד מאוד ב' מוכת
הארץ מאוד מאוד והמים גברו מאוד
מאוד רמז למ"ד שלא ירד מכול לא"י טובה הארץ מאוד
מאוד גי' חביבין יסורים דא"י ניתנה ע"י יסורין :

ס' בעלי ברית אברם ואמרו כי י"א מביאך אל ארץ טובה
וגו' אל שולחן ערוך בתוך תגן שבוה
משבח א"י שהיא טובה לפי שהיא בתוך היישוב שהוא מקום
האור היותר נאות למנוח האדם ומה נחמד אמרו שנא אתהלך
לפני ד' בארצות החיים שהוא מדבר בא"י כי הוא לפני ד'
ועיני ד' בה והיא באמצע הארצות המיושבות והיו אוסרו
בארצות החיים וביאר שבאלו המובות הנשמיות הנמצאות
בא"י יהיו טובים כנז' שיהי' הכנה למושכלות כנז' לעיל ותהי'
מנחתם להשיג השלימות כדי לעבוד את האל ית' :

ס' מנחם ציון שלשה חמה מטיבי צעד והם עיקר כל יצור
קדם וכללות הבר והוא שהעולם נברא בנ'
דברים והם עולם שנה נפש ויש להם שייכות זה לזה שארץ
הקדושה היא כללות העולם ובתוכה נקודה האמצעית והיא
נקודת ציון היקרה והיא שולחת בדים ופארות לכל העולם כולו
וכל היותם כמנה שנא' בה לא תחסר כל בה משא"כ במדינות
אחרות שאין בהם כל הצטרפות כו' בעבור שבכל אנשיהם
אינן יכולין להשפיע יותר כו' וע"כ בציון היו כל הפירות רק
שהיה של זהב כו' וכמו בן יוה"כ הנקודה האמצעית שבשנה
כו' והכה"ג הנקודה האמצעית שבכל ישראל כו' ע"ש כי האריך :
ס' חס"ל כי א"י אינה כנגד שר כלל אלא שהיא מכוונת נגד
פתח היכל לבנת הספיר שלא ע"י אמצעית שר כלל
וע"כ הברכה מצויה בה בלתי מצומצמת כו' ואמנם שאר העולם
אינה שותה אלא כתמצית א"י כו' אמנם כן בברכת של א"י
יתברכו גם שאר ארצות והנה מעלת א"י הוא שהוא ת' פרסה
על ת' פרסה והוא כולו נגד פתח היכל לבנת ספיר כו' דרך
כלל א"י שואב מן הקדושה והו"ל שואבת מן החיצונים ע"י
התפשטות הישבעים שרים :

שם שא"י נתונה תחת שער השמים ר"ל תחת החלון שבאמצע
כיפת השמים וחלון זה הוא מרובע למעלה צר ולכמה
רחב ושיעורו למעלה ת"ק על ת"ק אמה כמו שיעור ביהמ"ק כי
הביהמ"ק הוא כולו נתון תחת החלון הזה ובאמצע עוביו של החלון
דהכיפה הוא כשיעור עיה"ק ירושלים ושיעור כמות החלון לכמה
ת' פרסה על ת' פרסה כשיעור כל א"י וכל א"י הוא תחתיו וכו'
ולעולם פתח זה לא נסתם כ"א דווקא בשעת החורבן כו' ויש
כיסוי ופרוכת ומסך הבדל סביב לא"י אשר שומרים גבולים
הללו שלא תתפשט הקליפה כו' ודע כי שיעור א"י הוא ת'

פרסה ובעת לא נשאר רק ק' פרסה על ק' פרסה חצי הלך
שמינית וכל מקום דען ושמן נתקמין ונתכווין והוא כדי לרצות
שבתותיה כנגד ע' שביסין שבמלך :

שם כי צורת א"י אינו לא ארוך ולא עגול ולא פרובע אלא
כצורת אדם כושב ארצה פדקן אשר ראשו כרח
מזרח וב' זרועותיו פשוטות א' לדרום וא' לצפון וב' ירכותיו
פתוחות בהן רגלו א' להור הדר שהוא קרן צפונית מערבית
רגל הב' אל נחל מצרים שהוא קרן דרומית מערבית ובין ב'
רגליו נכנס ים הגדול כי הים הוא במערב א"י כו' ודע כי כל
הדר בהר"ל נמצאים עמו י"א מלאכים לשוטרו ובשנכנס לא"י
נותנים לו כ"ב אלף מלאכים כנגד כ"ב אותיות התורה מלאכי
מהרה וכשיוצא להר"ל מסתלקים הב"ב אלף הנ"ל וסתלויים עמו
הי"א מלאכים שבחר"ל עכ"ל בקצת שינוי :

שם נמצא למד כי קבלת אלהותו ית' תלוי בישיבת א"י
וישיבת א"י תלויה בפילה וזהו בשלימות זה :

שם הגה התורה וא"י יש להם יהוס יחד וכן ישראל עם
הארץ הקדושה בלי ספק כשביל יהוס נשמתו :

שם בשם הרמ"ק זצ"ל בענין התפלות והמועדים והזמנים אשר
יש חילוק בין האקלימים ביאר שם כי הכל תלוי בצ"י
והיחוד העליון נעשה ע"י תפלות ישראל דווקא בא"י ושם
סתעבבים התפלות ופסחיות וע"ז ע"ש כי האריך :

שם ישיבת א"י חלוק לששה ענינים חלוקים . הא' מי שנוהד
בה והיה בה כל ימי היותו וסת שם . הב' מי שנכנס
בה וישב בה עד יום מותו וסת שם . הג' מי שנכנסו עצמותיו
בה אחרי מותו . הד' מי שנכנס בה וישב בה ויוצא הוצה
לה וסת בחר"ל . הה' מי שראה אותה בריחוק ראייה לבד
ולא נכנס בה כלל . הו' מי שלא ראה אותה ולא נכנס

ליקושים

כד

בה • ושם האריך במעלותיהם זו על זו עיין שם :
שם הפדל בין הנהגת א"י להנהגת חו"ל כי הנהגת א"י היא
הנהגת הנביאים הקדושים אשר זכנו הושרם וקדשו חושם
והשכלתם ושלטו במדות נפשיות החומריות ושלטו בגלגלים
ומכניעים אותם לרצונם • והב' היא הנהגת החו"ל הנמסרת
לזרים והיא חכמת חרטומים וכבשפים ושאר חכמות היצונים
המשעבדים עצמם לחומרים :

שם מבאר המקובות הקדושים בא"י • דע כי ירושלים במ"ק
י"ט גם מלכות במ"ק י"ט • שכם הוא סוד יוסף הרומו
ליסוד וכן ניתן שכם אל יוסף שמדתו יסוד • מבריא במ"ק י"ט
גם הו"ד ענ"א והכולל במ"ק י"ט • צפת רומן לנצח אשר מ"ק
שלו עולה כ"ב כמו צפת עם הכולל והנה צפת במ"ק כסנין
אהיה לרכו שכתנהגים עם הדר בו בי"ג כדות ש"ד וע"ב
היא א' מערי המקלט להציל גפשות כו' וצפת היא מוכנת
וכוזבת להשיג בה סוד עומקה של התורה וסודותיה כי אין
אזיר זך בכל א"י כאזיר צפת • מראן רומן לת"ת • וכל מי
שהוא דר בחברון הוא בטוח כשיפטר ונקבר שם שנפשו זוכה
להעלות לג"ע התחתון בלי עיכוב בעולם מאין שום מותה בידו
בלי שום צער כלל • והנפטר והנקבר בצפת בעבור שהוא מקום
נבון ואזירו זך ונקי יותר מכל שאר ערי א"י לכן במהרה שם
נפשו ופורה למקום מערת המכפלה כדי לעבור משם לג"ע תחתון :
שם באוהו יום שיבוא מלך המשיח עם קיבוץ גלויות לא"י יבצא
שם בא"י שבעת אלפים מבני ישראל ובאותו היום יהיו
המתים שבא"י וגם באותו היום יכתלקו החומות מירושלים
ויבנה אותם באבנים טובים ומרגליות ויחזרו אז הכתים שבא"י
בעת היותם אל בריה חדשה רהינית וכן הו' אלפים בריה
חדשה רהיניות כמו גוף אדה"ר קודם החמא וכמו גוף הנדך
וכרע"ה

ומרע"ה נאליהו וישמטו כולם באויר ויעופפו בנשרים כו' ופורחים
באויר ללכת לדור בנ"ע ללמוד תורה מפי הקב"ה ובני קיבוץ
נליות כאשר יראו זאת יקנאו זאת ויתרעמו על מלך המשיח
ויאמרו למה נגרע אנחנו וישיב להם המשיח הנה הם יגעו
יגיעות רבות לבוא לא"י ולא חשו לגופם ולמאורס וסיבנו עצמם
בעבור עיקר נשמתם על כן חזרו רוחניים מכ"מ אבל אהם
התעכבתם בחו"ל מפני חמדת ממונכם הנה עתה יקיא הים
כל אבנים טובות ומרגליות שבתוכו מימי שהמע"ה ומלך המשיח
יחלק לכל א' וא' כפי חלקי הראוי לו וכ"ז הוא לאוהן שהשו
לכמונם ולמאורס אבל אותם שהשו לרוחם ולנפשם לבד
הקב"ה עושה אותם בריה הדשה כנ"ל :

שם מסורת קבלה שתחיית המתים בא"י יהיה מ' שנה קודם
התחיה שבחו"ל אמנם כל מי שנפטר בחו"ל ויש לו קרוב
בא"י שהייב באבילתו הן איש הן אשה יש כח ביד קרוב
ההוא אשר בא"י לההיותן אותם שבחו"ל :

אדרת אל"י מהרב משנת חסידים • מיישב הא דקאמר כל
הדר בא"י דומה כמי כו' ז"ל שם א"נ כל הדר
בא"י אפי' גוי דומה כמי וכו' והוא כישראל ע"ש :

כפתור ופרח בפרדר"א פכ"ח אין זה כ"א בית א' מכאן אתה
למד שכל המתפלל בירושלם כאלו מתפלל לפני
הקב"ה הולפני כסא כבודו ששער השמים הוא שם :

שם בשם רש"י ז"ל שתחיית המתים יוקדם במבריא מ' שנה :
שם בשם ירושלמי תנא בשם ר"ם כל מי שקבוע בארץ
ישראל ומדבר בלש"ק ואוכל חוליו במהרה

וקורא ק"ש בערב ובבוקר יהיה מובטח שהוא בבני העוה"ב :
שם בשם ספרי אצבעו של הקב"ה כביכול נעשה מצ"ט למשה
והראהו כל א"י (מצ"ט סי' מלאה חקס) ובפרדר"א שבע ארצות

בְּרָא הַקְבִּי'ה וּמַכְלִלֵם לֹא בַחַר אֱלֹא בֵּא"י כּו' שֶׁבַע יָמִים בְּרָא
הַקְבִּי'ה וּמַכְלִלֵם לֹא בַחַר אֱלֹא יִם כִּנְרַת וְהִנְחִילוּ לִשְׁכַּם נִפְתָּלִי
שֶׁנָּא' נִפְתָּלִי שֶׁבַע כּו' יִם וְדָרוֹם יִרְשֶׁה' וּבִאִיכָה רִבְתִּי וִירְתָה
ר' אֲבֵא בַר כְּהֵנָא אָמַר אֵם רֵאִית סַפְסָלִים מְלֵאִים בְּבָלִיִּים בֵּא"י
צִפָּה לְהַגְלִיו שֶׁל מִשְׁיָה אָמַר רִשְׁבִּי אֵם רֵאִית כּוֹס פְּרָסִי קֶשׁוּר
בְּקִבְרִי א"י צִפָּה לְהַגְלִיו שֶׁל מִשְׁיָה :

שֵׁם וְאַתָּה בֶּן אָדָם אָמַר כּו' הַיּוֹשְׁבִים עַל אֲדָמָתָם וַיִּשְׁמְאוּ אוֹתָהּ
אָמַר הַקְבִּי' הַהֲלוֹאִי הָיוּ בְּנֵי עַמִּי בֵּא"י אַעֲפִי שִׁמְטָמֵאִין אוֹתָהּ :
שֵׁם בֵּא"ב דר"ע אֵין אֶרֶץ הַהִיִּים אֱלֹא אֶרֶץ שְׁמַתִּי הֵיִין הַחַיִּילָה :
שֵׁם בִּשְׁם מִדְרַשׁ תַּהֲלִים בִּאֲרָצוֹת הַחַיִּים זֹו א"י ד"א זֹה ג"ע
כו' מִכָּאֵן אָמְרוּ הַדֵּר בֵּא"י וּמַת בַּעֲשׂ קוֹדֶם שֶׁתַּחֲשֹׁךְ
הַשֶּׁמֶשׁ בִּשְׁעַת תְּקִיעַת שׁוֹפָר אֵינוֹ רוֹאֶה דִּין הַקְבֵּר אֲבֵל מִי
שֶׁהוּא אוֹהֵב הַתּוֹרָה וּמַעֲשֵׂי טוֹב וְרוֹדֵף צְדָקוֹת וּמַכְנִים אוֹרְחִים
לְתוֹךְ בֵּיתוֹ וּמִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה כַּמְצוּתָהּ אַעֲפִי שֶׁקְבוּרָתוֹ בְּבֵבֶל
אֵינוֹ רוֹאֶה דִּין הַקְבֵּר וְלֹא דִינָהּ שֶׁל גִּיהֵנָם :

שֵׁם בִּשְׁם תּוֹסַפְתָּא דְּמֶס' ע"ו יֵשֵׁב אָדָם בֵּא"י אִפִּילוּ בַּעִיר
שְׂרׁוּבָה גּוֹיִם וְלֹא בַחוּ"ל אִפִּו' בַּעִיר שְׂכׁוּלָה יִשְׂרָאֵל מְלַמֵּד
שִׁישִׁיבַת א"י שְׂקׁוּלָה כִּנְגֵד כָּל הַמְצוּת שְׂכַתּוּרָה וְהַקְבּוּר בֵּא"י
כֹּאֲלוֹ קְבוּר תַּחַת הַמּוֹכָח :

סַפְרֵי כִי שֶׁפַּע יָמִים יֵינְקוּ זֹה יִמָּה שֶׁל חִיפָה שֶׁנִּגְזַר לְצַדִּיקִים
לְעוֹה"ב וּמִנֵּן אֵתָּה אָמַר שְׂכָל סְפִינּוֹת שְׂאוּכְדוֹת כִּים
הַגְּדוֹל וְצוּרֹתוֹת שֶׁל כֶּסֶף וְשֶׁל זָהָב וְאַבְנִים טוֹבוֹת וּמִרְגְּלִיּוֹת
זֻכּוֹכִים וְכָלִי הַמֵּדָה שֶׁהִים הַגְּדוֹל מִקֵּיָּא לִימָה שֶׁל חִיפָה שֶׁנִּגְזַר
לְצַדִּיקִים לְעֵתִיד לְבוֹא שֶׁנֶּאֱמַר כִּי שֶׁפַּע יָמִים וְכו' :

ז' חֲרָדִים וְצָרִיךְ כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל לַחֲבֹב אֶת א"י וּלְבוֹא אֵלֶיהָ
מֵאֲפִסִּי אֶרֶץ בְּתִשׁוּקָה גְּדוּלָּה כִּבְּן אֵל הִיָּק אִמּוֹ כִּי
זַחֲלִילַת עוֹנֵינוּ שֶׁנִּקְבַּעָה לָנוּ בְּבֵית לְחֻדּוֹת יַעֲן מֵאֲמַנּוּ בַּה שֶׁנָּא'

וימאסו בארץ המדה ובפריון נפשינו מהרה יהי' כתיב כי רצו
עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו ושם נאמר אתה תקום
תרחם ציון ולפיכך היו האמוראים מנשקים עפרותיה ואבניה
בבואם אלי' וזה טוב ומה נעים לשיר שיר ידידות אשר יסד
ר' יודא הלוי עלי' באהבה רבה תחלת השירה ארץ הקדושה
יקרה והמדה כו' כן אנו משוררים על ציון ר"י ב"ר אלעאי כל
ער"ה בשמחה רבה ומתחננים לאל ית' שאל יגרשנו מאלי'
גם הקרובים והרחוקים אשר חוצה לה ראוי להם שיהיו נכספים
ותאבים אלי' כי כשם שבחר בהם כך בחר בא"י ויחד אותה
להם ואין נקראים גוי אחד אלא עמה שכך פי' רשב"י על מקרא
שכתוב וטי' כעמך ישראל גוי אחד בארץ ומצינו במדרש שהקב"ה
אמר לא"א פעם ראשונה שילך לא"י ויראנה ויחזור ואחר שחזר
לא נתן לורשות לחזור ללכת לא"י עד חמש שנים ואותן חמש
שנים הי' משתוקק לחזור ללכת והוא אמר זה הפסוק מי יתן
לי אבר כיונה אעופה ואשכונה הנה ארחיק נדוד אלין במדבר
כלה מוטב ללון במדברות של א"י ולא ללון בפלטריות של חו"ל
ו'ז' תאב ומשהורשה כתיב וילך אברם כאשר דבר אלי ה'
וקודם בואו אל הארץ לא הי' משתוקק אבל אחר שבא שמה
פעם ראשונה וראה במראה הנבואה יקר תפארת קדושת הארץ
אז נכסוף נכסף וממנו נלמד לדורות אנחנו יוצאי הלצנו להיות
נכספים כמוהו אעפ"י שיושבים בצער על טנת כך נהי' שמחים
ביסורים וזהו פסע סמיכת פ' עמלק וביאת א"י בפ' כי תבוא
כמו שאמרו ז"ל ג' סתנות נתן הקב"ה לישראל ובולם לא נתנן
להם אלא ע"י יסורי' ואלו הן א"י תורה והעוה"ב וכי היבא דכביאה
ראשונה בא עמלק ה"נ בקיבוץ נליות כשרוצים לבוא לא"י
עמלק מודמן להם בדרך וכאשר עינינו רואות היום תמיד ירא
ה' וישפוט והתחיל בתיבת והי' הוא א' מי"ב צירופים של שם
הקדוש

הקדוש רמז כי הדר בא"י דבק בה' הפך הדר בחו"ל כו' ונקמ
צרוף זה רמז למה שאז"ל אין והי' אלא לשון שמחה וכתב
רמב"ן במנין הרי"נ מצות ישיבת א"י כל עת ורגע שהאדם בא"י
הוא מקיים המצוה הזו וידוע שעיקר שכר המצוה על השמחה
גדולה בה כדכתיב החדת אשר לא עבדת י"א בשמחה ושוב
לבב א"כ צריך היושב בא"י להיות שמח תדיר במצותו התדירה
באהבתו אותה וגם צריך להיות ירא וחרד כדכתב רשב"י כל
פיקודא דלאו איהו ברחילו ורחימו לאו פיקודא היא לכך אמרו
באבדר"ן הוי"שש וחרד על המצות והנה תיבת והי' אצל מצות
ישיבת א"י רמז לשמחת המצוה וסמיכות הפרשה לעמלק רמז
לחרדה במצוה מהרצועה התלויה באויר :

שם הצדיק היושב בא"י מיוחד העוה"ב שנכרא ביו"ד והארץ
עד לרקיע חמש מאות שנה שהוא רמ"ז לה' שנים של
שם האדם שבארץ עומד על רגליו רמז לוא"ו הארץ אשר הוא
יושב עלי' רמז לה' אהרונה שבשם ובצאתו הו"ל ספירד והאבות
לא יצאו אלא עפ"י הדיבור עוד כיון שגולה אדם מן הארץ
גורם גלות לשכינה עמו ואם אדם בצרה בארץ דיו לעבד להיות
כרבו עמו אנכי כו' :

סידור רי"ע ז"ל ידוע שחובת המתפלל לכון גופו נגד ירושלם
ומפורש שגוי ומשולש בתנ"ך כו' וכאן ראינו
לזכור ירושלם שנית לומר שלא יספיק זה הרושם והרמז שאנו
עושים לזכר ולדונמא וסימנא בעלמא אלא היכא דלא אפשר
אז תעלה לנו הכוונה והמהשבה הטובה ותצטרף למעשה הנמנע
מפני האונס והסכנה כי האונס פטור מכל דבר וההכרח לא
יגונה אמנם לא ישובח ולא תועיל הכוונה במקום שאין מענת
אונס נמור ובשעת ריוות ולזה צריך כל אדם מישראל לעשות
בלבו הסכמה קבועה ותקועה לעלות בא"י (עכ"פ בשתמצא ידו

די ההוצאה וקצת מעמד סיפוק פרנסה אם בדרך מלאכה או איזה
 מו"מ או לקבל ההספקה הנצרכת וההכרחית) ולהשתתק להיות
 זוכה להתפלל שם לפני היכל מלך אעפ"י שד"ר ר' זשה שכונה סמנו
 כו' ע"ש כי האריך והפליג בעון מה שאינן עולין לא"י ושם תירין
 מה שהיו האמוראים בבבל ולא עלו לא"י ע"ש וסיים א"כ מה
 יש לנו לעשות אנו העניים והאביונים השוכנים קרוב לקומב
 הצפוני אשר לא זכה שם אור השכינה מעולם ורחוקים מאוד
 מאדמת הקודש ומלשון הקודש עאכ"ו שיש לנו להתאמץ ולעלות
 במרכבה בקרן ובאסדא אל ארץ חמדה ולא יעצרנו הנשם והשלג
 מלכת אל מקום העבודה ואין מענה כחמת סבנה כי בשעת
 שלישי אין סבנה כ"כ וסכנת המדבר והים ודאי אינה קרויה
 סבנה לענין זה לפטור ממנו גדולה כזו דמצלא ומניגה ועיין
 שו"ע א"ה סע"ה ראה דרכיך בניא ובקעה על כל הר וגבעה יחד
 עשיר ואביון לקנות נכסים רצים כסוכים דרכם בים הומר מים
 רבים ובעזים נתיב הרימו ארחות תימ"ה קנו הליכות שבא
 לאסוף הון עתק ולצבור כסף כהול ישומו להודו ולכוש למדינהא
 ומערבא בבמה סבנות אתה סבנים עצמך נוף ונפש בכל יום
 על פת לחם יפס'ע גבר פסיעה גסה המאבדת מאור עיניו
 ומקצרת ימיו ושניו ולכבוד בוראך ולהנאת נפשך לזכות להי
 עולם אבדת עצל שחל בדרך כמשוכת חדק חש לכל אשר יסצא
 שם בדק עד מתי עצל תשכב על ממת העצלות מעט חבוק ידי
 לשכב בראש חבל עד יגלו מוסדות תבל ולמה לא תקנה תהבולות
 להמלט על נפשך בהיות לאל ירך לעשות לבוא להתלונן בצל
 שדי ותחת כנפיו לחכות ע"ש כי האריך מאוד • סיום דבריו
 חזרנו לענין מי שעושה בלבו הסכמה מוחלטת לעלות לא"י
 כשתשיג ידו ומתעכב בחו"ל מפני ההכרח או תועיל לו כוונתו
 המובהק ותעלה לו ותקיבל תפילתו כאלו עומד בא"י נגד שער
 השכינים

השמים ויעזרוהו להוציא מחשבתו לפועל ממש לקיים :
 במכתבי קידוש מהרה"ק ק"ק מוהר"ר ר' מענדיל
 בס' פדי הארץ וצ"ל וז"ל שם במכתב מהרה"ק
 מהר"א מקאליסק וצ"ל ואת אשיב אל לבי להשיב מפני הכבוד
 לכל שואל ומבקש לשכון בנור באה"ק מודעה רבה לידע ולהודיע
 את הארץ מה היא אמרו רבותינו ז"ל במדרש שוחר טוב בפסוק
 רצית ה' ארצך כו' הקב"ה הופך ומחפך ומסתכל ונותן עיניו
 בה עד שתדעה את מעשרי הגה כמה היפוכים וגלגולים
 ומאורעות עידן ועידנין יחלפו על כל אחד מבאי הארץ עד כי
 מתדיר לו' בה ודעה את אכניה ואת עפרה יחונן ואוהב הורבות
 שבא"י ופת הריבה בהם ולא לקלים המרוץ לא יום ולא ימים
 ולא חדש ולא שנה כי אם ברכות השנים עד יעברו ימי
 הקליטה קולטתו בהיום במקלט ישב עולם לפני אלהים כמ"ש
 איש ואיש יולד בה ר"ל כל הבא אל הקודש צריך מחדש
 עיבור וניקה וקטנות וכו' עד פנים בפנים יראה פני הארץ
 ונפשו קטורה בנפשה הנה כי כן מאן דאתי ואייתי תלמוד
 בידו במה שהורגל כאו"א לפי מדותיו לא בתדר לו' בתחילה
 בבאן כמשי דעתו מבורפת עליו טרף יטרף באין פנות אל
 המנוחה ואל הנהלה יעלה שמים ירדה הומות כאניה המטורפת
 בים ומטריד את אחרים בענייניו ובמעשיו ובהנהגותיו הי
 תורה והי מצוה מה דהוי לא הוי עד ישים תהלה בארץ והשי"ת
 מראה לו פנים או ישקוט ויגיה לו והוא דבר שאין לו קצבה
 אורך הזמן ואיך ובמה ומתי לכל אחד לפי ענייניו ולפי מעשיו
 ולפי שורש נשמתו אשר ע"כ הבא לגשת אל הקודש פנימה
 יזמין עצמו לכל האסור ויבהין בנפשו אשר לו כח לעמוד
 בכל אלה דלא לנוזי אודניה מיניה וישער בעצמו שעכ"פ רוב
 מדותיו מתוקנים והוא ימשל במ או ילך לבטח דרכו בעצת
 גדולי

גדולי העצה אשר עמדם והשומע ישכן במח ושנאן • ואברהם
עודנו עומד לפני ה' שפתי תפתח פותה את ירך ומשביע לכל
הי רצון אמן כן יאמר ה' :

בס' טוב הארץ היות התפלה של א"י רצויה ומקובלת יותר
מפני שאין כ"ב מקטרגים וזה מפני שאין
אותם האותיות הסתהוות מהפה מתלבשות באויר טמא ולכן
הם רצויות ונעשיות תיכף עטרה ובותרת על ראש מלכו של
עולם וזה רמז הנה צעקת בני ישראל באה אלי ר"ת הצבי ר"ל
כי בארץ הצבי תבך אני מקבל בעצמי הצעקות והתפלות של ב"י
לא ע"י מלאך אלא אני בעצמי משא"כ בחו"ל שצריכין להתלבש
באויר טמא ויש כמה חיצונים מקטרגים עליהם עד הזכנס
בארץ ואח"כ צריכין טהרה ונקיון כדי לעלות למקום גבוה :
בספר הקדוש שער הפסוקים משמונה שערים ח"ל
שם על פכו' ה' הפיר עצת נזים להיות אמת שהשית'
הפריד א"י מכל הארצות כי בכל הארצות חלק להם כמונים
ושרים אבל א"י אין שום שר ומושל שולט עלי' כלל שנאמר
ארץ אשר ד"א דורש אותה כו' וכן ישראל הם חלקו שנאמר
כי חלק ה' עמו כו' א"י היא חלקו ונחלתו אעפ"י שנתחייבו
ישראל אחר שהשב עליהם להטיב להם אינו חוזר וזהו עצת
ה' הטובה לעולם תעמוד וכו' ע"ש ועוד יש הפרש אחר בין
א"י לחו"ל כי בחו"ל כתיב משמים הביט ה' ראה וכו' כי מן
השמים מביט על כללות האומות עם שריהם אבל לא"י אינו
כך אלא מסכון שבתו השנית אל כל יושבי הארץ פו' משניח
עליהם בכלל ובפרט בהשגחה נמורה להטיב להם וזהו מסכון
שבתו שהוא ביהמ"ק של סמה המכוון כנגד ביהמ"ק של מעלת
משניח על עמו ועל ארצו שנאמר עיני ד"א בה אבל לחו"ל
וליושביה מן האומות אינו כן רק בהבטת אחת לבד עכ"ל :

מנ"ע אופן ד' מי שיש לו זכותא דא"י יכול להעביר יצרא דע"ז (א"ה ע"כ אומר אני סגולה לבטל מחשבת הרהורי ע"ז ר"ל יתן מטבע לקופת א"י או רמבע"נ וטוב לו): שם אופן כ"ד נתאזה משרע"ה לכנוס לא"י שבזכות א"י יהיה לו כח לשנות פני השור לכרוב אעבר"ה בני' כהובים: ילקוט ראובני בשם מנ"ע א"י נתקדשה בעשר קדושות כדתנן בפ"ק דכלי' לכן התנה יהושע עשרה תנאים עם ישראל לפי שי' קדושות תלויה בא"י ומאחר שהתחיל הקב"ה להראות למשה י"ם שהוא י' קדושות בקש לכנס לא"י והשיב לו הקב"ה אל תוסף בו' כי גם ליהושע צריך לו חלק בו' קדושות ולכך הוסיף ליהושע אות י':

שם בא"י נקראו ישראל בני' למקום ובהו"ל נקראו עבדים לכן רצה משרע"ה לכנס לא"י להיות נקרא בן: בס' כלי יקר על פסוק ארץ אשר לא במסכנות בו' רז"ל דרשו ארץ אשר אבניה כרזל א"ת אבניה אלא בוני' אלו ת"ח שעוסקים בבנינו של עולם והם מחדדין זא"ז ככרזל ונראה שקשה להם כי פסוק מתחיל בענינו אכילת להם ואח"כ אמר ואכלת ושבעת ואיך נתן ריוח בין הדבקים והפסיק בכרזל אלא ודאי שהכל מדבר בהנהגת לומדי תורה כי כך דרכה של תורה פת במלח תאכל והביאור הוא שארץ זו לא בעבור מסכנות ודלות תאכל בה לחם כמות שהוא שהרי לא תחבר כל בה אלא לפי שהיא ארץ אשר אבניה בוני' כרזל מחדדים זה דוח בהלכה וכ"כ יהיה להם השק בתורה עד שלא ידרשו איזהו מקומן של זבחים הרוג צאן ושחוט בקר אלא יסתפקו בלחם לבר ואל תאמר שבעבור זה יותש כוחם אלא עכ"פ יהיו חזקי ככרזל כי התורה תוסיף תת כחה להם בו' ע"ש וי"א לפי שמדרך העני לאכול פת כמות שהוא אבל העשיר אינו

אנו אובלו בלא לפתן ע"כ אמר שלחם א"י יהיה כ"כ נקי
ובשלג ילבין שאפילו העשיר יאכלו כמות שהוא בלא לפתן
לכך נאמר לא במסכנות תאכל בה לחם :

בס' הפלאה הקשה שם על מה דאמרינן בגמרא כל הדר
בא"י דומה כמי שיש לו אלוה וכו' ולכאורה לשון
דומה תמוה דא"כ ה"ו מעלת חו"ל גדולה מא"י ותירץ כי הדר
בחו"ל אפילו יש בידו תורה ומצות כיון שחסר ממנו מצות
ישיבת ארץ ישראל דומה כמי וכו' לפי שחו"ל ה"י השדים
והמזלות בכה השל"ת אבל הדר בארץ ישראל אפילו אין בידו
רק מצות ישיבת א"י מ"מ עכ"פ דומה כמי שיש בו' כיון שהיא
מוטתה כהקב"ה בכבודו ובעצמו :

שם פתח על מה דאמרינן בגמרא וחד מינייהו כתרי מינן
וחד מינן כי סליק להם כתרי מינייהו . לפי שהגדלים
בחו"ל נקרא על שם יעקב שנאמר בו מי מנה עפר יעקב
אבל הנולד בא"י ובזכות המצוה הזאת של ישיבת א"י נקרא
על שם ישראל שנאמר בו ומספר את רובע ישראל לכך הדר
מינן כי סליק להם א"כ נעשה בע"ת על הטא ישיבת חו"ל
ונעשה לו בזכות א"כ נעשה זכות ישיבת א"י לו כפלים זכות
הקודם וזכות של עתה א"כ הוא כתרי מינייהו וא"כ קודם
שעלה לא"י היה לו רק רביע ממעלות של עתה וזהו רובע
ישראל ע"ש באריכות דבריו כי נעמו :

בס' פני יהושע על הא דאמרינן בגמרא כל הדר בא"י שרוי
בלא עון . נראה דהיינו דוקא כמי שדר בה
לשם מצות ישיבת א"י שהוא מקום קדושה וכדי שתנין עליו
זכות א"י שלא יבוא לידי חטא ואז אף אם לפעמים חטא בא
לידו או אפי' עון שהוא מויד ע"י בחקק עליו יצור מ"מ מסתמא
נזרם לו זכות ישיבת א"י שלא לן ועבירה בידו דלאחר שהחטא
וסנא

ליקוטים

כט

ומצא עצמי עומד במקום קדוש ודאי תודה על הראשונות
ושב ורפא לו משא"כ מי שדר שם דרך מקרה או סגני שהוא
מקום מולדתו או מפני שבה פירותיה וכיוצא בו ומכ"ש במי
שהוא מבקש בה וכולל בקדושת הארץ לילך אחר יצרו הדע
לא דברה תורה במתים אדרבא עליו נאמר ותבואו ותטמאו
את ארצי ע"ש כי האריך :

בס' עקידת יצחק על פסוק ארץ אשר לא במסכנות כו' .
והכוונה שהיא ארץ סוגבלת ומשוערת
החיים ע"ד הסיפוק ולא ע"ד הסותרות המטרידות לאנשים
מרחיים הנפשיים האמתיים והוא העסק בכבוד וקיום האשה
יראת ה' המהוללת :

ס' דברי אמת ד"א אתה החזות . י"ל למה אמר ב' שכוח
דהנה ידוע שמשורש משה לא היה יכול
לבוא לא"י הוא ודור דיעה כי ארץ ישראל משורש היראה ע"כ
אורא דארץ ישראל כחכים כמ"ש הן יראת ה' היא חכמה
ויראה לגבי משה מלהא זומתי כי היה לו ענוה כו' ובאמת
הקב"ה הוא כל יכול ויכול להיות משרע"ה גם בא"י והיה
טוב ומתוקן הכל אך לזה צריך גם כו' ואם פעל קידוש השם
במים היה זוכה לגם זה כו' והנה שורש היראה משם של
אד' ושורש הענוה משם בן ד' בניקוד אלהים על כן הזכיר
איתן ב' שכוח :

ס' עין הדעת טוב מרבינו משה' וזק"ל . ארץ אשר אבניה
ברזל וכו' אם תכנס מלת אבניה יהיה
בנאי"ה גם ר"ת אבניה ברזל ובהרריה תהצוב אבות גם
נוסריקון ברזל הוא בלהה רחל זלפה לאה והכוונה לספר
גדולת שבח הארץ כי הנה בנאי"ה הבונים אותה ומקיימים
בניינה הוא זכות אבות אדם ואברהם יצחק ויעקב וזכות ד'
אמהות

אמהות ר"ת ברזל אשר כולם נקברים במערת המכפלה אשר בארץ כנען הוא :

עיר גבורים ואותו חלי [הנפש] יסיר הקב"ה ממך כי א"י הוא אוירא דמחכים והוא מקום מוכן לעבודת השם וזהו שמספר הכתוב בשבט א"י כי י"א מביאך אל ארץ טובה היינו שהוא מקום מוכן לת"ת הנקרא לקח טוב. ארץ נחלי מים היינו התורה הנמשלה למים. עינות ותהומות ע"ד שנא' יפוצו מעיינותיך החוצה. ארץ חטה כאז"ל הכל צריבין למרי דחיימי. ארץ זית שמן היינו התורה אור הנמשלה לשמן הציבא אורה לעולם וכמו שהזית תחילתו מר וסופו מתוק אף התורה וזהו ראשיתך מצער ואחריתה ישנא מאוד. ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם היא לחמה של תורה וכן פי' רבינו בחיי. ארץ אשר אבניה ברזל ארז"ל א"ת אבני"ה אלא בניה והוא רמז לת"ח העוסקים בבניינו ש"ע כמ"ש שורב שלום בניך א"ת בניך אלא בניך הרי שבכל השבחים האלו נרמז איך שא"י הוא אוירא דמחכים והוא מוכן לתורה ומע"ט שהוא מלבוש הנפש : מנחת יהודא תחסר ג' במסרה לא תחסר כל בה. וצפחת השמן לא תחסר ובטן רשעים תחסר. וזה מרמז המסרה לא תחסר כל בת ר"ל כולל כל מיני תענוגות הן מענייני הגוף כפשוטו הן תענוגי הנפש שהיא התורה וההכמה של א"י כנ"ל רק תראה [אשר] צפחת השמן לא תחסר ר"ל כמ"ש בסי' ושמן על ראשך אל יחסר הם התורה והמצוות שהם כשמן לנשמה הנקרא נר ה' נשמת אדם והיינו [דוקא] מתענוגי הנפש שהם התורה והמצוות לא תחסר אבל מתענוגי הגוף שיהיה לך ג"כ בא"י תראה לחסר ולא למלאות תאוותך וז"ש ובטן רשעים שהם ממלאים בטנם בתאוות הגופניות תחסר כסמנו : תפארת יונתן על פסוק ושמרת את מצות י"א ללכת בדרכיו

כו' כי ייא מביאך כו' וזהו מורה על עיקר דביקת ישראל ויראתם הוא בא"י גם יאמר לילך בדרכיו כמו הקב"ה מכאם במותרות כדכתיב לא מרובכם כו' כי אתם המעט והניח הרים גדולים והשרה שכניתו על הר סיני ולכך מביא מא"י שהיא מלא כל טוב וארץ אשר לא במסכנות היינו כי שארי הארצות לפעמים יקרה להם שנת בצורת רק הם חיים כי אצרו התבואה בערי מסכנות ואז יפתחו לכלכל אבל בא"י אינו צריך למסכנות כי תמיד ברכת ה' לברכם ומ"ס אין בה זהב וכסף ושלמה הוצרך לאניות אופיר לזהב וכסף ומהררי א"י לא תחצוב רק נחושת וברזל שהוא צורך העולם לכלי תשיש וזהו לאית שאין הריכוז צורך לאדם והמה רק למותרות [ועפ"ז השיב הנאון הזה לאחד מחכמי או"ה ששאל מה שבח יש בארץ ישראל בדברים הנכתבים בתורה כיון שאין בה כסף וזהב והוא ז"ל תירץ לו עפ"י דרכו הנ"ל בעבור שאין לאדם לרדוף אחרי מותרות ושהמע"ה אמר אוהב כסף לא ישבע כסף לכך לא שיבח התנ"כ ארץ ישראל ברבוי כסף וזהב רק בדגן ופירות ושאר דברים הנצרכים]:

רבינו בחיי מה שהוא בלשון הגרי אקלים הוא בלה"ק נוף ובכל נוף ונוף יש בו שינוי אויר לפי מזגו ולפי קרבתו לשמש וכי שנולד בנוף זה ויצא משם ונכנס בנוף אחר יחלה אבל ירושלים נוף מזג וטוב וכל הנכנס שם מן הנפת היה חזק ובריא ולא יחלה לעולם ולכן נקרא משוש כל הארץ: נועם אלימלך על מחז"ל כל הדר בא"י דומה כו' שמעתי מקשים הדיוקים מלשון דומה מראה ההיפך ח"ו ונ"ל דאיתא בנמרא לא גלו ישראל אלא שיתוספו עליהם גרים ולכאורה הלא טוב היה שיבואו האומות לא"י ושם יתגיירו אך באמת כשרוצים הצדיקים לפעול איזה דבר צריך לירד

ליד קצת ממדריגתו והנה ידוע שקדושת א"י היא גדולה מאוד ונמצא לא היה באפשרי לישראל שיפעלו להתוסיף גרים מחמת ששם בא"קדושת ישראל רבה וגדולה מאוד ומופרשים מכל וכל מאוה ולכן גלו ישראל כו' ע"ש וזהו פי' הנמרא כל הדר בא"י דומה ר"ל אף הדמיון דהיינו שיודר כמדריגתו אעפ"כ כמי שיש כו' אבל הדר בחו"ל דומה אינו כהוי"ק בקדושתו רק כדבר הדומה כמי שאין כו' :

זרע קודש ויתורו את ארץ כנען כו' הנה תיבת כנען מיותר לכאורה כו' רק י"ל דמצינו מעלת מדת הכנעה וענוה הוא העולה במעלה על המעלות והמדות שמרע"ה היה כבחר ממין האינרטי נשתבחה במדת ענוה וזה מעלת ארץ ישראל הנבחרת לנו שמתבע הארץ ההיא לגרום ליושבים בה הכנעה וענוה ולכן אף שהיה שם ערים גדולות ובצורות בשמים והרים ובקעות עכ"ז נקרא כנען מלשון הכנעה שמתבע הארץ ההיא בהכנעה וכן גורמת מבע זו ליושבים בה עיין שם בדבריו כי נעמו :

שם זהו מה שרצה מרע"ה לבוא לא"י רק הענין שרצה להעלות כל הדברים המובהרים הנשמיים שנשתבחה בהן א"י כו' וכן באמת למה היה דווקא כל הפירות הטובים בא"י רק היה ע"ד הנ"ל שנעשה כל הדברים המובהרים שנאכל אותם ועי"ז יעלה הבל מבזר מאוד לה' ית' ויתעלה שבין שהדברים הנשמיים טובים כ"כ מוכרח שיש בהם חיות עליון קדוש מובהר שמח' ופועל הדברים ההם וזהו שבת א"י שיש בהם דברים טובים כ"כ שזה מחמת שיש בהם חיות גדול משובת וחביא ית' את ישראל עמו לא"י שיעלו כל הדברים לו ית' ע"י הבל הנ"ל על ידם ויהיה תיקון השלם ולזה רצה משה לבוא לא"י שמשח היה בחי' הבל וע"י שיאכל מפירות ארץ ישראל יהיה מתוקן תיקון

היקון השלם הנפלא מה שלא נתקן הענין אח"כ. בלעדי משה :
 בינה לעתים על הא דאר"א כל הדר בא"י שריו בלא עון
 שנאמר ובל יאמר שכן חליתי העם היושב בה
 נשוא עון כו' וראוי להרגיש מה חדש לנו ר"א יותר ממה שהוא
 פשט הכתוב כי הוא מבואר מאמרו העם היושב כו' ונאמר
 בישוב כ"ז כי גודל מעלת הקבור במקום קדוש נתפרסם עד
 גדר שאין הפה יכול לדבר כו' האומנם יש בזה ב' מדרגות כו'
 כי מעלה יתירה יש למי שבחיוו הוא בא"י על אשר הוא שם
 אחד בותו כו' ר"א אמר לפי שמתו כל הדר בא"י דהיינו
 שמחיוו דר שם שקולטתו מחיים הנה זה תגדל מעלתו כי לא
 מיבעיא אלו היה הומא יתכפרו לו עוונותיו אלא יזכה עוד
 שיהיה שלם בלי עון כי קדושת המקום תגרום לו להצילו מן
 ההבא כנודע מאוירה דא"י באופן שלא היה בו שום רועם של
 עון לומר שחטא ואח"כ נתכפר בענין הבגדים אחר התכבסם וזה
 הוכיח מהפסוק ובל יאמר שכן חליתי שעב"פ כבר היה בו החולי
 קודם שנתרפא אלא כמי שלא היה בו חולי מעיקרא כן זה לא
 יאמר חליתי מחולי הנפשות והעוונות וסוף הפסוק העם היושב
 כו' קאי על מעלה הב' עכ"ד בשינוי לשון קצת :

בס' ליקוטי שושנים ברה"ק מסאווראן * לענין הליכה לקבוע
 דירתו בא"י אמר רבינו שיט חילוק
 בזה שמי שהוא עובד ד' באמת ובדיל מהבלי העולם ותעתועיו
 טוב מאוד שילך לקבוע דירתו בא"י כי קדושת א"י יסייע לו
 הרבה להגיע למדרגות גבוהות ורמות ונשנוכות ואמנם מי שאינו
 מהעובדים ה' באמת ומשוקעים בהבלי הזמן לאנשים כאילו
 טוב יותר לשבת בחו"ל כי זה לעומת זה עשה אלהים ושם
 מתגבר היצר ביותר וימשוך אותו שיתקלקל הרבה ח"ו יותר
 מבה"ל ואמר שזה מרומז במה שאמרו יהושע וכלב מזהב הארץ
 מאוד

מאוד מאוד אך בה' אל תמרדו והכוונה שבאמת טובה הארץ
מאוד מאוד רק זה לעובדי השי"ת לא כן להמרדים ומשוקעים
בהבלי הזמן שלהם אינה טובה ויוכלו להתקלקל שם והשי"ת
ישימנו מהעובדים איתו באמת ונוכל לקבוע דירתנו באה"ק:
פסיקתא זוטרתא חדש ובאיו זכות זכו ישראל לירש את
ארץ כנען הוי אומר בזכות מצות
העומר לפיכך משה מזהיר את ישראל והבאתם את עומר כו':
בס' האמונה והבטחון להרמב"ן ז"ל פ"ח צריך שיזכיר בה
(פי' בברכת הארץ) תורה לפי שלא
היתה התורה שלימה אלא בא"י שהרי הרבה מצות תלויות
בארץ ובכ"ר וזהב הארץ ההיא טוב אין תורה כתורת א"י ואין
הכמה כהכמת א"י נמצאת א"י ראויה לתורה ואין התורה
שלימה אלא בא"י סמך לזה הענין לא טוב היות האדם לבדו
אעשה לו עזר כנגדו זהו טעם להזכרת התורה בברכת הארץ
בעוה"ז שבתורה כי היא הייך ואורך ימך לשבת על האדמה:
שם פ"ט וכתב ארץ חטה ושעורה כו' והקדים ארץ שהיא
דפוס הפירות ונשתכחה ארץ ישראל בז' המינין אלו
והוא תיבה כי בא' מן המקומות שבחז"ל ז' מינין אלו לרוב
ומשאר המינים הרבה מאוד אין ראוי לומר שכוונת השבת
היתה כפי הפשט לבדו ואם בשביל שהיו חביבין אלו המינין
על ישראל כמו שנראה ממה שאמרו בתלונתם לא מקום
זרע ותאנה ונפן ורמון הי' לו לשבחם בקישואים ובאבטיחים
ובחציר ובבצלים ובשומים: אך ג"ל שנשתכחה באלו המינים
שהן ז' ועולים לעשרה בחטה גבלל כוססים ובשעורה גבללים
שבולת שועל ושיפון הרי בין כולם עשרה:
שם פי"ה על פסוק ארץ טובה ורחבה ז"ל לכך אני אומר
כי אין פירוש הפסוק הזה כמשמעות הפשט ומלת ארץ
מטובה

מסוכה היא ארץ של טובה ושל רחבה ושל זבת חלב ודבש והם שמות גאמרים על ההורה טובה ע"ש שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם • רחבה ע"ש שנאמר לכל תכלה ראיתי קץ רחבה כו' • ארץ שנאמר ארובה בארץ מדה וגו' • זבת חלב ודבש ע"ש שנאמר דבש וחלב תחת לשונך ופי' ואמר אל ארץ הכנעני כלומר ארץ אין האומות ההם ראויים לשבת במקום ממשלת תורה שהיא ארץ ישראל וז"ש אין תורה כתורת ארץ ישראל ואין חכמה כחכמת ארץ ישראל :

מס' גרים חביבה א"י שמכשרת את הגרים הי' בא"י ואבר גר אני מקבלין אותו מיר ובה"ל אין מקבלין אותו אא"כ עדיו עמו חביבה ארץ ישראל שהיא מכפרת על עונות ועל פשעים שנאמר ובל יאמר שכן הליתי כו' :

ס' קרבן שבת והנה קשה למה באמת הבטיח הקב"ה לאבות שיתן לנו ארץ ישראל דוקא וג"ל מטעם הנון כי איתא בטוב הארץ שישראל בה"ל משועבדים לע' שרים של מעלה ואין להקב"ה מישראל אלא הפירות דהיינו המצות שאנו עושים וע"ש באריכות הענין ולכך נראה שהקב"ה הכניס אותנו לארץ ישראל כדי שיקנה ג"כ נופם כי שם אין שליטה לשרים אלא הקב"ה בעצמו ויקנה ג"כ נופם וזה הטעם נראה לומר למ"ד קנין פירות לאו כקנין הנוף דמי אבל למ"ד קנין פירות כקנין הנוף דמי לא היה נצרך להכניסם לא"י דוקא אך אף למ"ד קנין פירות כקנין הנוף דמי אעפ"כ מוכרחים אנו להיות דוקא בא"י כי הקב"ה נתן לנו התורה שהיא התרומה כי תרומה אותיות תורה מ' שניתנה למ' יום ואיתא בגמ' יבמות הכניסה לו עבדי מלוג לא יאכלו בתרומה מטעם דהוי רק קנין פירות והקשו שם תוס' דאמרינן קנין פירות כקנין הנוף

הנוף דמי ומ"ט לא יאכלו ותרגו דלגבי תרומה הכל מודים
דבעינן קנין הנוף סמך וא"כ כאן שהקב"ה נתן לנו את התורה
מסעם תרומה לכן בהכרח צריכים לביא לארץ ישראל כי
היכי דליהוי שעבוד הנוף סמך :

דבר שבקדושה הקדמה מבוארת שיעור המקנה יש בו
תתק"ס לוגיקן במ' יום תתק"ס שעות ונמצא
למד תורה שבע"פ משרע"ה בתתק"ס שעות ויצירת הולד ג"כ
בתתק"ס שעות ולכן מהנית"ן נ"י תתק"ס ולפי שאין הורה
כתורת ארץ ישראל לכן כהלך ארץ ישראל מ' יום שהיא
תתק"ס שעות לכן בקש משה לכונוס לארץ ישראל שהוא
מהלך מ' יום שישמור הורתו הניתנת במ' יום והקב"ה השיב
לו רב לך כבר נחלקו שנותיד על ק"ב שהיא ג"פ מ' יום לקביל
ג' עליות שעלה משה למרום :

עמודי שיש פירשנו במ' כלי יקר פ' עקב ארז"ל עתידים
בכ"ג שבחז"ל שיקבעו בארץ ישראל ונמצא
שהעומד בביהכ"ג כאילו עומד בארץ ישראל כי כבר אמרנו
שארץ ישראל מיוחד לשכינה וכן העומד בביהכ"ג מוצא תמיד
השכינה שם וכשהוא מקדים ומחשיך לביהכ"ג הרי דבק
בשכינתו ית' והדבקים בה' חיים כולם לכן נאמר כי מוצאי
מצא חיים כו' וראיה לדברינו שהעומד בביהכ"ג כאילו עומד
בארץ ישראל מזה דמסיק בפ"ק דברכות א"ר לוי כל מי
שיש לו ביהכ"ג בעירו ואינו נכנס שם להתפלל נקרא שכן רע
שנאמר כה אמר ה' על כל שכני הרעים כו' ולא עוד אלא
שגורם גלות לו ולבניו כו' ומנץ לו לומר שפסוק זה מדבר במי
שאינו לביהכ"ג שבעירו ונ"ל שלמד זה מזה שנאמר הנוגעים
בנחלה והיא ע"ד שאמר ר"י היינו דאהני להו בדרך שנתבאר
למעלה שהעומד בביהכ"ג כאילו עומד בא"י מאד שזעתיך
יקבעו

יקבעו בכ"ג שבחול בארץ ישראל וא"כ מי שאינו נכנס לבהכ"ג
 הרי גונע בנחלת ישראל כי ארץ ישראל היא נחלתם כי מה
 שמבזה הביהכ"ג הרי הוא מבזה גם ארץ ישראל נחלת ישראל
 כו' או נובל לומר את"ל שהוא בארץ ישראל מ"מ מאחר
 שכבזה מקום דירת השכינה הרי הוא כמבזה כל הארץ מקום
 מיוחד אל השראת השכינה כי הוא ית' אלהי הארץ יקרא :
 גור ארציה על פסוק ארץ אשר י"א דורש אותה ופירש"י כביכול
 אינו דורש אלא אותה וענין זה מוכן שהארץ
 בלבד ה' ראוי שתהי' נבראת רק מפני שאי אפשר להיות
 הארץ בלבד שאין ראוי לקבל קדושה הכל ולפיכך נבראו שאר
 הארצות עמה ומפני כי אין בריאת שאר ארצות לעצמם אלא
 שנבראו עמה ולפיכך כאשר דורש אותה דורש שאר ארצות
 עמה כמו שכל האברים תלויים בלב ובן מדמין אותה חז"ל לומר
 שכל העולם מתמצית א"י שותה והיינו כמו שהדם הטוב והמשונה
 ניזון בו הלב ושאר דם הוא דם התמצית ניזון בו שאר האברים
 כן הוא בארץ שכל העולם מתפרנס מתמצית ארץ ישראל
 וענין התמצית הזה ידוע לסבינים :

שם על מה שאמרו חז"ל קיימו המצות בחול כדי שלא יהיו
 חדשים עליכם כשתבואו לארץ והרמב"ן ז"ל נתעורר
 בזה ואמר שיש לזה סוד עמוק ואני אגלה הסוד כתב הרמב"ן
 בפ' תולדות כי התורה היא משפט אלהי הארץ ולפיכך היו
 האבות שומרים את התורה דוקא בארץ לא בחול לפי שלא
 נצטוו בה' אבל ישראל כל מצוה שהיא חובת חטף חייב
 לעשות בחול ולא ה' ראוי שישראל ישמרו המצות בחול
 כיון שהם משפט אלהי הארץ אבל אלא נתן ה' והשי"ת שישמרו
 המצות בחול שיקיימו אותם כמו בארץ ח' כבואם לארץ
 אחר כך נתינת חרשה ח' כו' וכך צוה שיקיימו המצות בחול

נ"כ שלא יהיו חדשים בעיניהם ובאמת אינו חדש כי פעם א'
נתנה התורה מן השי"ת ולא ב' פעמים ח"ו ולפיכך כל מצות
שהם חובת הגוף חייבים גם בחו"ל עכ"ד :

נצח ישראל פרק המשיח וז"ל כבר ביארנו כי אף למ"ד אין
בין העוה"ז לימות המשיח אלא ש"מ שאין דעתו
לוסר שלא יהיה דבר יותר רק שלא נהיה אנחנו ובנינו ובני
בנינו כשזעבדים ולא יותר . כי דבר זה אין לוסר כלל אבל
לא יהיה העולם כוטבע בחזריות כאשר הוא עתה . יסתלק
היצה"ר מן האדם וימו הבריות לב א' לעבוד את יוצר הכל .
כי למ"ד אין בין העוה"ז לימות המשיח אלא ש"מ יהיה העולם נהוג
עפ"י טבעו וסגנונו בדברים הטבעיים ולא יהיה נהוג שלא עפ"י
הטבע רק יהיה נהוג בדברים אשר הם אפשר בטבע רק שיהיו
הכל צדיקים וכך לענין הברכה אין ספק שיהיה ברכת הארץ
הקדושה בכל שהיא מוכנת לברכה בכל אם לא שההטא גורם
ובספרי ונתתי לשמיכם כעתם בלילי שבתות אמרו בימי שמעון
בן שטח היו גשמים יורדים מלילי שבתות עד לילי שבתות עד
שנעשו המים בכליות ושעורים כנרעוני זתים ועדשים כדגרי
זהב צררו מהם חבמים והניחו דוגמא לדורות להודיע כמה
ההטא גורם וכן הוא אומר כי אם עונותיכם המו אלה והמאתיכם
מנעו המזב מכם ע"כ הדי הברכה מוכנת לה האה"ק אם לא הי'
ההטא וא"כ בנה"ב כ"ב תהיה הברכה בארץ הקדושה כאשר
הארץ הקדושה מוכנת בעצמה ובתיב ונתנה הארץ יכולה לא
כדרך שעושה עכשיו אלא כדרך שעשתה בימי אדם מנין אתה
אומר שתהא השדה גורעת ועושה פירות בת יוסא ת"ל זכר
עשה לנפלאותיו ואומר תרשא הארץ דשא עשב מזריע זרע
ביום שנורעה בו עשתה פירות ועץ השדה יתן פריו לא כדרך
שתהא עושה עכשיו אלא כדרך שעשתה בימי אדה"ר ומנין אתה
אומר

אמר שיהא נומע אילן ועושה פירות בת יומא ת"ל זכר עשה
לנפלאותיו ואמר עץ פרי עושה פרי למינו בו ביום היה עושה
פירות מנץ שאף העין עתיד להיות כאכל ת"ל עץ פרי אם לומר
שעושה פירות הרי כבר נאמר עושה פרי א"כ למה נאמר עץ
פרי אלא מה הפרי מאכל אף העץ כאכל מנץ שאף אילני סרק
עתידין להוציא פירות ת"ל ועץ השדה יתן פרוו הרי כי לעתיד
כאשר יסתלקו החמא מבני אדם האדמה אשר ארדה ה'
בעביל חמא אדם תחזור לקדמותה ולברכתה כאשר היה קודם
שחמא האדם ולמ"ד אין בין העוה"ז לימות המשיח אלא ש"מ
בלבד לא יקשה מה שאמר כאן כי תוציא הארץ פירות כל יום
ויום כי דבר זה לא נקרא נס שהרי היה בתחילת בריאת העולם
אם לא היה חמא והרי לפעמים ג"כ היה הירוש שהיג החטים
בכליות ואין דבר כמו זה נקרא שנהג העולם שלא במבעובמס'
שבת פרק במה מדליקין יתיב ר"ג ודרש עתידה אשה שתלד
בכל יום שנאמר הרה ויולדת יחדיו לגלג עליו אותו תלמיד
אמר אין כל חדש תחת השמש א"ל בוא ואראך דוגמתו בעוה"ז
נפק אחוי לי' תרגנולת • תו יתיב ר"ג ודרש עתידין אילנות
שמוציאן פירות בכל יום שנאמר ונשא ענף ונשא פרי מה
ענף בכל יום אף פרי בכל יום לגלג עליו אותו תלמיד אמר
אב"ח תחת השמש א"ל בא ואראך דוגמתו בעוה"ז נפק אחוי
ליה צלף • ותו יתיב ר"ג ודרש עתידה א"י שתוציא גלוםקאות
ובלי מילת שנאמר יהי פסת בר בארץ לגלג עליו אותו תלמיד
אמר אב"ח תחת השמש א"ל בא ואראך דוגמתו בעוה"ז נפק
אחוי ליה כמחין ופטירות וכלי מילת נברא בר קורא ע"כ הנה
ד"ג ביאר לנו כי כל שלשה זולקים המוציאים תולדות על ידי
ברכת הש"י כי האדם מוציא תולדות והארץ מוציאה פירות
כולם לעתיד בהסתלק החמא יפולק מהם ג"כ תחסרון ויתברכו

להוציא בכל יום ויום והעץ יוציא פירות בכל יום ויום והארץ תוציא דברים אשר הם שלמים בריאתם ויש לך להתכונן מאוד כי אצל האדם ואצל פירות העץ אמר שיהיו מוציאים תולדות כל יום ואצל הארץ אמר שתוציא דברים שלמים כי זכראצל כאו"א מה שראוי לו כי האדם והעץ חשדה יותר שלם והדבר השלם מעכב ומשהה תולדתו ביותר והארץ היא ממהרת להוציא תולדות ומוציאה פרחים וצמחים כל שעה רק שאינם שלמים כי הארץ בעצמה היא אדמה ועפר ע"ז אמר כי הארץ תוציא דברים שלמים ולא תוציא הארץ דבר חסר וג"ז אינו קשיא למ"ד אין בין העוה"ז ליסוה"ט אלא ש"מ כאשר ימצא כך שהרי היה נמצא ד"ז ג"כ בבריאת העולם שחיה ילדה ליומא וכן עץ פרי ליומא ולעתיד לפי מדרגת העולם ומעלתו שיהיה מתברך מן הש"י אין זה שלא במכע כאשר יהזור העולם כמו שהיה בראשונה ומפני שלעג התלמיד שאין כל חדש תחת השמש במה שהעוה"ז הוא עולם אחד עם עולם המשיח ומאחר שהוא עולם אחד אין ראוי שימצא בו חדש שא"כ היה זה העולם כחולק ואף כי לפי ענין הנס ימצא כך לפעמים מ"מ אינו דומה אל הנס במה שהנס הוא לצורך שעה אבל דבר שאינו לצורך שעה אינו כך ולכך אמר אותו התלמיד שאין חדש תחת השמש ולכך הראה לו לאותו תלמיד תרגולת שמולידה ביצה בכל יום וכן דברים שצומחים כל יום ודברים שהארץ מוציאה והם שלמים וא"צ תיקון ומעתה אין לומר אין חדש תחת השמש כי דבר זה היה קשיא אם לא היה נמצא כלל בעולם שאז יאמר אין חדש תחת השמש אבל כיון שמצאנו נס עתה דבר זה בעולם אף אם לא היה נמצא בסין זה עצמו רק בסין אחר אין זה נקרא (עולם) [דבר] חדש ועוד אפש' לומר' ולגרש כי מה שאמר שאשה תלד בכל יום פי' ענין זה כמו שנתבאר לך פעמים הרבה מאוד בחבור באר הגולה כי הדברים

הדברים אשר בעולם מורכבים מחומר וצורה ומתחייב מן החומר
 מה שראוי לו ומתחייב מן הצורה מה שראוי לה ואין ספק כי
 מצד הצורה יותר מוכן לברכה מאשר הוא מצד החומר ולפעמים
 הוא מוכן מצד הצורה אל דבר מה ומונע אליו החומר עד שלא
 נמצא בו מה שראוי אליו מצד הצורה מ"ט כאשר הוא מוכן מצד
 הצורה אל ברכה אף אם יש מעכב ובמזל מצד החומר מ"ט איז
 שלא יהיה מועיל הכנתו מצד הצורה מה שאפשר להועיל עד
 שיוציא לפועל מה שראוי לו ומ"ט נאמר על הנמצא כאשר הוא
 ראוי מצד הצורה כי זה עצם שלו ולא יבין הדבר רק מצד עצמו
 שהוא צורתו אשר הוא אמתת עצמו ואין להשגיח על הביטול
 אשר ימצא אליו מונע מצד החומר כי דבר זה דומה אל גבור
 גדול אשר לו הכח על פעל גדול מאוד והוא נסגר בבית ובי בשביל
 זה שהוא נסגר בבית לא יאמר שהוא גבור גדול אף כי אי אפשר
 להוציא גבורתו אל הפעל וכן הדבר חזו בעצמו כאשר דבר אחד
 ראוי מצד הצורה העצמית שהוא עצמו לו אף כי מצד שהצורה
 מוטבעת בחומר יש מונע אל דבר זה מ"ט יאמר ע"ז אשר ראוי אל
 הצורה כאשר הוא מופרד מן החומר ודבר זה ביארנו בחיבור
 גבורות ה' במקומות הרבה מאוד ולכך הדברים שאמרנו בכאן
 כולם נאמרו מצד הצורה המופשטת וזה אמרו עתידה אשה שתלד
 בכל יום כי יהיה העולם לפני הש"ת ומפני זה מצד הצורה כך הוא
 ראוי שתלד אשה בכל יום ועין עושה פרי כל יום ותוציא גלוסקאות
 וכלי מילת ואם יש מונע מצד חומר אשר הוא המונע מ"ט יאמר
 עליו כך מצד אמתת עצמו היינו מצד צורתו ואין להשגיח אשר הוא
 מצד החומר ומעתה אין אתה צריך לומר שהדבר הזה נמצא
 לפעמים אבל כך הוא לפי מעלת הצורה בעוה"ז שאף אם יש מונע
 מצד החומר לכה"פ מועיל כי אינו מונע ככל וכל אבל יוצא לפועל
 מה שראוי ויש לך להבין דברים אלו והם בחורים ודי בזה ע"כ:

בספר תיקון מוכאה להמקובל הקדוש הרמ"ז זצ"ל
תיקונים אלו זצ"ל :

א ראשונה צריך שיטבול ב' מבילות ראשונה להעביר ממנו
המוטאה והשניה כדי שתהול עליו הקדושה וקדם זה
יחזין עצמו ויסיר ממנו כל דבר החוצץ כמ"ש בש"ע יו"ד הל'
מבידה חוץ מחפית הראש שאינו הייב בה רק לסרוק בסרוק
ואם בעל גפוש הוא יטבול עצמו חמש עשרה מבילות :

ב המקרה צריך שיהיה במים קרים אם יכול לסבול כי הרבה
מן הפוסקים סוברים שאסור לטבול במים חמים ועוד
שלתיקון זה צריך שיהא קרים מדה כנגד מדה הוא חם עצמו
בעבירה יקרד עצמו :

ג שנית בכל תפילותיו יזון בשם חבר בברכת תקע בשופר
ויזון בתיבת נדחי שעולה ע"ב (ויאמר יהי רצון שם
כנודם בסידורים) :

ד בכל העניות ותעניות יתן צדקה בשביל תיקון עונותיו וזה
מלכד הפרומה שנותן לצדקה קודם התפלה לקיים אגז
בצדק אחזה פניך וכתב האריז"ל שטוב ליתנה כשאושר
ואתה מושל בכל וכן ראיתי מדקדקים שיש להם קופה קטנה
ונותנים בה הפרומה :

ה עוד אם תלמיד חכם הוא יחדש חדשים בתורה :
ו בכל לילה ולילה קודם שישן יעסוק בדברי תורה ובפרט
במשניות עד שיהיה שבע מדברי תורה ותיכף שמים
לימודו יקרא ק"ש שעל המטה :

ז יקיים מצות המסוגלות לתקן זה א יהיה לימודו תמיד
משניות ב יסיר עצמו מזיווג מליל שבת עד ליל שבת
ג יחזיר בני אדם בתשובה ד יקום בחצות לילה או מחצות
ואילך לקנון על חורבן ביהמ"ק ויעסוק בתורה ויחבר הלילה
עם

עם היום ע"י עסק התורה וישראל לבבות בתפלתו : ה יעשה
צדקה : ו יתיה ראשון בביתו : ז יאהב שלום וירדוף שלום וישמע
חרפתו ולא ישיב : ח ישמור פיו ודשנו מד' דברים שהעושה
אותם אינו רואה פני שכינה והם כת שקרנים כת חנפים כת
לצים כת מספרי לה"ר : ט יחסם עצמו במצוה חבאה לידו עד
שיזיע ובפרט בלישת המצות ועריכתן : י יזהר בסעודה רביעית
של מוצאי שבת קודש : כ"ז מס' ת"ש הנ"ל :

מספרים : הליכה לצדיקים ולת"ח תיקון לפנ"ח וכן כל הליכות
לדבר מצוה תיקון גדול לזה ובפרט אם מויע מזה :
אמירת כל התהלים בכל ש"ק תיקון גדול לזה : לקנות ס"ת
דכל נדרי ביוה"כ בממון בכל מה שפוסקין עליו ולומר פסוק
אור זרוע כנהוג תיקון גדול לזה : הודו כו' בעש"ק במנחת
בכוונה תיקון לזה ובפרט בשובבי"ם וכן שמיעת הפרשה מהקורא
בש"ק תיקון לזה בפרט בשובבי"ם :

מלוקט מספר זרע קודש לחמקובל חקדוש בעל ס'
ויקהל משה זצ"ל :

א יאחז כאיד במדת עני' והשכלות ויתרחק מנבחות כמאמר
ר' לויטס איש יבנה :

ב יזהר בנמילת ידים בכל עת הצריך כמבואר בש"ע ובכל
הדברים הצריכים נמילת ידים :

ג לחובין עניים תמיד על שולחנו ויקבלם בסגר פנים יפות :
ד לא יבזה פיוורי אוכלין אפי' פחות סכזית וכל שכן שלא
ידרום עליהם :

ה ליזהר בבהמ"ז בכוננה גדולה (ואם יוכל לזכה בהוד
הסידור מה טוב :

ו לענות אכן ואיש"ר בכל כהו ובכל כוננתו ויזהר בדיני אמן
ואיש"ר ובכוננתו כמבואר בש"ע :
לא

ז לא ידבר בביהמ"נ כלל אפילו בדברי תורה ומוסר שמא יבא לידי שיהא אהרת בטילה :

ח ליוהר בק"ש בכל הפרטים המבואר בש"ע ובפרט בדקדוק אותיותיה אשר חז"ל אמרו מצננים לו כו' :

ט לסבך נאולה לתפלה תמיד אפי' בשבת :

י לשום אבן מראשותיו ההת הכר בעת השינה [וזה התקן כסוגל יותר באה"ק כמ"ש בשם' בת מלך] :

יא לומר קודם השינה פסוק ויאמר ה' אל השטן כו' ח"י פעמים :

יב לומר קודם השינה פסוק גר גדוד כו' ג"פ ישד וג"פ הפוך :

יג יאמר קודם השינה פירק כדנא תימרון כו' גם יאמר שיר למעלות אשא כו' :

יד יוהר מאוד למבול בעת הצורך ובעש"ק ויו"ט וגם בש"ק וי"ט ור"ה בבוקר :

טו יהדר להיות סנדק ויטבול באותו יום קודם :

טז יהדר לעלות לס"ת לכה"פ פעם א' בכל חודש :

יז יוהר לומר בריך שמיא כו' בעת פתיחת הארון להוציא הס"ת בכוונה גדולה ובפרט בש"ק :

יח ירבה בצדקה בכל יכולתו [ומה טוב אם יוכל לכל הפחות לפדות התעניות הכתובים בכתפי האריזל במקום בדרות אלו החלוצים שאינן יכולים להתענות] :

יט שמירת שבת כהלכהו בדיבור ובמעשה ומחשבה ולהלכות בהדלקת נרות לכבוד ש"ק :

כ ילמוד קודם השינה אנדה בע"י או כמדרש ויאמר ד' מזמורים ראשונים של תהלים :

כא ח' פרקים משניות בכל יום אם יכול ללמוד מה טוב ואם לאו יאמר לכל הפחות באמירה בעלמא :

כב יקרא קריאת שמע של האריזל קודם השינה [כמ"ש בספר

בספר שערי ציון וידגל תמיד לומד בינו לבין קונו וידידים :
 כג יצוה שלא ילכו אותו בניו אחר פטירתו ולהזהיר מאוד ע"ז :
 כד יאכל פת שיורי המוציא ובפרט בש"ק ויום טוב ובפרט
 בשבוע"ם ויהיה נזהר במים אחרונים :
 כה יהא נזהר בציצית ויסתכל בס"ת באותיות בעת הנבחה
 ס"ת ויענג שבת קדש בכל יכולתו :
 כו יגדל בניו לת"ת ויכניס התן וכלה להשתדל הן בצרכי
 נישואין של התן וכלה עניים הן בשושבינות ויגדל יתום
 בתוך ביתו ויהיה זיונו בקדושה ובטהרה :

מלוקט מספר עבודת הקודש להרב חיד"א זצ"ל

- א שמירת שבת בכל הפרטים ולענגו כפי יכולתו כנז"ל :
 ב לא יעבוד יום א' שלא יתן צדקה אם מעט אם הרבה :
 ג יהיה עניו באמת כנז"ל :
 ד יזהר לבכות כשמתודה ובפרט כשמתודה ואומר שחתנו
 כל עצמיתיו יאחזמו רעד :
 ה ילמד פושעים וילכו יתברך וחפאים אליו ישובו :
 ו שלא לדבר בביהכ"נ כנ"ל :
 ז ימריח בכל מצוה ובפרט בלישת הכצות ובחפירת קבר
 ובשאר ג"ח עד שיזיע כנ"ל :
 ח יסלים בכל יום צ' אמנים ד' קדושות י' קדישים ק' ברכות
 ר"ת צדיק וזו מתקוני צ"ע :
 ט ימריח במחשבה דיבור ומעשה לעשות שלום בין אדם
 לחבירו בין איש ובין אחיו ובין איש לאשתו כפה וך
 מחמאה מתוק מדבש ובו יהיה מתחיל שיהיה לו שלום בביתו
 ועם מכידיו :
 י ישתדל שיהיה ראשון בביהכ"נ שחרית וערבית :
 יתנבר

יא יתגבר לקנאות לכבוד השי"ת בכל כחו לאפרושי מאיזורא
בבתק שפתים ונחת רוח:

יב ישתדל לעשות המצות בשמחה רבה • וישפיל עצמו
כאזוב ויהיה שגור בפיו משנת ר' לויטס ויאהב צדקות
להיות עושה ומעשה • וירין לדבר מצוה כמאחז"ל וישתדל
להיות תוכו כברו • וילמד מנוריא על ישראל וילמד עליהם
זכות בכלל ובפרט:

יג כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו:
יד כל המתבייש בה בעבירה מוחלין לו על כל עונותיו:
טו כל השומע אנדה מפי הדורש ועונה אמן יהא שמיה רבא
מכפרין לו כל עונותיו:

טז כל חכוכה ומתאבל על אדם כשר מוחלין לו על כל עונותיו:
יז כל המתפלל בע"ש ואומר ויכולו שני כה"ש אומרים לו
וסר עונך וחטאתיך תכופר:

יח יסורין ממדין עונותיו של אדם ואם קבלם מאהבה מה
שכרו יראה זרע יאריך ימים ולא עוד אלא שתלמודו
מתקיים בידו וחפץ ה' בידו יצלח:

יט כל העוסק בסדר קרבנות כאלו הקריבם ומוחלין לו על
כל עונותיו:

כ כל העוסק בתורה לשמה מכפרין לו על כל עונותיו;
כא כל המתעסק בציצית ומניח תפילין וקורא ק"ש ומתפלל
מוחלין לו על כל עונותיו [ובסתמא היינו אם עושה אותם
כראוי בכל הפרטים בכל כוונתם]:

כב כל המצטער ובוכה ביוה"כ כשקורא פרשה אחרי על
אבודהו דצדיקייא קב"ה אכריו עליה וסר עונך:

כג שירת הים בשמחה כאלו עומד בתוך הים וניצול מכפרת על
כל עונותיו ומי שנעשה לו נס ואמר שירה בידע שנמחלו עונותיו:
משאר

משאר כפרים

- א** יזהר מאוד בברכת הנהנין לכוון בהם כראוי וכן בברכת המצות וההודאה :
- ב** יזהר מאוד להזכיר את השם ביעדה בעת שאומר אותו בתפלה או בתורה ולכוון כמ"ש בש"ע :
- ג** יזהר מאד שלא להזכיר ח"ו את השם לבטלה אפי' בלשון לעז :
- ד** יזהר מאד מליחוד רק אם ירצה לעשות איזה מצוה יאמר בלי נדר :
- ה** יזהר מאוד מלישבע אפי' בלשון שרגילין העולם לומר בלעז (איך לעבין) או על אמונתי וכדומה וכפרט בזקנו שהו שבועה חסורה מאוד :
- ו** יזהר מלהוציא שום קללה מפיו על שום דבר :
- ז** יזהר מחתכלות בדברים המביאים לידי הרהור :
- ח** יזהר מאוד ממתשבות והרהורים רעים ר"ל בכל מהדאפשר :
- ט** סתיקון ברית המעיר לשמור ברית הלשון בכל אופני השמירה :
- י** לא ינלה סודות התורה למי שאינו ראוי :
- יא** יזהר מאוד שלא ילך תיכף ומיד לישן אחר אכילה מרובה אלא ילך ויטייל מעט קודם :
- יב** מי שלא תיקן עדיין ח"נ לא ילך על בית הקברות רק לפרקים :
- יג** לא ישא עליו שום ברול בעת השינה ויזהר מאוד מעצבות אלא ילך לישן מתוך שמחה כמחז"ל :
- יד** יהיה תחת הסמה נקי ולא יהיה פסוק למראשותיו עביט או סנעלים ומכנסים וכדומה :
- טו** הן שלך צדק ולאו שלך צדק ויעסוק במשא ומתן באמונה :
- טז** נמצא תיקון שיאמר באותו יום דוקא עזרה קאפישליך תחלים חסם אלו מן מכתם לדוד לב לדוד משביל מא אשרי משביל אל דל מב כאיל תערוג נפ למנצה אל תשחת עין לכנצה על ידותן

ידותין צ תפלה למשה קה הודו לה' קראו קלז על נהרות
בבל קנ הללויה הללו אל כו' ויש אושרים גם ע"ה ק"ד קל"ט :
עוד קבלה המתענה באותו יום שראה קרי ומתוודה וטובל
באותו יום ועוסק בתורה ותפלה כל אותו היום אותו עון
נמחל לו : עיין בספר מצות השם שאל יקח אדם משום ספר
תעניות וסינופים בלתי רשות מתלמידי חכמים שבדורו פן
יקלקל חזי יותר ממה שיתקן :

מאמר אחד הובא בספר אשמורת הבוקר בשם
המקובלים ז"ל

שכל כך הוא מסוגל קריאת המסעות האלו שאם קורא אותם
האדם אית באות תיבה בתיבה בזמן מנחה ר"ל מידי יום
ביומו בהתמדה מובטח הוא שיהיה נשמר וניצל מדבר ומסנפה
ולא ישלח בו שום פגע רע ומאמר זה הובא בספר הפליאה
והזכירו הרב הקדוש מהר"ש מאוסטרופולי ז"ל וימצא כתוב
בכתבי הרב הגדול מהר"א הכהן ז"ל בעל שבט מוסר ומדרש
תלפיות וזה הישון של המאמר :

כד נמלו ישראל מרעפסם לא ידעון אי ינטלון לסוכות או
לקהלתה או למוסרות :

ופקיד מדברנא דעמיה דינטלון לסוכות :
מסוכות לא ידעון אי ינטלון לאיתם או לחצרות או לתרח
או לעציון גבר :

ופקיד מדברנא דעמיה דינטלון לאיתם :
מאיתם לא ידעון אי [ינטלון] לפי החירות או לרמון פריץ או
לעברונה או להרי העברים :

ופקיד מדברנא דעמיה דינטלון לפי החירות :
מפי החירות לא ידעון אי ינטלון למרה או לתחת או
לערבות

לערכות מואב * * * * * ופקיד מדברנא דעמיה דינמלון למרה :
 מסרה לא ידעון אי ינמלון לאילים או למקהלות או לעלמון
 דבלתימה *

ופקיד מדברנא דעמיה דינמלון לאילים :
 מאילים לא ידעון אי ינמלון לים סוף או לחשמונה או לפונון
 או לעיי העברים *

ופקיד רבא [נ"א מדברנא] דעמיה דינמלון לים סוף :
 מים סוף לא ידעון אי ינמלון למדבר סין או לחרדה *
 ופקיד מדברנא דעמיה דינמלון למדבר סין :
 מסדבר סין לא ידעון אי ינמלון לדפקה או ליטבתה *
 ופקיד מדברנא דעמיה דינמלון לדפקה :
 מדפקה לא ידעון אי ינמלון לאלוש או לרמה או לאובות *
 ופקיד מדברנא דעמיה דינמלון לאלוש :
 מאלוש לא ידעון אי ינמלון לרפידים או לחר שפר או
 לבני יעקן *

ופקיד מדברנא דעמיה דינמלון לרפידים *
 מרפידים לא ידעון אי ינמלון למדבר סיני או לקברות התאווה
 או לחור הגדד *

ופקיד רבא [נ"א מדברנא] דעמיה דינמלון למדבר סיני :
 מסדבר סיני לא ידעון אי ינמלון לקברות התאווה או
 לחור הגדד *

ופקיד מדברנא דעמיה דינמלון לקברות התאווה :
 מקברות התאווה לא ידעון אי ינמלון לחצרות או לתרח
 או לעציון גבר *

ופקיד מדברנא דעמיה דינמלון לחצרות :
 מחצרות נפרו לרתמה *
 מרתמה לא ידעון אי ינמלון לרמן פרץ או לעבדונה או להרי
 העברים

- העברים • • • ופקיד מדברנא דעמיה דינמלון לרסון פרץ :
- סרסון פרץ נטלו ללבנה •
- מלבנה לא ידעון אי ינמלון לרסה או לאובות •
- ופקיד מדברנא דעמיה דינמלון לרסה :
- מססה לא ידעון אי ינמלון לקהלחה או לסוסרות •
- ופקיד מדברנא דעמיה דינמלון לקהלחה :
- מקהלחה לא ידעון אי ינמלון להר שפר או לבני יעק •
- ופקיד מדברנא דעמיה דינמלון להר שפר :
- מהר שפר נטלו להרדה •
- סחרדה לא ידעון אי ינמלון למקהלות או לעלמון דבלתיסה •
- ופקיד מדברנא דעמיה דינמלון למקהלות :
- מסקהלות לא ידעון אי ינמלון לתחת או לערבות מואב •
- ופקיד מדברנא דעמיה דינמלון לתחת :
- ומתחת לא ידעון אי ינמלון לתרה או לעציון גבר •
- ופקיד מדברנא דעמיה דינמלון לתרה :
- ומתרה נטלו למתקה •
- וממתקה לא ידעון אי ינמלון לחשמונה או לפונון או לעי העברים •
- ופקיד מדברנא דעמיה דינמלון לחשמונה :
- מחשמונה נטלו לסוסרות מסוסרות נטלו לבני יעקן מבני יעקן לחור הנדגד מחור הנדגד ליטבתה •
- מיטבתה לא ידעון אי ינמלון לעברונה או להר העברים :
- ופקיד מדברנא דעמיה דינמלון לעברונה •
- ומעברונה נטלו לעציון גבר •
- מעציון גבר לקדש מקדש להר מהר מהר לצלמונה •
- מצלמונה לא ידעון אי ינמלון לפונון או לעי העברים •
- ופקיד מדברנא דעמיה דינמלון לפונון :

ליקוטים

מפונן נמלו לאיבות מאובות לעיי העברים מעיי העברים
לדיבון נד מדיבון נד לעלמן דבלתימה • מעלמן דבלתימה
להרי העברים • ומתמן לערבות מואב :
עב"ל המאמר הקדוש הזה :

אזהרה!

הנני להודיע בשער בת רבים לפני שלומי אמוני ישראל
כי את הספר שפת אמת עם הליקוטים המפורסם בש"ס
ומדרשים ומשאר ספרים הקדושים המדברים בשבחי ארץ
ישראל העליתי על מכבש הרפוס אני הח"ס בהוצאת
אדמו"ר הרב הנאון הצדיק המפורסם כו' כו' מוהר"ר אהרן
מקירדנאווי שיחי' והליקוטים המה מאת אדמו"ר הרב
הג"ל מעצמו בכת"י סמט' והרב הג"ל צוה עלי להציג
בשמו אזהרה על כל מי שידעה להדפיס שנית את הספר
הג"ל עם הליקוטים גם בלא לקוטים בלתי ידיעתו לבל
יגרם לו היוזק והאיכור השגת גבול כדת תוה"ק וחוק
הקיד"ה לזאת הנני מזהיר בשם הרב הג"ל שלא להדפיס
את הספר הג"ל הן עם הליקוטים והן בלא הליקוטים בלא
ידיעת הרב הג"ל ולהשומע יונעם דברי המלכה"ד בפקודת
הרב הג"ל •

אברהם ביהרר' מרדכי לוריא.

